

PROTECT

– ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ЗАЩИТА НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ НА ПОЛОВО
ОБУСЛОВЕНО НАСИЛИЕ – ПРЕГЛЕД

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

ИМПРЕСИЯ

ПРОТЕКТ – ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ЗАЩИТА НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ НА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНО НАСИЛИЕ – ПРЕГЛЕД
Второ преработено издание, Виена, 2011 г.

ИЗДАНИЕ НА

WAVE – ЖЕНИ СРЕЩУ НАСИЛИЕТО – ЕВРОПА

Европейска мрежа и Европейски Информационен център Срещу Насилието
Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria

Управление и координация: Роза Логар, Уте Роземан, Регина Вебхофер

Автори: Уте Роземан, Бранислава Марванова Варгова, Регина Вебхофер

Издател: WAVE – Жени срещу насилието – Европа

Редактор: Даниела Бойрон (phoenix)

Графичен дизайн: Леокардия Румп (paneecamice.com)

Превод на български: Албена Койчева

Настоящият доклад е изготвен по Програма Дафне ПРОТЕКТ: Идентифициране и защита на високорискови жертви на полово обусловено насилие – преглед и се финансира от Европейската Комисия.

Управление и координация на цялостния проект ПРОТЕКТ: Роза Логар, Уте Роземан, Мария Розелхумер, Регина Вебхофер (WAVE – Жени Срещу Насилието в Европа, Австрия).

Първо издание, Виена, 2010 г.

ПРОТЕКТ се финансира от Европейската Комисия в рамките на Програма Дафне.

ПРОТЕКТ се съфинансира от Община Виена: Отдел по въпросите на жените, Федералното министерство на икономиката, семейството и младежта,

ПРОТЕКТ се съфинансира от партньорите на ПРОТЕКТ: Генерална дирекция за жените на Община Мадрид, Главна дирекция за превенция на полово обусловено насилие и младежка реформа (бивша IMRM) и Интервенционен център за жертви на домашно насилие Виена, Австрия.

¹ Дом за защита на жени от насилие – Болоня, Италия (бел. прев.)

ВЪВЕДЕНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	ВЪВЕДЕНИЕ	СТР. 4
A.	A.Описание на проекта	
B.	Указател – използвани в ПРОТЕКТ определения и съкращения	
C.	Срещи на партньорите и експертната група	
D.	Онлайн ресурсен център ПРОТЕКТ	
II.	ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ	СТР. 9
A.	Обобщение на насилието от интимен партньор и изследвания за оценка на риска за убийства на жени, извършени от интимен партньор	СТР. 9
1.	Актуално състояние на прогнозирането на опасността за насилие от интимен партньор – методи и изследвания	
2.	Рискови фактори	
3.	Преглед на инструментите за оценка на риска от насилие и убийство от интимен партньор	
4.	Точност на прогнозиране на различните инструменти за оценка на риска	
5.	Потенциални рискове от инструменти за оценка на риска	
6.	Управление на риска от насилие	
7.	Многоинституционален подход при оценка на риска и управление на риска	
B.	Доклад – съпоставяне на резултатите за стандарти за защита и подкрепа, достъпни за високорисковите жертви	СТР. 25
1.	Австрия	
2.	България	
3.	Чешка Република	
4.	Германия	
5.	Италия	
6.	Словакия	
7.	Испания	
8.	Обединено кралство – Англия и Уелс	
9.	Обобщение и препоръки	
C.	Наличност на надеждни, системно събирани и анализирани данни за полово обусловени убийства/убийства на жени от интимен партньор в Европа	СТР. 72
1.	Относимост на статистиката, разбита по полов признак за полово обусловени убийства/ убийства на жени	
2.	Политически усилия за системно събиране на разбити по полов признак данни за насилие срещу жени и убийства на жени в Европа	
3.	Наличност на чувствителни по отношение на пола данни за извършени от интимен партньор полово обусловени убийства/ убийства на жени в Европа	
4.	Препоръки за подобряване наличността на надеждни, чувствителни по отношение на пола данни за извършени от интимен партньор полово обусловени убийства/ убийства на жени на европейско ниво	
III.	ЗАКЛЮЧЕНИЯ	СТР. 84
IV.	ПРИЛОЖЕНИЕ	
V.	ЛИТЕРАТУРА	

ВЪВЕДЕНИЕ

Европейската мрежа WAVE – Жени срещу насилието се отзова на поканата за усвояване на безвъзмездни средства по Програма ДАФНЕ и получи финансирането за провеждане на едногодишен проект ПРОТЕКТ през 2010 г.

WAVE е европейска мрежа на женски неправителствени организации и работи за премахване на насилието срещу жени и деца. Мрежата е основана през 1994 г. и се координира от АÖФ (Австройската мрежа на подслони за жени) – рамкова организация на работещите в австрийските автономни подслони. Мрежата WAVE се състои от над 94 фокусни точки, разположени в 27 страни от Европейската общност, в страните в процес на присъединяване Хърватска, Турция и Република Македония, както и в 42 други европейски страни, включително страните на Балканите.

WAVE се стреми към намаляване на насилието срещу жени и деца чрез подобряване на защитата от и услугите за жени и деца – жертви на насилие. **WAVE** има дългодишен опит в разработване и провеждане на обучения за различни професионалисти, в развитие на качествени стандарти за защита и подкрепа на жертвите и за подобряване на междуведомственото сътрудничество.

Базата данни на **WAVE** съдържа над 4 000 адреса на женски организации и е много често посещавана. Наред с това, **WAVE** се съсредоточава в разпространението на модели на добра практика и лобиране за равенство между половете и за превенция на насилието срещу жени на европейско, национално, регионално и местно ниво.

А. ОПИСАНИЕ НА ПРОЕКТА

Проектът ПРОТЕКТ има за цел да допринесе за превенцията и намаляването на най-тежките форми на полово обусловено насилие срещу момичета, млади жени и техните деца, такива като тежките телесни повреди, убийствата и опитите за убийства, вкл. и т.нар. престъпления на честта и умъртвяванията.

Полово обусловеното насилие от интимен партньор срещу жени и момичета може да приема различни тежки форми, такива като тежка телесна повреда, лишаване от свобода чрез заключване на жертвите, често в продължение на дни, дори години, опит за убийство или убийство. Тези престъпления като че ли имат за мотив различни фактори и разбирания – прекомерна ревност, чувство за притежание, обвиняване в „обезчестяване“ на семейството и други причини – обаче всички тези престъпления изглежда имат сходната цел да се упражни власт върху жените и момичетата и да се контролира живота им. Всеки ход, който се приеме като предизвикателство към тези разбирания за власт и контрол, например ако жената или момичето опита да напусне своя партньор насилник, може да изложи на опасност нейния живот, здраве и свобода.

И накрая, бенефициентите на този проект са жени, млади жени и момичета, които са с висок риск от сериозни нарушения на основните им човешки права: правото на живот, здраве и свобода. Изследването показва, че насилието може да се ограничи чрез системно идентифициране и цялостна защита на високорисковите жертви. Такива координирани интервенции все още липсват в повечето страни и региони в ЕС, поради което проектът цели подобряване на защитата на високорисковите жертви.

Целевите групи на проекта са професионалисти от основните служби, отговорни за защитата и подкрепата на жертвите и за превенцията на насилието, организации и институции, работещи в областта на превенция на насилието, политики и накрая, но не на последно място, жертвите на насилие, основано на пола.

Проектът включва няколко насоки на дейност: изследване на статистически данни за убийства/ убийства на жени и опити за убийства/ убийства на жени, включително т.нар. убийства в името на честта, обобщение за насилието от

интимен партньор и проучване (преглед на литература) за оценка на риска за убийство на жени от интимен партньор, изучаване на стандартите за защита и подкрепа, достъпни за високорисковите жертви, три срещи на експертните групи и Онлайн ресурсен център ПРОТЕКТ, разположен на интернет страницата на **WAVE**.

Основните резултати от проекта ПРОТЕКТ са обобщени в този окончателен доклад от изследването ПРОТЕКТ, който е достъпен на осем езика (английски, български, испански, италиански, немски, словашки, френски и чешки) в електронен формат за свободно изтегляне от Онлайн ресурсния център ПРОТЕКТ на интернет страницата на **WAVE**. Според трите главни насоки на работа по проекта ПРОТЕКТ, докладът е структуриран в три основни глави: II. А. Обобщение на насилието от интимен партньор и изследвания за оценка на риска за убийства на жени, извършени от интимен партньор; II. В. Наличност на надеждни, системно събирани и анализирани данни за полово обусловени извършени от интимен партньор убийства/ убийства на жени в Европа и II.С. Доклад за резултатите от изследването, свързани със съпоставка на осем държави относно защитата и сигурността на високорисковите жертви от полово обусловено насилие, извършено от интимен партньор, вкл. описание на функционирането на MARACs в Англия и Уелс. Последният раздел от окончателния доклад за проучването ПРОТЕКТ дава изводи, основани на резултатите от проекта.

Бихме искали да благодарим на дванадесетте партньори на ПРОТЕКТ: Андрес Абад (Главна дирекция за превенция на полово обусловено насилие и младежка реформа (бивша IMRM), Валентина Андрасек (Автономна Женска Къща – Загреб, Хърватска), Даяна Берън (CAADA - Co-ordinated Action Against Domestic Abuse², UK), Томас Криадо Мартин (Генерална дирекция за жените на Община Мадрид), Валтер Дилингер (Федерално полицейско управление на Виена, Австрия), Катарина Фарка-шова (Алианс на жените в Словакия, Словакия), Душана Карловска (ФЕНЕСТРА – Асоциация за интересите на жените, Словакия), Албена Койчева (Български център за джендър изследвания, България), Корнелия Крийгар (Женски консултативен център, Оснабрюк), Петра Швецова (РОСА – Център за жени, жертви на насилие, Чешка Република), Анджела Романин (Casa delle Donne per non subire vio-lenza, Италия), Клара Вайс (Интервенционен център за домашно насилие – Виена, Австрия), както и на членовете на Консултативния съвет Соня Чиринос Ривера (Специален съд по полово обусловено насилие – Мадрид, Испания), Даниела Глоар (Социално познание, Шинцнах-Дорф, Швейцария), Карол Хагеман-Уайт (Университет в Оснабрюк, Германия), Бриджит Халер (Институт за изследване на конфликти, Виена, Австрия), Мариан Хестър (Университет в Бристол, Великобритания), Аменда Робинсън (Университет в Кардиф, Великобритания) и Рене Рьомкенс (Университет в Тилбърг, Холандия) за техния ценен принос и отлично сътрудничество.

В. УКАЗАТЕЛ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ПРОТЕКТ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И СЪКРАЩЕНИЯ

НАСИЛИЕ СРЕЩУ ЖЕНИ, ДОМАШНО НАСИЛИЕ, НАСИЛИЕ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР:

Насилие от интимен партньор срещу жени/ домашно насилие срещу жени

= полово обусловено насилие, извършено от партньор или бивш партньор

Насилие в семейството

= полово обусловено насилие срещу жена или момиче от член на семейството

УБИЙСТВО:

Убийство от интимен партньор = Причиняването на смърт от

- Настоящи съпрузи (включително партньори, живеещи във фактическо съжителство на съпругески начала), настоящи извънбрачни партньори
- Срещащи се интимни партньори, включително и на първа среща (хетеросексуални или еднополови)

2 Координирано действие срещу домашното насилие – Великобритания (Бел. прев.)

ВЪВЕДЕНИЕ

- Интимни приятели (хетеросексуални или еднополови)
- Бивши съпрузи, разведени, бивши партньори от фактическо съпружеско съжителство, бивши извънбрачни партньори
- Бивши интимни партньори (хетеросексуални или еднополови)
- Бивши интимни приятели (хетеросексуални или еднополови)

УБИЙСТВО НА ЖЕНА:

Полово обусловено, извършено от интимен партньор убийство на жена

= убийство на жена

ТАКА НАРЕЧЕНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА ЧЕСТТА:

В **ПРОТЕКТ** ние използваме термина „**така наречени престъпления на честта**“, за да подчертаем, че става въпрос за насилие, а не за чест.

ДЕЦА:

- Полово обусловеното насилие срещу жената е форма на насилие срещу детето/ децата на тази жена; това включва пряко насилие срещу децата до случаи на убийство, както и заставяне на децата да живеят с насилие и като свидетели на насилие
- Това насилие срещу децата е форма на полово обусловено насилие от партньор срещу жените
- Насилие над дете в семейството = всяка форма на физическо, психично, сексуално насилие или пренебрегване от страна на родителите или от друг, който се грижи за децата или от страна на член на семейството

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА РИСКА И ОЦЕНКА НА РИСКА:

Идентифициране на риска

Процедури в институция за системно идентифициране на жени с висок риск от полово обусловено насилие

Оценка на риска

Продължаващите процеси за идентифициране на рисковите фактори и защитните фактори в случаите на насилие срещу конкретни жени

УПРАВЛЕНИЕ НА СИГУРНОСТТА, УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА:

Управление на сигурността = ориентирано към жертвата, включва

- Управление на сигурността = ориентирано към жертвата, включва
- Индивидуално и продължаващо планиране на сигурността
- Мерки за сигурност в институцията за клиентите и персонала
- Сигурността като управленска задача в институцията и
- Мулти институционални модели за управление на риска (напр., MARACs)

Управление на риска – ориентирано към извършителя

- Процесите на превенция на насилие чрез опити за въздействие върху рисковите фактори и защитните фактори
- Във всяка институция, мултиинституционално (напр., MAPAs)

ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ:

Високорискови жертви са жени и техните деца, за които съществува риск да претърпят:

- Убийство или опит за убийство
- Насилие чрез употреба на оръжие или опасни предмети
- Насилие, причиняващо сериозни увреждания, изискващи спешно медицинско лечение
- Насилие, причиняващо повторни наранявания, закани за убийство, жестоки и продължаващи принуда и контрол, издебване
- Лишаване от свобода за продължително време, робство, изтезание

В доклада са използвани следните съкращения:

ЦЗН	Център за защита от насилие
ПО/ DA/Danger Assessment	Преценка на опасността
ПИДН	Проект за интервенция при домашно насилие Дулут Минесота, САЩ
ДН	Домашно насилие
НКДН	Независим Консултант по домашното насилие
НИП	Насилие (извършено от) интимен партньор
MARAC(s)	Междуведомствено/и съвещание/я за оценка на риска
НПО	Неправителствена организация
СРВ	Северен Рейн - Вестфалия
ИОР	Инструмент за оценка на риска
ОРНБП/ SARA	Оценка на риска за насилие от брачен партньор
НСЖ	Насилие срещу жени
СЗПВРЖ	Стандарти за защита и подкрепа, достъпни на високорискови жертви

СРЕЩИ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЕКСПЕРТИТЕ

За да се проучат специфични модели за оценка на риска, ползвани в различни страни от ЕС като модела на цялостен закон за полово обусловено насилие в Испания, модела на независими консултанти по домашно насилие и MARACs във Обединеното кралство и австрийския модел на помощ и подкрепа за жертвите, се проведеха три срещи на партньорите и експертната група – във Виена (22 – 24 март), Мадрид (26 – 28 май) и Бристол (27 – 29 октомври). В хода на тези срещи между партньорите и членовете на консултативния съвет на **ПРОТЕКТ** се извърши обмен на информация за предимствата и възможните недостатъци на всяка система, както и по въпроса за обмена на данни в мултиинституционалната работа. Диалогът бе разширен чрез покана до международни и национални експерти и политици, отговарящи за защитата на жертвите от насилие и техният практически опит бе включен в обсъжданията. Чрез този международен диалог се повиши осведомеността за значението на специфичната и системна защита на жените и децата с висок риск от насилие от интимен партньор.

По тази причина трите дни на срещите на партньорите и експертите бяха подчинени на идеята за организиране на отворен ден, в който взеха участие политици, висши полицейски служители, представители на съдебната система, на услугите за жени, на здравните служби, общините, както и партньорите на **ПРОТЕКТ** и членовете на консултативния съвет. Чрез всяка от срещите на партньорите и експертите се достигна до около 30 и 45 професионалисти на управленско ниво, които участваха като разпространители за предаване на информация и подходящи материали на екипите,

ВЪВЕДЕНИЕ

отговорни за защитата и подпомагането на жертвите. В останалата част от ден и половина срещите на партньорите и експертите на **ПРОТЕКТ** бяха достъпни само за партньорите на **ПРОТЕКТ** и членовете на консултативния съвет, за да се прегледат резултатите от открития ден и да се обсъдят по-нататъшните стъпки от проекта.

Срещите на партньорите и експертите предоставиха плодотворна платформа за обсъждане на дефиниции, разяснения, възможни казуси и рискови фактори в областта на тежкото полово обусловено насилие от партньор. Представителите на организации и институции, работещи в областта на превенция на насилието, професионалисти от основните институции, отговорни за защитата и подкрепата на жертвите и превенция на насилието, представители на съответните правителствени структури и експерти от екипа на **ПРОТЕКТ** обмениха знания и практически опит в идентифицирането и управлението на риска и разработиха предложения за това как да се предотвратяват ефективно тежките престъпления и да се защитават високорисковите жертви.

На всяка от срещите на партньорите и експертите бяха предоставени на информационна банка редица добре подбрани издания и информационни материали по защита на високорисковите жертви. Така, в помощ на институциите бяха показани модели и средства за оценка на риска и за планиране на сигурността за побряване на техните политики по безопасността на жертвите.

Срещите на партньорите и експертната група на **ПРОТЕКТ** се превърнаха в ценен начин за генериране на информация чрез събиране на опита и гледните точки на различни институции, за повишаване осведомеността и обсъждане на концепциите за това как да се подобри защитата и подкрепата на високорисковите жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор.

Приносът на тези срещи на **ПРОТЕКТ** е отчетен в окончателния доклад за изследването на **ПРОТЕКТ** и допълнително обобщен в подробните доклади за срещите на партньорите и експертната група на **ПРОТЕКТ**, които са на разположение на интернет страницата на **WAVE**.

D. ОНЛАЙН РЕСУРСЕН ЦЕНТЪР НА ПРОТЕКТ

В рамките на проекта **ПРОТЕКТ** бе създаден Ресурсен център на интернет страницата на Европейската мрежа **WAVE**. Освен, че представя обща информация за проекта **ПРОТЕКТ** и за дейностите по проекта, Онлайн ресурсният център предлага и трибуна за споделяне на информация между участващите партньори по проекта, а така също и със широката публика.

Онлайн ресурсният център на **ПРОТЕКТ** съдържа важни резултати от проекта като програми и подробни доклади за трите срещи на партньорите и експертната група, проведени във Виена, Мадрид и Бристол, както и окончателния изследователски доклад на **ПРОТЕКТ**, който е на разположение на интернет страницата на осем езика – английски, немски, испански, чешки, словашки, италиански, френски и български.

Освен това, Онлайн ресурсният център улеснява достъпа до допълнителни материали. Редица добре подбрани публикации, свързани със защитата на високорискови жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор и по въпроса за статистиката за убийства на жени в Европа, са на разположение на практикуващите, изследователите и политиките.

Онлайн ресурсният център **ПРОТЕКТ** дава широк достъп до информацията за оценка на риска и методите за планиране на безопасността и разпространява резултатите от проекта сред партньорите по проекта, политиките и специалистите,

които са участвали в някои от трите срещи на партньорите и експертната група на **ПРОТЕКТ** в Австрия, Испания и Великобритания, както и за цялата мрежа **WAVE**, състояща се от над 4 000 женски НПО, като например телефонни линии за помощ на жени, подслони за жени и женски консултативни центрове в над 47 различни европейски страни. Интернет страницата на **WAVE** се посещава от 50 000 до 90 000 пъти на месец, с което и разпространението на резултатите от проекта е осигурено.

II.

A. ОБОБЩЕНИЕ НА НАСИЛИЕТО ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР И ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ОЦЕНКА НА РИСКА ЗА УБИЙСТВО НА ЖЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР

Насилието над жени в интимните отношения е много често явление, което се среща в различни форми (физическо и психично, сексуално или само психично), с различни степени на опасност (удари, синини, тежки наранявания или убийство) и също така с различни прогнози в различните страни (Ечебурума и др., 2009 г.). В Канада физическото насилие между съпрузи сега съставлява мнозинството (>80%) от всички актове на физическо насилие, съобщени в полицията, които на свой ред са мнозинството (>80%) от всички насилствени престъпления, съобщени в полицията (Кроп и Харт, 2000 г.). В Испания насилието от интимен партньор засяга не по-малко от 3.6% до 9.6% от жените над 18 г. и между 60 и 70 жени ежегодно намират смъртта си от техни партньори (Ечебурума и др. 2009 г.). В САЩ, според Допълнителните регистри за убийствата, минимум 30% от убитите жени са умъртвени от настоящ или бивш интимен партньор, а след ръчното преброяване за грешки при класифицирането, процентът се увеличава на 40%–50% (Рьоел и др., 2005 г.). В Швеция, около 22 000 случая на насилие над жени се съобщават в полицията всяка година (Швеция има около 9 милиона население). Близко 80% от всички насилния срещу жени в Швеция са осъществени от извършител, когото жертвата познава (Белфраж, 2008 г.).

Тежките случаи на физическо насилие от интимен партньор и убийствата на жени имат обикновено история на предишно насилие, така, че тези тежки актове са последните брънки от веригата на насилствено поведение. Насилието от интимен партньор е типично продължавано престъпление срещу същата жертва и от същия извършител и с тенденция да ескалира с развитието на връзката. Известно е, че рискът от тежко насилие и убийство може да нарасне, ако жертвата се опита да прекрати връзката или да се раздели с насилника (Рьоел и др., 2005 г.). Нещо повече, много жертви и извършители са имали предишни контакти с полицията, спешните отделения и други институции, занимаващи се с домашно насилие. Това означава, че потенциалните жертва и извършител са известни на системата, в което е голямата отлика от други случаи на насилие или заплахи и дава уникална възможност за защита на жертвата.

Шарпс и др. (2001 г.) откриват, че 74% от 239 убити жени и 88% от жените – жертви на опит за убийство са били прегледани в спешни отделения за някакво страдание през годината преди инцидента. От всички тези факти можем да допуснем предвидимостта на това престъпление и в този смисъл е важно да имаме средства, които позволяват да се прецени грозещата жертвата опасност. Всички системи, взаимодействащи с битата жена (здравна, наказателно правосъдна, социални услуги) трябва да помнят „задължението да защитят“, както и задължението да предупредят (Кампбел, 1994 г., Рьоел и др., 2005 г.). Всички участници в тези системи имат задължението да решат какви действия да бъдат предприети срещу извършителя, както и какви мерки ще подпомогнат защитата на жертвата. Оценката на риска може да подпомогне процеса на вземане на решение.

Процесът на оценка на риска може да помогне и за повишаване на информираността на жертвите относно нарастването на риска и за по-реалистична преценка на опасността в тяхното положение (Рьоел и др., 2005 г.), защото независимо от доказателствата, че усетът на жените – жертви на злоупотреба за висок риск са често точни, изследването на Кампбел в 11 града показва, че едва половината жени – жертви на убийство или опит за убийство от партньор са оценили своя риск вярно (Кампбел и др., 2003 г.).

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

1. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОГНОЗИРАНЕТО НА ОПАСНОСТТА ЗА НАСИЛИЕ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР – МЕТОДИ И ИЗСЛЕДВАНИЯ

Оценката на риска от насилие е процес на идентифициране на рисковите и защитните фактори за насилие. Рискът от насилие е многопластов и следва да се преценява характера, тежестта, честотата или продължителността и близостта на заплахата за бъдещо насилие (Харт, 2008 г.).

В сравнение с областта на оценка на риска за рецидив при сексуални престъпления, склонност към насилие и обща престъпна дейност, относително малко е емпиричната работа по оценка на риска за насилие от интимен партньор (Хенсън и др., 2007 г., Рьоел и др., 2005 г.). Обзорът на Дютън и Кроп (2000 г.) описва „науката и практиката за оценка на риска от насилие в брака като все още в начален стадий” (стр.178).

В областта на насилието от интимен партньор широко се използват контролни тестове, разработени в помощ на преценката на практикуващите. За подпомагане планирането на безопасността на жертвите се ползват тестове, клинични интервюта, интуицията на практикуващия и формални инструменти за оценка, идентифициращи формите на актуалното насилие. Както Хенсън и др. (2007 г.) посочват в тяхното мета-аналитично изследване, най-често срещаните подходи за оценка на риска от насилие в брака са класифициране на партньора (жертвата), рискови скали за насилие в брака (както актюерските инструменти, така и структурираната професионална преценка) и рискови скали, предназначени за общ рецидив или рецидив от насилие.

В последно време бяха разработени няколко инструмента за определяне на случаите, които е по-вероятно да ескалират до тежко или смъртоносно насилие. Както Рьоел и др. (2005 г.) споменават, важно е отговорът да се разпростре до степенята на опасност, за да бъде даден подходящ отговор. Напоследък има публикации в подкрепа на валидността на прогнозирането на някои от тези инструменти.

1.1. РАЗЛИЧИЯ МЕЖДУ ИНСТРУМЕНТИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

А) Оценка на риска за повторно посегателство от интимен партньор срещу Оценка на риска от убийство от интимен партньор

Въпреки, че има припокриване на рисковите фактори за повторно нападение и за убийство, изглежда има разлика в степента и няколко различни профила (например, злоупотребата с упойващи вещества или измъчването на деца чрез насилие са повече рискови фактори за последващо нападение, докато склонността на извършителя към самоубийство или притежаване на оръжие са по-скоро рискови фактори за извършване на убийство или за убийство-самоубийство) (Рьоел и др., 2005 г.). Повторното нападение при насилието от интимен партньор (НИП) е по-лесно да се предвиди с точност, тъй като повторно нападение при НИП се среща по-често (около 25% до 30% от случаите на НИП), отколкото убийство от интимен партньор (около 0,04 % от случаите на НИП) (Кампбел и др., 2009 г.; Дютън, 2008 г.). Някои от методите са пригодени изключително за прогнозиране на риск убийство или смъртоносно насилие в случаи на насилие от интимен партньор (например, Danger Assessment, Мозайка-20). Други са създадени за прогнозиране на повторното посегателство (например, SARA, ODARA, DVI, K-SID). Има някои методи, които са опит за прогнозиране и на двата риска (Navy Risk Assessment или напоследък SIVIPAS) (Рьоел и др., 2005 г., Хилтън и др., 2008 г., Ечебурума и др., 2009 г.).

В) Клинични средства за оценка срещу Актюерски средства за оценка

Според Харт (2008) има поне два типа актюерско вземане на решение. Единият е актюерско ползване на психологични тестове; вторият тип процедура е актюерското използване на инструменти за оценка на риска, които не са разработени за измерване на нещо (като психологичните тестове), а за прогнозиране на бъдещето. Рьоел и др. (2005 г.) определят

актюерският метод като инструмент, който “дава измервания и емпирично базирани резултати, които градират променливите на предиктора, подбран от измерени асоциации с променливи на критерия в представителни извадки” (стр. 6).

Хенсън и др. (2007 г.) обясняват разликата между актюерските скали и клиничната/ структурираната професионална преценка. При актюерските скали оценителите механично съчетават рейтингите по структуриран списък на рискови фактори в общ резултат (напр., ODARA, K-SID). При структурираната професионална преценка, оценителите пак оценяват по структуриран списък на рискови фактори, но цялостната оценка на риска се оставя на професионалната преценка (напр. SARA).

Вземането на решение при структурираната професионална оценка се подпомага от насоки, които се опитват да определят преценявания риск, препоръчват каква информация трябва да се вземе под внимание и как тя трябва да се събира и посочват набор от главните рискови фактори. Неструктурираната професионална преценка е процес, който може да се охарактеризира като „интуитивен” или „на преживяването”. Исторически, това е най-често използваната процедура за оценка на риска от насилие, тя е силно насочена към личността и фокусирана върху уникалните аспекти на случая, но малко са свидетелствата, че интуитивните решения са последователно прилагани сред професионалистите. Като друг тип процедура за професионална преценка може да се посочи оценката на риска по анамнеза, която има ограничена степен на структурираност (Харт, 2008 г.).

С) Различия според основния източник на информация

Има различия и според основния източник на информация. Това може да бъде извършителят (например, DVI), жертвата (например, DA) или други източници като регистрите за съдимост и т.н. На следващо място, има различия според лицето, което ще се ползва от информацията (жертвата, програми в помощ на жертвата, пробация, правосъдна система и т.н.).

Както посочват Рьоел и др. (2005 г.), има уникални етични и емпирични въпроси при оценяване на риска от насилие от интимен партньор. Относно убийствата от интимен партньор, ниският процент на тези инциденти ги прави особено проблемни за прогнозиране по отношение на статистиката. Уникален аспект на прогнозирането на НИП е, че обектът на внимание е конкретната индивидуална жертва, а не населението изобщо, към което се отнасят прогнозите за сексуално насилие и насилие от психично болни пациенти. Познаването на самоличността на потенциалната жертва позволява и затова е и дълг на доставчиците на услуги, да преценят нейната безопасност на първо място. Освен това, известната потенциална мишена ще има своя собствена представа за опасността на извършителя – прогноза, която може да бъде много по-точна от всеки инструмент или клиничен специалист.

1.2. ПРОГНОЗИТЕ НА ЖЕРТВИТЕ

Рьоел и др. (2005 г.) споменават, че последните проучвания намират усетът на жените за риск за важни при определяне на риска от последващо посегателство от интимен партньор. Вийзц и др. (2000 г.) установяват, че усетът на жените за опасност е бил единственият най-добър предиктор за последващо посегателство, много по-силен предиктор от всяка от 10-те точки от наличните в Danger Assessment, който се ползва в съдебните регистри. Пак така, Гудман и др. (2001 г.) в извадка от 92 жени, открива, че предчувствието на жените от следващо посегателство е най-силният единствен предиктор за следващо посегателство. При анализ на данните на 499 мъже при в програмите за работа с насилници и техните партньори, Хекерт и Гондолф (2004 г.) установяват, че възприятията на жените за риск е важен предиктор за ревиктимизация от интимен партньор, по-силен от SARA (Spousal Assault Risk Assessment) и от K-SID (Kingston Screening Inventory for Domestic Violence), но не е толкова силен, колкото симулираната версия на Danger Assessment.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Най-добрият модел за прогнозиране бил DA заедно с усета на жената за риск. Въпреки това, в проучването в 11 града (Кампбел, 2003 г.), едва 47% от жените, станали действително жертви на убийство и 54% от жените – жертви на опит за убийство, точно са преценили, че техният насилник е в състояние да ги убие (Ръел и др., 2005 г.).

2. РИСКОВИ ФАКТОРИ

Много изследвания се опитват да определят факторите, свързани с насилието между съпрузи. Някои изследвания регистрират рискови фактори, които разграничават партньори насилници и ненасилници; други описват фактори, свързани с риск от следващо посегателство и/или тежестта или вероятната смърт при следващо посегателство. Както Кроп (2008 г.) споменава, има значително единодушие сред тези изследвания относно важните фактори, които се отчитат при оценяване на риска от насилие в брака. Тези рискови фактори могат да се категоризират по различни начини. Можем да разграничим рискови фактори от страна на извършителя (напр., общо антисоциално поведение, отрицателно отношение към жените, проблеми с употребата на упойващи вещества и т.н.), рискови фактори от страна на жертвата като степен на личностна подкрепа, достъп до подкрепящи услуги, грижи, свързани с децата, заетост и финансово положение и т.н. Има също рискови фактори, свързани с историята на насилието от интимен партньор и стабилността на връзката (раздяла).

Гран и Уедин (2002 г.) в проучването си идентифицират рискови фактори за рецидив при извършителите на насилие в брака и убийство на брачен партньор. Те ретроспективно получават SARA рейтингите от досиетата на 88 извършители, осъдени за насилие или убийство на брачен партньор. Резултатите от SARA са съпоставени с други ИОП за установяване на индикации за риск от бъдещо насилие (брой предишни осъждания, PCL-R, H-10, VRAG) и показват Pearson r съответствие на около от 0.30 до 0.60, подобно на изложените констатации от Кроп и Харт (2000 г.).

Някои елементи от SARA са били свързани с повишен риск от рецидив в статистически значими измерения, конкретно въпросите за предишно нарушаване на предсрочно условно освобождаване или обществен надзор, личностово разстройство с гняв, импулсивност, поведенческо разстройство (психопатия) или изключително омаловажаване или отричане на история на насилие в брака. Миналото на физическо насилие или нарушаване на заповеди за недоближаване, както и омаловажаването или отричането на история на насилие в брака, били все рискови фактори за рецидив в съответствие с предишните данни от Кроп и Харт (2000 г.). Авторите установяват, че част 2 от SARA (т.е. въпросите, специално насочени към риск от насилие от партньор) допринася най-много за информираната оценка на риска.

Кампбел и др. (2003 г.) провеждат изследване в 11 града с цел да разкрият и установят рисковите фактори за убийство на жени в отношения на насилие. Извадката се състои от 220 случаи на убийство на жени, 143 опита за убийство на жени (добавени по-късно) и 343 злоупотреба с контрол. От случаите на убийства на жени са избрани тези, които са били подходящи за изследването. От досиетата са идентифицирани поне по 2 потенциални задочни източника, хора, познаващи отношенията на жертвата с извършителя. Близките са били потърсени и тези, които са се съгласили и са отговаряли на изискванията за изследване, са били интервюирани. Случаите на опит за убийство на жени са възстановени от полицейските преписки за насилие, базите данни на подслоните за жени и травматологичните отделения.

В съответствие с целта на изследването, резултатите показват, че могат се идентифицират рискови фактори за убийство на жени от интимен партньор. Предшествващи инцидента рискови фактори са асоциирани в многовариантни анализи на повишен риск за убийство на жена от интимен партньор, включително достъпът на извършителя до оръжие и предходна заплаха с оръжие, доведено дете на дееца в жилището, отчуждение, особено от контролиращия партньор. Тези, които никога не са имали съвместен живот и арест, предхождащ домашното насилие, са асоциирани с намалени рискове. Важните фактори за инцидент включват жертвата да е напуснала заради друг партньор и употреба на оръжие от дееца. Други важни двувариантни рискове включват дебненето, насилствен секс и насилие по време на бременност.

Около половината от жертвите (54% от убитите жени и 45% от опитите) не са възприели точно своя риск – че деецът е способен на убийство или че ще убие нея.

Според изследването, 32% от случаите на убийство на жени са последвани от самоубийство на извършителя. Рискови фактори за убийство на жена и самоубийство вероятно са заканите за самоубийство от партньор и историята на влошено психично здраве; разпространението е по-голямо при брачните двойки и високо образованите слоеве (безработицата също е рисков фактор).

Сред изследванията на рисковите фактори за убийство от интимен партньор предишно насилие от интимен партньор е разбираемо най-често срещаният рисков фактор (67% – 80% от случаите на убийства от интимен партньор) (Кампбел и др., 2009 г.). Изследване на рисковите фактори за насилствена смърт на жени у дома (Бейли и др., 1997 г.) намира, че психичните болести, употреба на наркотици, предишен престъпен опит и присъствие на огнестрелни оръжия в дома са свързани с повишен риск от убийство.

Изследване на рисковите фактори за убийство при бременните (Декер и др., 2004 г.) сочи злоупотребата с наркотици от мъжа партньор (60%) и ревността-насилие от партньор (58%) като най-честите рискови фактори за убийство. Снайдер и др. (2009 г.) определят 5 въпроса (рискови фактори) от Danger Assessment като най-показателни за тежко насилие и потенциално смъртоносни посегателства: увеличаваща се честота или тежест на физическо насилие, употреба на оръжие или захлаха с оръжие, вярване на жената, че партньорът е способен да я убие, побои по време на бременност и постоянна ревност или ревност-насилие от партньора.

Ревността и контролиращото поведение се възприемат като важен рисков фактор и от Робинсън (2006 г.). Авторът намира, че ревнивите и контролиращи извършители е по-вероятно да имат криминално досие, да са наранили жертвата, да имат усложняващи се проблеми, да са заплашвали да убият жертвата, да са давили или душили жертвата и да са заплашвали да извършат самоубийство.

Раздялата се разбира обикновено като съществен рисков фактор за тежка телесна повреда или убийство. Оценката на степента на риска при раздяла се свързва с личните контакти с детето, които могат да създадат възможност за продължаване или ескалация на насилието. Изследване от Обединеното кралство показва, че след раздялата над 75% от жените от извадката са претърпели последващо насилие и тормоз от техните бивши партньори и че контактът с детето е бил точката на особена уязвимост и за жените, и за децата (Хъмфри и др., 2003 г.).

В Модела на полицията в Лондон за идентификация, оценка и управление на риска за домашно насилие SPECCS (Хъмфри, 2005 г.) се идентифицират шест важни рискови фактора: раздяла (контакти с дете), бременност, ескалация, култура, дебене и сексуално насилие. Още шест фактора също са включени като индиции за преценка от патрулните полицаи (насилие над деца, насилие над домашни любимци, достъп до оръжия, или жертва, или извършител, със склонност към самоубийство, проблем с наркотици или алкохол, ревност и контролиращо поведение, закани да убива и психични проблеми). По SPECCS оценката на риска е триетапен модел. Първият етап включва патрулните полицаи, предприемащи първоначалния отговор и разследване на инцидента, вторият етап включва оценка на риска, основана на шестте плюс шестте фактора, посочени по-горе. Третият етап се състои от по-всеобхватна оценка и предприемане на следващи действия по случая.

Ечебурума и др. (2009 г.) преценяват признаци на риска при случаи на убийства на жени от интимен партньор и тежко насилие с цел изработване на нова скала за предвиждане на насилие от интимен партньор и тежко насилие. Инструментът е изработен от компонентите, които изглеждало да са били по-тясно свързани с тежко насилие от партньор, според клиничния опит на авторите, прегледа на предишни изследвания и предположенията на полицейските

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

служители. Скала от 20 въпроса (оценявани с 0 или 1 точка) е изведена от една по-голяма скала от 58 въпроса, основана на изчисляване на възможността на всеки въпрос да разграничи тежките от нетежките насилници. По отношение на надеждността, индексът на вътрешна съгласуваност, получен по Алфа на Кронбах в цялата извадка от участници (тежки и нетежки насилници, N = 1 081), е 0.71. Що се отнася до валидността, скалата разграничава адекватно тежки от нетежки извършители и прави това в общия резултат и във всеки от предложените въпроси. Нещо повече, има пет въпроса, които са особено важни, тъй като двете групи показват разлика от над 19.5 точки на въпрос (d индекс): въпроси 8 (оръжия), 9 (умишлени наранявания), 11 (ревност), 17 (оправдаване на насилието) и 18 (опасност от смърт). След проверка на всички възможни за изключване резултати, е установено изчисление на три нива на риск от тежко насилие: ниско (0-4), средно (5-9) и високо (10-20).

Авторите сочат, че както насилниците, така и жертвите в групата на тежко насилие имат висока степен на имиграция и включват този техен статут като рисков фактор в инструмента.

3. ПРЕГЛЕД НА ИНСТРУМЕНТИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ НАСИЛИЕ И УБИЙСТВО ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР

В изследванията, които използвахме за това обобщение, открихме следните методи за оценка на риска (Таблица 1). За основа ползвахме таблица от изследването на Ръел и др. (2005 г.) и добавихме другите методи.

МЕТОД	ОПИСАНИЕ	ПРОВЕЖДАНЕ	ПЪРВОНАЧАЛНО ОПРЕДЕЛЕНА УПОТРЕБА
Danger Assessment (DA) Преценка за опасност (Кампбел, 1986 г., 1995 г., 2003 г.)	Анализ на последната година с календар за отразяване на тежестта и честотата на насилие - 20 да/ не въпроса за рисковите фактори. Отчитане: 3 – 40 и четири рискови категории (променлива, нарастваща, висока и екстремна опасност)	Интервю с жертвата, често с адвоката на жертвата. Попълва се календар, също с адвокат на жертвата.	Оценка на риска от екстремна опасност и насилие с летален край за образование и осведомяване на жертвата и планиране на сигурността и достъп до услуги
Brief Risk Assessment for the Emergency Department Кратка оценка на риска за спешните отделения (Снайдер, Уебстър, О'Съливан и Кампбел, 2009 г.)	Съкратена версия на DA, състояща се от 5 въпроса. Положителен отговор на всеки три въпроса дава индикация за висок риск от тежко насилие от 83%.	Интервю с жертвата от здравен работник в спешно отделение.	Инструмент, разработен за спешни отделения за идентифициране на жертви с най-висок риск да пострадат от тежко нараняване или насилие със смъртен край
DV-MOSAIC ДН - Мозайка (Галвин де Бекер и сътрудници, 2001 г.)	Компютърно разработен метод, включващ 46 многоелементни отговора на въпроси за рискови и защитни фактори. Резултат: Програмата отчита резултат от 1 до 10 и липсващи данни (IQ) резултат	Наказателно правосъдие – експерт въвежда отговорите след интервю с жертва и евентуално – с извършител и др. лица; преглед на досиета и полицейски доклади	Оценка на пряка, непосредствена заплаха от тежка или смъртоносна ситуация на ДН, за информиране на жертвата, планиране на безопасността и последваща намеса, наказателно правораздаване

МЕТОД	ОПИСАНИЕ	ПРОВЕЖДАНЕ	ПЪРВОНАЧАЛНО ОПРЕДЕЛЕНА УПОТРЕБА
<p>Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Оценка на риска за насилие от интимен партньор (Кроп, Харт, Уебстър и Ийвс, 1994 г., 1995 г., 1998 г.)</p>	<p>20 въпроса, разделени в 4 групи с 4 различни подхода за отчитане, вкл. от 0 до 2 оценки, както и задължително наличие на всеки от 20-те рисков фактора + място за добавяне на „други съображения“ на оценяващия, които могат да се вземат предвид.</p>	<p>Оценяващият следва да ползва колкото може повече източници на информация, вкл. интервю с жертва и извършител, допълнителни документи от криминално досие и дела и наличните стандартизирани инструменти.</p>	<p>Създаден за оценка на риска от ново насилие, в наказателното правораздаване, препоръчва се да се ползва като част от задълбочена преценка на за вземане на съдебни и пробационни решения.</p>
<p>Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER) Кратка оценка на риска за насилие от брачен партньор (бъди в безопасност) (Кроп, 2008 г., Белфраз, 2008 г.)</p>	<p>Съкратена версия на SARA, състояща се от 10 рискови фактора, разделени в две части. Първата част – Насилие в брака, съдържа 5 фактора, свързани с предишно насилие в брака от извършителя, а втората част – Психологическа нагласа, съдържа 5 фактора, свързани с миналото психологично и социално функциониране на извършителя. Обобщената оценка на риска трябва да се извърши по тристепенна скала (нисък, среден или висок риск).</p>	<p>След обсъждане на 10-те рискови фактора, оценяващият трябва да даде преценка за нивото на риска и препоръка за управление на този риск. Има определение на рисковите фактори, както и полу-структурирано интервю за жертвите и препоръчителен раздел Стратегии за управление на риска.</p>	<p>Съкратена, опростена и ревизирана версия на SARA, за ползване от полицията, затова се пропуска оценка на психичното здраве на дееца. 3-степенна скала за отчитане на риска, позволява не само оценка на риска за рецидив, но и за тежестта на нов възможен акт на насилие. Winkel (2008) предлага с оглед подкрепа на жертвата, B-SAFER да служи и като средство за повишаване бдителността на жертвата към др. насилие, улесни превантивното ѝ поведение.</p>

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

МЕТОД	ОПИСАНИЕ	ПРОВЕЖДАНЕ	ПЪРВОНАЧАЛНО ОПРЕДЕЛЕНА УПОТРЕБА
<p>Domestic Violence Inventory – Risk and Needs Assessment (DVI) Описание на домашно насилие – оценка на риска и потребностите (www.riskandneeds.com)</p>	<p>Въпросникът отнема 30-35 мин. за попълване. Има седем скали, вкл. една за достоверност, скала за злоупотреба с алкохол и наркотици, вероятност от насилие и потребности от лечение. Отчитането е разделено в категориите нисък, среден, проблемен и тежък риск.</p>	<p>Въпросникът е структуриран за попълване от извършителя.</p>	<p>Разработен не само за оценка на риск от ново насилие, но също и за оценка на потребностите от лечение.</p>
<p>Kingston Screening Instrument for Do-mestic Violence (K-SID) Скрининг метод за домашно насилие на Кингстън (Gelles, 1998 г.)</p>	<p>10 въпроса за рисков фактори, всеки с 2 до 3 категории отговори и скала за статута на бедност на извършителя. Отчитане: Рискът се отчита от 0 до 10 и в четири рискови категории (нисък, умерен, висок или много висок)</p>	<p>Интервю с извършителя и жертвата и преглед на полицейските досиета от съдебен или пробационен служител.</p>	<p>Оценка на риска за рецидив/ново насилие при осъждане на извършителя, надзорни мерки, условия за освобождаване, пробация и заповеди за защита.</p>
<p>Domestic Violence Screening Instrument (DVSII) (Инструмент за скрининг на домашно насилие (Уилиамс и Хаутън, 2004 г.)</p>	<p>12 въпроса с по 0 – 3 точки, предимно свързани с криминалното минало, безработица и няколко други рискови фактора за извършителя. Отчитане: Риск 0 – 30 и две категории за риск (не висок риск и висок риск)</p>	<p>Пробационен или съдебен служител попълва инструмента на база съдебно досие и интервю с извършителя</p>	<p>Оценка на риска от рецидив/ново насилие за надзор, пробация и други решения относно насилника.</p>
<p>Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA) Оценка на риск от домашно насилие – Онтарио Хилтън, Харис, Райс, Хаутън, Еке (2008 г.)</p>	<p>Съдържа 13 емпирично избрани теми, някои явно специфични за семейни отношения и някои, насочени към риск от антисоциално поведение изобщо.</p>	<p>Предвижда рецидив чрез използване на променливи – получени от патрулиращите полицаи</p>	<p>Актуерна оценка на риск за насилие над съпругата. Поначало за ползване от полицаи, поради което и включва информация, събирана на място, рутинно.</p>

МЕТОД	ОПИСАНИЕ	ПРОВЕЖДАНЕ	ПЪРВОНАЧАЛНО ОПРЕДЕЛЕНА УПОТРЕБА
<p>Domestic Violence Risk Appraisal Guide (DVRAG) Наръчник за оценка на риска от домашно насилие Хилтън, Харис, Райс, Хаутън, Еке (2008 г.)</p>	<p>14-точковия DVRAG се състои от оригиналните ODARA точки, съчетани с Психотерапевтичния списък Хеър (PCL-R), което най-добре подобрява прогнозата за рецидивни прояви, честота, тежест, наранявания и осъждания.</p>	<p>Напр., полицаи може да ползва ODARA при освобождаване под гаранция, а съдебен лекар или пробационен служител могат допълнително да ползват DVRAG за подобрена оценка в помощ на решенията за осъждане, надзор или лечение.</p>	<p>Предвижда риск от рецидив от насилие над съпругата. ODARA и DVRAG заедно представляват не разоряване на инструменти, а съгласувана система за оценка на риска.</p>
<p>Severe Intimate Partner Violence Risk Prediction Scale (SIVIPAS) Скала за прогноза на риск от тежко насилие от интимен партньор (Ечебурума, Фернандес-Монталво, де Корал, Лопес-Гони, 2009 г.)</p>	<p>Въпросникът съдържа 20 въпроса, разделени в 5 групи (лични данни*, статут на отношенията на връзката, тип насилие, мъжки профил на агресор, уязвимост на жертвата). Отчитане: Въпросите се оценяват с 0-1 т. Има 3 рисковни категории за тежко насилие – нисък, умерен и висок.</p>	<p>–</p>	<p>Прогнозира убийство от интимен партньор и тежко насилие</p>
<p>Victim assessment of risk Оценка на риска от жертвата (Гудман, Дютън 2000 г.; Хекерт и Гондолф, 2004 г.; Вийц, Толман, Саундърс, 2000 г.)</p>	<p>2 въпроса за възприятия на жертвата за вероятност тя да бъде физически насилена или тежко наранена от насилника през следващата година. Отчитане: нивото на вероятност според жертвата е от 1 до 10</p>	<p>–</p>	<p>–</p>

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

МЕТОД	ОПИСАНИЕ	ПРОВЕЖДАНЕ	ПЪРВОНАЧАЛНО ОПРЕДЕЛЕНА УПОТРЕБА
Aid to Safety Assessment Planning (ASAP) Помощ за планиране на оценка на безопасността (Милар, 2009 г.)	Наръчникът ASAP включва въпроси от SARA и B-SAFER и съдържа 11 Фактори за Насилника, индициращи действията на агресора, които увеличават риска от насилие за жената или намаляват нивото на безопасност. Също включва 12 Фактора в помощ на безопасността, които подчертават какво е нужно на жертвата, за да се осигури възможно най-добрия план за безопасност.	Интервю с жертвата, обикновено от служители на службите за услуги.	Целта на наръчника е да намали риска от насилие чрез цялостна и координирана стратегия за управление на безопасността, разработена за ползване от служителите в служби за услуги за жертви в сътрудничество със съответните съдебни органи в помощ на жертвата да вземе решения при преценка на безопасността.

*Имигрантският статут на насилника или на жертвата се разглежда като рисков фактор.

Очевидно списъкът инструменти за оценка на риска в таблицата по-горе е непълен. Има широк кръг различни тестове, протоколи, проекти и други инструменти за оценка на риска, например **Оценка на риска и безопасността във ВМС**, Формуляр за оценка на риска за домашно насилие, Тест за леталност и Скала за физическо насилие, Оценка на риска и Оценка на леталността, Формуляр за допълнителен доклад за домашно насилие (DVSRF³), Разследващ доклад за семейно насилие (FVIR⁴), Тест за рискови фактори за семейно насилие и т.н.

4. ПРОГНОЗНА ТОЧНОСТ НА РАЗЛИЧНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

Няколко изследвания са извършени с цел да се прецени прогнозната точност на различните инструменти за оценка на риска. **Изследването за проверка на валидността на оценка на риска за насилие от интимен партньор** (Ръел и др., 2005 г.) ползва многопластов полеви тест за оценка на предсказващата точност на 4 инструмента (DA, ДН-мозайка, DVSI, K-SID). Авторите също имали за цел да преценят въздействието на оценката на риска върху личните опасения за риск на жертвата и личното ѝ самозащитно поведение. Проучването сочи, че всички инструменти доказват паралелна валидност по отношение на съществена корелация с честотата и тежестта за физическо насилие в началото на проучването, както е измерено с CTS2, като DA е с най-силната корелация (0.459) и K-SID най-слаба (0.134).

От повечето аналитични стратегии Danger Assessment е имал най-силни психометрични свойства, вкл. прогнозна статистика; DVSI и ДН-МОЗАЙКА имат важни асоциации с бъдещо посегателство. K-SID е най-слаб, обаче най-добре предсказва нов арест чрез ползване на данни от наказателното правораздаване. Някои разлики в резултатите може да се дължат на различните цели, за които са били разработени тези методи. От повечето аналитични стратегии, усещането на жените на риск е по-вярно в сравнение с други методи за оценка, или почти колкото на DA, който е най-прогнозният от изследваните. Но дори и предчувствието на жените е оставило много повторни нападения неочаквани.

³ Съзрането от английски Domestic Violence Supplementary Report Form (Бел. прева.)

⁴ Съзрането от английски Family Violence Investigation Report (Бел. прева.)

По въпроса за чувствителността и спецификата, всички инструменти били с висока чувствителност (0.80-0.90 за DA и ДН-мозайка с изключения при вторите най-ниски нива на риск), с други думи, те правилно са класифицирали повечето жени, които са били наистина отново нападнати, да са с повишен риск в някаква степен. По-голямата част от жените с по-ниски резултати на риск или рейтинги, след това не са били нападани отново (над 80% на DA и DV-МОЗАЙКА; 67-72% на DVSI и K-SID). Тази чувствителност на инструментите е добра за безопасността на жертвите, но има още 16-33% фалшиво отрицателни резултати, в зависимост от използвания метод (жени, които са очаква да са с най-нисък риск, все пак стават обект на насилие, дори и тежко насилие).

В **Проучване за валидността на оценка на риска за насилие от интимен партньор** (Хансън и др., 2007 г.) авторите сравнили 18 проучвания (10 от САЩ, 6 от Канада и 2 от Швеция), които изпитвали способността на оценка на риска да предвиди насилие между съпрузи или рецидив на насилие изобщо (вкл. в брака).

Изследването е мета-аналитичен преглед на прогнозната точност на различни подходи, използвани за оценка на риска от рецидив при мъже-насилници в брака. Повечето насилници в изследванията са взети от структурите на общността. Най-често източник на информация за рецидив са данните от местната наказателноправосъдна система и/или националните регистри. Шест изследвания са използвали доклади за партньорите. В методологически аспект, всяко изследване е кодифицирано чрез използване на стандартен списък от променливи и изрични правила за кодифициране. Като индекс за прогнозна точност, стандартизирана средна разлика, е избрана *d* (difference – разлика, бел.пр.), която измерва средната разлика между рецидивисти и нерцидивисти и сравнява тази разлика с това как рецидивистите се различават един от друг и как нерцидивистите се различават един от друг.

За прогнозиране на рецидив на насилие в брака четирите подхода (скали на брачно насилие, други рискови скали, структурирана професионална преценка и преценка на жертвата) са сходни. Въпреки, че различията в категориите не са били съществени (нивата на конфиденциалност се припокриват), рисковите скали, разработени за прогноза на други видове рецидив (напр. престъпление, насилие), са били някак по-точни ($d = 0.54$, 95% C.I. of 0.42 to .66), отколкото рисковите скали, разработени за прогноза на рецидив на насилие в брака ($d = 0.40$, 95% C.I. от 0.32 до 0.48). В допълнение, структурираната професионална преценка ($d = 0.36$, 95% C.I. от 0.19 до 0.54) и преценка на жертвата ($d = 0.36$, 95% C.I. от 0.26 до 0.45) показват същата точност, което е нещо, но не съществено по-ниска от рисковите скали, разработени за прогноза и на насилие в брака, и на други видове рецидив. Най-точните средства били тези, в които въпросите са подбрани емпирично (напр. основани на наблюдавани предиктоли в груповите данни).

Относно резултатите от SARA, следва да се отбележи, че имало съществено различие между двете проучвания, които са ползвали SARA за структуриране на професионална преценка. Кроп и Харт (2000 г.) виждат висока прогнозна точност ($d = 0.76$), когато оценките по SARA са били кодифицирани по досиетата от изследователите, докато прогнозната точност била ниска ($d = 0.21$), когато SARA е била прилагана от шведски полицаи в хода на техните задължения (Кроп, 2003 г.).

4.1. ПРОУЧВАНЕ НА SARA

Кроп и Харт (2000 г.) преценяват надеждността и валидността на оценки относно риска от насилие, направени чрез SARA. Те анализират рейтингите по SARA в 2 групи от лица в пробация и затворници, разделени на 6 извадки (общо 2681 насилника). Рейтингите SARA са основани на интервю с насилника и преглед на цялата относима информация в делото или на само на документи. Оценителите кодифицирали наличие на 20-те рискови фактора по 3-точкова скала и също отбелязали дали считат рисковият фактор за „критична тема“ (напр. тема, силно свързана с риск от насилие в конкретен случай).

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Общите резултати по SARA са сравнени с три други измерителя на риска за насилие изобщо (Тест за психопатия Хеър: Скрининг версия (PCL-R), Обща статистическа информация за Рецидив и VRAG). Изследвана е разликата в средните резултати на подборка от 102 насилника по SARA общо и тези по Част 1 и Част 2 за рецидивисти и нерацидивисти.

Структурните анализи на рисковите фактори сочат умерени нива на вътрешна съгласуваност и тематична хомогенност. Вътрешната надеждност била висока за оценките относно наличие на индивидуални рискови фактори и за цялостно възприет риск. Резултатите по SARA провеждат съществена разлика между насилници със и без минало насилие в брака в едната група и между рецидивни и нерацидивни насилници в брака в другата група.

Паралелната валидност на рейтингите по SARA по отношение на 3 други измерителя показва, че корелациите с Броя на Критични Точки обикновено са като цяло малки и статистически пренебрежими. Една корелация на общия резултат по SARA с PCL-R е била статистически значима.

Проучване за прогнозна валидност на SARA е правено и от Уилиамс и Хаутън (2004 г.). Те използват извадка от 434 мъже – насилници в брака и завършват оценките по SARA при освобождаване на насилниците. Нивата на повторно насилие са изследвани 18 месеца по-късно. Проучването сочи на статистически значима прогнозна валидност на SARA. Проучването на Хилтън и др. (2004 г.) също подкрепя тази констатация.

4.2. ИЗСЛЕДВАНЕ НА DANGER ASSESSMENT (DA)

Първите проучвания (Кампбел, 1986 г., 1995 г., 2007 г.) изследват надеждност и валидност на първоначалния 15-точков DA, с приемлива вътрешна съгласуваност (0.70–0.80). В две проучвания, където е обсъждана надеждността на тест и повторен тест, вътрешната съгласуваност варира от 0.89 до 0.94 (Кампбел, 1995 г.; Стюарт и Кампбел, 1989 г.). Валидността на контролната група се подкрепя от съществената разлика в средните резултати по DA сред различните групи жени (Кампбел, 1995 г.). Сходна конструктивна валидност в повечето изследвания е подкрепена с умерени до силни корелации между DA и утвърдени инструменти, измерващи тежестта и честотата на насилие от интимен партньор и травмите от насилие (Кампбел и др., 2009 г.).

Няколко независими изследвания на прогнозната валидност на DA (ползвани като критерий за ново насилие) показват успешно предвиждане на ново насилие, DA е бил по-силен предиктор от CTS2 (Дютън и др., 2001 г.). Сондърс (2000 г.) сочи, че предусещането на жената за опасност е по-силен предиктор от всяка от 10-те точки по DA, достъпни от данните за съдимост. Хекерт и Гондолф (2004 г.) споменават, че усещането на жената за риск плюс DA е най-добрият модел за прогнозиране на ново посегателство (повече от SARA и K-SID), но усетът на жената за риск сам по себе си не е толкова добър, колкото DA (Кампбел и др., 2003 г.).

5. ПОТЕНЦИАЛНИ РИСКОВЕ ОТ РИСКОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

Въпреки, че инструментите за оценка на риска се разглеждат като много полезни стъпки за ефективна защита на жертвите в опасност от ново насилие или тежко/ смъртоносно насилие, някои автори призовават към внимание за потенциални рискове и граници. Хъмфри и др. (2005 г.) подчертават загриженост, че лошото провеждане може за изопачи модела за оценка на риска и да се използва само като „разпределящ уред“, оставящ всички извън високорисковите случаи без адекватни услуги. Също така, Кампбел и др. (2003 г.) поддържат, че услуги не трябва да се отказват на базата на което и да е средство за оценка на риска. Високото качество на оценка на риска изисква добро обучение и супервизия. Хъмфри и др. (2005 г.) повдигат въпрос за възможността да се използват моделите за оценка на риска

като тест процедура; това може повече да омаловажи, отколкото да улесни диалога с жертвата, който е нужен за правилно определяне на риска. Чувствителни въпроси като заплахи за убийство, контролираща ревност или изолация не могат лесно да се достигнат без добър диалог с жертвата. Нещо повече, има дебат, че факторите, свързани с риска, не са прогноза или мотив. Има много фалшиво положителни резултати, както и високо рискови ситуации, в които има малко рискови фактори. Дютън (2008 г.) споменава, че оценките на риска имат тенденция за прекалено наблягане на минали криминални простъпки и насочване на вниманието към „катастрофални първи нарушения“, които сякаш са като „гръм от ясно небе“. Той посочва, че катастрофални първи нарушения се случват, типично в контекст на отхвърляне на връзката или злоупотреба на работно място и че сегашните скали не отчитат или не дават достатъчна тежест на силната емоционална реактивност срещу изоставяне. Важно е да се спомене, че културният контекст на прогнозирането е важен. Тъй като повечето инструменти за оценка на риска са създадени в Северна Америка или в страни от Западна Европа, може да има важни културни фактори, които да трябва да се съобразяват при прилагането на тези инструменти в различна културна среда.

6. ОЦЕНКА НА РИСК ОТ НАСИЛИЕ

Процесът на превенция на насилието чрез въздействие върху рисковите и защитни фактори се разглежда като управление на риска. Цялостна стратегия за управление на риска трябва да се персонализира за всеки отделен случай и да отразява характера и степента на риска в съответния случай. Следва да се запитаме: „Какво може да стане в този случай, какво може да направи насилникът?“ Отговорите трябва да са базирани на това, което индивидът е извършил и което планира. Описанията на „възможното бъдеще“ могат да се изоставят като сценарии. Тези сценарии не са прогнози за това, което ще се случи, а по-скоро проекции на това, което може да се случи (Харт, 2008 г.).

Стратегията за управление на риска трябва също да отразява относими рискови фактори, тъй като според Харт (2008 г.), има няколко начина, по които рисков фактор може да е относим към управление на риска. Рисковият фактор може да играе роля на мотиватор или на дезинхибитор за насилието, а може и да е пречка за управление на риска. Мотиваторът е рисков фактор, който прави насилието атрактивна възможност и шанс за възмездие за личността. Дезинхибиторът е рисков фактор, който прави личността по-малко склонна да се подчинява на ограничения, забрани и предписания против насилие (напр., алкохолна или наркотична интоксикация, екстремен гняв и т.н.). Пречката е рисков фактор, който снижава ефективността на различните тактики за превенция на насилие.

6.1. ТАКТИКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

Тактиките за управление на риска могат да се разделят на четири категории: мониторинг, вземане на мерки, супервизия и планиране на безопасността на жертвата. Планирането на безопасност на жертвата е най-подходящо в ситуации, които включват „целенасочено насилие“, където е известна самоличността на потенциалната жертва и е обичайно в случаите на насилие от интимен партньор. Целта е да се гарантира, че негативното въздействие върху жертвата ще се сведе до минимум, ако насилието все пак се повтори (въпреки всички мониторинг, лечение и супервизия). Планирането на сигурността на жертвата включва подобряване на динамичните и статични ресурси за сигурност на жертвата. Динамичната сигурност е функция на социалната среда. Тя се осигурява от хората (жертвата и други), които могат незабавно да реагират на промяна в обстоятелствата. За планиране на безопасността се изисква добро сътрудничество с жертвата. Статичната сигурност е функция на материалната околна среда и може да се подобри, напр. като се добавят лампи, инсталират се видеокамери, заключващи устройства, контрол на достъпа, аларми и др. (Харт, 2008 г.).

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

7. МНОГОВЕДОМСТВЕН ПОДХОД ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА И УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

Намесата на една служба е по-малко ефективна в превенцията на насилие, отколкото един по-холистичен, координиран многоинституционален подход. Както можем да преценим риска от повторно или тежко насилие, нужно е да имаме политики и средства за обезпечаване безопасността на жертвата и намаляване на бъдещо насилие. Стотици форуми по домашно насилие са проведени през последните десет или петнадесет години с цел предоставяне на качествени услуги за високорисковите жертви и децата им. Някои страни като Обединеното кралство, са разработили специализирани услуги за високорискови жертви, каквито са мултиинституционалните съвещания за оценка на риска (MARACs) (Логар и др., 2006 г.).

Междуведомствените съвещания за оценка на риска (MARACs) са доброволни срещи, на които местните власти обсъждат представените случаи на домашно насилие. Тези срещи стават форум за обмен на информация за високорискови случаи и предприемане на действия за намаляване на бъдещите вреди за най-заstraшените жертви и децата им (Робинсън, 2004 г.). Чрез обединяване на всички служби по случая за обмен на информация може по-бързо и ефективно да се изготви координиран план за безопасност (CAADA, 2010 г.). Първото MARAC е проведено през април 2003 г. в Кардиф, Уелс и са присъствали представители на 16 служби (Робинсън, 2004 г.). През 2010 г. вече има над 220 MARACs в Англия и Уелс и се счита, че 300 са нужни в национален мащаб (CAADA, 2010 г.). Високорисковите жертви се насочват към MARAC обикновено от полицията, но всяка от ангажираните служби може да представи случай на среща на MARAC.

Има различни средства за оценка на риска, използвани за идентифициране на високорискови жертви, например полицията в Южен Уелс е разработила свой собствен формуляр, който съдържа 15 въпроса (Робинсън, 2004 г.), CAADA е изготвила Тест за идентифициране на риска за използване от независимите консултанти по домашно насилие (НКДН) и други служби извън полицията за идентифициране на случаите за MARACs (CAADA, 2009 г.). На среща на MARAC се обсъждат обикновено около 20 случая на високорискови жертви. Високорисковите случаи, които ще се разглеждат на срещата, се събират в списък, който се раздава предварително от полицията така, че всички участващи служби могат да сравнят списъка с регистрите на тяхната служба и преди участие в MARAC да съберат всички налични доказателства за жертвите, извършителите и децата. След обмена на информация, се съгласува конкретен план за действие, който да се изпълнява от конкретните служби. Всички служби обновяват собствените си досиета с отразяване на споделената информация и предприетите действия на срещите на MARAC (Робинсън, 2006 г.).

Има впечатляващи резултати, разкриващи успешността на MARACs за повишаване безопасността на жертвите, тъй като повечето жертви страдат по-малко от насилие след отнасянето им до MARACs (Робинсън, 2006 г.). По данни на полицията, 97 от 146 жени не са имали следващи инциденти на насилие или тормоз. Мнозинството от жертвите в извадката на това проучване не са подавали жалби (62%) или търсили полиция (78%) в период от 1 до 6 месеца след първия инцидент. Този успех на MARACs се подкрепя и от статистическите данни на CAADA (2010 г.), които потвърждават, че средно през шестте месеца след срещата на MARAC, около 60% от жертвите не са съобщили за повторен инцидент на насилие, заплахи за насилие, сексуален тормоз, дебнене или измъчване.

Последни проучвания от Великобритания сочат, че **Независимите консултанти по домашно насилие** имат съществена роля в предоставянето на защита и подкрепа на високорисковите жертви и са важен участник в мултиинституционалния подход. Независимите консултанти по домашно насилие (НКДН) са „специализирано работещи по случая, които се фокусират върху работа предимно с високорискови жертви, които са с най-висок риск от убийство или сериозно нараняване. Те работят от момента на кризата за кратък или среден период. Те също мобилизират разнородни ресурси от името на жертвата чрез координиране на реакцията на широк кръг служби, които могат да бъдат ангажирани в случая, вкл. тези, работещи с извършителите и децата. Те работят в партньорство с кръг от държавни органи и доброволци, но са независими от която и да е служба.” (Хауърт и др., 2009 г., стр. 6).

През 2009 г., Хауърт и др. публикуват проучването Безопасност в цифри – Обобщение на констатации и препоръки от многостранна оценка на Независимите консултанти по домашно насилие (НКДН). В тази оценка са взели участие седем НКДН от различни части на Обединеното кралство. Данните са събирани в период от 27 месеца. НКДН събират информация за 2 567 високорискови жертви по времето, когато те се обръщат към службата. Където е било възможно (в 1 247 случая), данни са събирани и при втори случай, или при приключване на случая, или четири месеца след предоставяне на подкрепа на жертвата (данни, вкл. информация за намесата и вида на подкрепата от НКДН и особено важно, документирани са степента на сигурност и благосъстояние на жертвите). В 412 случая НКДН са проведени кратки интервюта с жертвите при прекратяване на услугата, фокусирани върху мнението им за това кои фактори са повлияли на тяхната безопасност по време на интервенцията. Шест месеца след приключване на случая, малка група от 34 жертви са потърсени отново за изследване на устойчивостта на евентуални промени в тяхното усещане за сигурност и благополучие.

Изследването на Хауърт и др. (2009) показва, че претърпяното насилие от жертви, стигнали до услугите на НКДН, е изключително сериозно и можем да ги отнесем към високорисковите жертви. Концепцията за високорискови жертви е сравнително нова и е свързана с риск от тежко увреждане и убийство. 76% от жертвите в извадката на това проучване са преживели поне една форма на тежък тормоз при постъпването. Тежкият тормоз включва насилствено поведение, причиняващо наранявания, душене, изнасилване или сексуален тормоз, измъчване и дебнене и екстремна ревност и контролиращо поведение, вкл. и закани за нараняване на децата. Нещо повече, 86% от жертвите в това проучване са изпитали многократно форми на тормоз. Повечето от жертвите са били разделени от техните партньори. Този факт потвърждава отново, че насилието от интимен партньор често не свършва с раздялата. Друга важна находка се отнася до децата, живеещи в условия на домашно насилие. Има ясни доказателства за рисковете, свързани с децата и които директно ги засягат. От жертвите, които са имали деца, (N=1774), 41% са имали конфликт около контакта с детето, 27% се страхуват от увреждане на децата и 11% са имали закани от извършителя, че ще убие децата. Много повече деца могат да бъдат повлияни от насилието в техните семейства по начин, който е пагубен за здравословно развитие на децата. Това подчертава не само преките опасности за безопасността на децата, но също и потенциални дългосрочни психологични въздействия. Въпреки, че не е задача на НКДН да работят пряко с деца, това проучване потвърждава, че работата с жертвите за прекратяване на насилието и постигане на безопасност има съществени последици също и за безопасността на децата. Подчертана е необходимостта от тясно сътрудничество между тези, които работят с високорискови жертви и тези, които закрилят децата.

Резултатите от това оценително проучване представят положителното въздействие на услугата НКДН за безопасността на жертвите. Този анализ показва, че намесата от НКДН най-често е била планирана на сигурността (81% от случаите), помощ във връзка с контактите с детето (в 51% от случаите, подкрепа при жилищни въпроси (49%), помощ във връзка с наказателно дело (43% от случаите, отнасяне до MARAC (34% от случаите) и други.

След получаване на помощ от НКДН, при 57% от всички жени насилието е прекратено напълно или почти. Около 80% от жертвите са страдали от многократно и тежко насилие при постъпването. Тези данни спадат до 20% в момента на прегледа. При обсъждане на различните видове насилие, проучването сочи намаляване от 64% на 15% при ревниво и контролиращо поведение. Важното е, че прекратяването на злоупотребата се отразява на подобряване на усещането за безопасност на жертвите към момента на прегледа. Страхът от нараняване спада от 58% от случаите до 22% и страхът да бъдат убити спада от 48% на 7%. Броят на жертвите, които са изпитвали страх спада от 83% на 17% след получаване на помощ чрез услугите на НКДН.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Социалната изолация е важна характеристика на домашното насилие. Изследвания сочат, че социалната среда на жертвите съществено се подобрява при 47% от случаите, благодарение на намесата на НКДН. НКДН докладват за значително подобряване на възможностите на жертвите за справяне при 63% от случаите.

Ефектът от намаляване на тормоза не е ограничен само при възрастните. Броят случаи с конфликт около контакт с детето спада от 42% на 23% и от 30% от жертвите със страх от нараняване на децата на 7% по време на прегледа (Хауърт и др., 2009 г.).

Очевидно има повече литература, занимаваща се с въпроса за високорисковите жертви и оценка на риска. Този преглед има задача да открие най-важните настоящи изследвания и подходи, целящи фокусиране върху безопасността на жертвата.

II.

В. ДОКЛАД ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОУЧВАНЕТО В 8 СТРАНИ ОТНОСНО ЗАЩИТАТА И БЕЗОПАСНОСТТА НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ НА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНО НАСИЛИЕ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР⁵

Въпросите на проучването са:

- (До каква степен) Достъпни ли са услугите за подкрепа и помощ за (млади) жени и техните деца, както и за момичета в риск от тежко насилие и какви пропуски се забелязват?
- Дали основните институции са разработили и прилагат политики, указания и многоведомствени инициативи за идентифициране, защита и подкрепа на жертвите с висок риск?
- Използват ли те средствата за оценка на риска/опасността и за планиране на безопасност? Кои средства използват, кой ги прилага, каква е целта и ефекта от използване на тези средства, до каква степен се използват тези средства?
- Има ли модели на добра мултиинституционална практика за защита и подкрепа на високорисковите жертви?
- Има ли систематичен метод за анализиране на убийства или опити за убийства (включително убийства, извършени в името на честта), за да се преценят силните и слабите страни в системата за превенция?

Вместо широко проучване, което би надхвърлило обхвата на този проект, се реши да се съпоставят участващите държави. Всички партньори са съвсем наясно, че събраната информация не се отнася за цялата страна, но може да опише някои от многото аспекти. Важно е да се спомене, че отделните респонденти може и да не представляват всички институции, а само тяхната собствена или дори само структура/ част, в която те работят.

Партньорите от 7 държави (Австрия, България, Чешка Република, Германия, Италия, Словакия и Испания) трябваше да изберат 10 партньора за интервюта от 10 основни институции (правосъдна система, полиция, служби за подкрепа на жени, кризисни центрове, имигрантски служби, социални служби, здравни служби и органи за закрила на детето). В идеалния вариант следваше да се проучат и различни нива: организации, работещи на национално ниво, на ниво област/ провинция и регионално/ местно ниво. За съжаление, тези изисквания не можаха да се изпълнят във всяка от държавите.

Съпоставянето е извършено въз основа на интервюта. Тези интервюта бяха съставени от 3 части: 1. Идентифициране на високорисковите жертви, 2. Мерки и планиране на безопасност и 3. Сътрудничество с други агенции.

Интервюираните партньори получиха схемата на въпросите предварително. Самото интервю е проведено по телефон от експерт в тази област от партньорската организация.

Резултатите от съпоставянето за всяка страна са част от този доклад.

CAADA, партньорът ни от Обединеното кралство, се включи в проекта по-късно. Те заместиха друга организация. Сроковете бяха причината да не се включи CAADA в съпоставянето за Обединеното кралство. Вместо това, те бяха помолени да направят кратък доклад за MARACs и ангажимента на различните организации в тях.

Сравнение между страните е невъзможно, заради различията в участващите служби, интервюираните партньори от различни нива в тези служби (директор, служител, управител, учител и т.н.). Обобщението в тази част от проучването се опитва да отговори на горните въпроси и да даде препоръки въз основа на резултатите от интервюта.

⁵ По-детайлна версия на този доклад ще е достъпна на страницата на WAVE в Онлайн ресурсен център

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ – АВСТРИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Австрия има 8.3 милиона население; повечето от което (1.7 млн.) живее във Виена. Съотношението мъже/жени е почти равно (около 200 000 жени повече от мъже). Австрия е федерална демокрация с 9 региона, но с концентрация на населението, инфраструктура, културна дейност и социални услуги във Виена (столица и регионален център).

ПОДСЛОНИ ЗА ЖЕНИ

В Австрия има 30 подслона за жени със 748 места. Според препоръка на Съвета на Европа недостигат 86 места.⁶ 26 от подслоните се присъединиха към Австрийската автономна мрежа на подслоните за жени. Докато 4 подслона във Виена се финансират от Община Виена въз основа на дългосрочен договор, подслоните в другите региони само частично се финансират от държавата. През 2009 подслонът за жени в Халейн (Регион Залцбург) бе в риск от закриване поради недостиг на средства.

КРИЗИСНИ ЦЕНТРОВЕ

През 1997 г. в Австрия е приет Закон срещу насилието; в съответствие с този закон се създават кризисни центрове – по един във всеки австрийски регион.

Кризисният център за домашно насилие във Виена отвори врати през 1998 г. Броят на случаите постоянно се увеличава през последните 12 години. През 2009 г. виенската полиция е насочила 4 702 случая към Кризисния център за домашно насилие – Виена. В сравнение с другите региони в Австрия, половината от заповедите за отстраняване, прилагани от австрийската полиция, са издадени във Виена. Така наблюдаваме силна разлика между градски и селски зони. Трябва да се подобри приложението на Закона срещу насилието (заповед за отстраняване) в селските зони.

ПОЛИЦИЯ

Досега само полицията във Виена има специализирани офицери по домашно насилие. До края на 2010 г. специализирани офицери следва да се внедрят в цяла Австрия. Министерството на вътрешните работи започна специализирана програма за жертви с висок риск през юни 2010 г. Тази програма е приложима за всички видове жертви, но също и за жертвите на насилие от партньор.

ПРАВОСЪДИЕ

Освен Закона срещу насилието (1997 г.), има и следващи подобрения в правната рамка относно домашното насилие/насилие срещу жени.

- Закон срещу дебненето (2006 г.)
- Безплатна психологична и правна помощ по наказателни дела (2006 г.)
- Опасни закани, съставляващи престъпления от общ характер (2006 г.)
- Специализирани прокурори в прокуратури с над 10 прокурора (2009 г.)
- Безплатна психологична помощ по граждански дела (2009 г.)

От 2009 г. бъдещи съдии са длъжни да имат 14-дневен стаж в служба за подкрепа на жертви. До юни 2010 г. Кризисният център по домашно насилие – Виена е имал само един (!) бъдещ съдия на стаж.

Въпреки, че Австрия има много добра правна основа относно превенция на домашно насилие, има съществени пропуски по приложението на законодателството.

⁶ Вж. WAVE доклад за страната 2008.

ИНТЕРВЮТО

Интервюто е проведено с 13 респондента:

- Полиция (Министерство и регионално ниво)
- Правосъдие (Министерство и регионално ниво)
- Услуги в подкрепа на жените (Мрежа и регионално ниво)
- Кризисни центрове (регионално ниво)
- Здравни служби (Мрежа и регионално ниво)
- Закрила на детето (регионално ниво)
- Имигрантски служби за жени (регионално ниво)

Девет жени и пет мъже бяха ангажирани с интервютата и всички основни служби бяха включени, както и различните нива (национално и регионално).

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ

12 от 13-те интервюирани заявяват, че те идентифицират високорискови жертви на полово обусловено насилие в интимните партньорства, с едно ограничение обаче: „Те не ползват термина „високорискови жертви“ и не се фокусират върху тези жени. Но те преценяват опасността.”⁷

Друг респондент обяснява:

„Министерство на вътрешните работи на Австрия започна програма за жертви с висок риск само преди месец. Тази програма е за всички видове жертви. Жертвите с висок риск ще бъдат защитени по същия начин като свидетелите с висок риск (Програма за защита на свидетелите = Zeugenschutzprogramm). Служителят по случая решава дали жертвата е с висок риск и насочва жертвата към програмата.”

Както 12-те участника добавят, тази идентификация се основава на личния контакт с жертвата и се извършва с нейното пряко участие. Писмени доклади се използват допълнително от 8 организации, 1 използва и доказателства от местопрестъплението и 7 също отчитат степента на тежест на нараняванията. Четири респондента допълват осведомеността си за заплахата за жертвата чрез поддържане на връзка с други институции (подслони за жени, кризисни центрове и т.н.).

Питахме дали се използват някакви инструменти за оценка на риска в този процес – 8 респондента дадоха положителен отговор и 4 отговариха с „не”. В една организация това средство не е било нужно никога, 4 не познават такова средство и един обясни:

“Първо, те ползват „метод на 4 очи”, което значи, че 2 консултанта говорят с клиента (при всеки от преглежданите случаи). Второ, случаите се обсъждат с ръководите. Те имат допълнителни средства за деца, но не и за възрастни жени.”

Респондентите, ползвали средства за оценка на риска, назовават следните:

- Big 26 на DAIP, в 3 организации
- Danger Assessment (DA) по Кампбел, в 4 организации
- SARA, в 2 организации
- Други инструменти, в 1 организация
- Собствени инструменти, в 3 организации.

⁷ Бележка на интервюиращия

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Само 2 организации използват само един метод, другите прилагат поне 2 от тях (Big 26 и DA; DA и SARA). Интересното е в последователността на прилагането, както описва един участник:

„Ние ползваме системно Big 26; ако се получат много отговори „да“, тогава правим по-нататъшна преценка с метода DA Кампбел и други.”

Респондентите от здравния сектор имат доста различни подходи. В отговорите може да се открие доста непоследователност, което може да се дължи на различната интерпретация на термина „метод за оценка на риска”. И двамата респондента заявяват, че не познават кой метод, но попитани за тяхната практика, единият каза:

„В съдебно-медицинското отделение на 2 психиатрични болници използваме наш собствен инструмент (HCR 20). В една болница имат специален метод за деца, но не за жени.”

А другият посочва:

„Ние имаме определен метод, който не бих описал като инструмент, но работи. На жената се задават определени въпроси преди изписване от болницата: дали тя е в безопасност в къщи; има ли нужда от място в подслон; какво е положението ѝ сега, когато напуска болницата. Всички сестри се научават да задават тези въпроси в хода на работата. Имат писмени материали по въпроса в отделението и свободен достъп за всяка от сестрите.”

Като оставим настрана термина инструмент, резултатът е, че 10 респондента са използвали някакъв метод за оценка на висок риск от насилие от интимен партньор.

Един от респондентите обяснява защо не използват ИОР:

„Ние предоставяме оценката на кризисния център, за я оставим на специалистите по този въпрос”.

Оценката за висок риск се прави в 10 организации от професионалист в службата. Само в 3 от тези организации обаче оценката се прави от професионалист. В 5 организации ръководителят също се включва и в 4 служби в оценяването участва мултидисциплинарен екип.

Един респондент обяснява:

„Дежурният експерт прави пълната оценка, на основата на Big 26. След това, по-нататъшната оценка се прави заедно в малки групи: след нов разговор с жената, разговор с полицията и т.н.”

От 10-те служби, които прилагат ИОР (от който и да е вид), 60% правят това системно. Забележителен е подходът на един кризисен център:

„Стандартът е инструментът да се прилага системно при първия контакт с жертвата и да се повтаря редовно при всички случаи на насилие от партньор. В периода август – декември 2009 г. сме открили 107 жертви с висок риск чрез ползване на DA. Прилагаме метода DA по-системно от 2009 г. Преди използвахме Big 26 от проекта DAIP. Обслужваме много жертви на ДН (получаваме над 4 000 доклада годишно от полицията). Предвид на ограничените ни ресурси е важно да можем да установим високорисковите жертви, за да приоритизираме подкрепата. Решихме да прилагаме инструмент, който оценява леталния риск, за да можем да помогнем за превенцията на убийства, опити за убийства и тежко насилие. DA се провежда електронно и информацията се събира в база данни за клиента. Така персоналът може да види степента на опасност веднага и да реагира по-точно”.

От 40%, които не позват метод системно, един респондент дава обяснение, в което някои случаи са изключение: „Ние прилагаме метод в случаите, когато жените се опитват да омаловажат риска и не допускат, че се намират в риск”

Относно ползата от прилагания инструмент, 8 респондента дават положителен отговор. В повечето (5 от 8) отговора акцентът върху ползата от инструмента е с оглед на собствената оценка на жертвата за опасността. Един респондент споменава, че „помага да не пропуснем някой рисков фактор“, друг респондент оценява „да добием първа обща представа“. И един кризисен център посочва, че „DA е много важен, за да се даде по-ефективна подкрепа и защита на високорисковите жертви и за да информираме и алармираме други служби, ангажирани със защита на жертвите, като правораздаване и съда“.

Същевременно, 3 от 8 респонденти дават негативни отзиви. Един коментар отразява загрижеността на всички негативно отговорили: „С DA по Кампбел имаме проблем, че резултатът не съответства на реалността: рискът, който посочва, е по-висок от действителния риск. Считаме, че методите са моментна снимка, оценка трябва да се прави редовно. Друг проблем е, че всички тези инструменти регистрират насилие само от партньор, а не и друго насилие в семейството (баща срещу дъщеря и т.н.)“.

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА

Относно стандартите за защита и безопасност на високорисковите жертви, един респондент не е отговорил. Останалите отговори се разпределят 2/3 „да“, 1/3 „не“ (8:4).

Стандартите (или това, което се приема за такива) много се различават:

Таблица 1. Кои са стандартите? (кол. 3) Писмени правила/ политики? (кол. 4)

Полиция	Министерство	3= друго (активна защита на жертва: настаняване в защитено жилище)	Да
	Регионално ниво	1= съставяне на план за безопасност; 2= многоинституционален подход	Да
Правосъдие	Министерство	2= многоинституционален подход	Да
	Рег. ниво	2= многоинституционален подход	Не
Услуги в подкрепа на жени	мрежа	1= съставяне на план за безопасност	Не
	Регионално ниво	1= съставяне на план за безопасност; 2= многоинституционален подход	Да
Кризисни центрове	Регионално ниво	1= съставяне на план за безопасност; 2= многоинституционален подход	Да
	Регионално ниво	1= съставяне на план за безопасност; 2= многоинституционален подход	-
Услуги за жени имигранти	Регионално ниво	-	Не
	Рег. ниво	-	Не
Здравни служби	мрежа	2= многоинституционален подход 3= друго (създават, по закон, групи в помощ на жертви в болниците, но те са за всички, не само за домашно насилие)	Да
	Регионално ниво	2= многоинституционален подход	Да
закрила на детето	Регионално ниво	-	Не

Малко повече от половината респонденти (7 от 13) представят писмени насоки/ политики за стандарти за защита на високорискови жертви. Те са част от първичното обучение. Според 4 респондента, те се използват в екипни срещи при дискутиране на високорискови случаи.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

В 7 от организациите-респонденти екипът е имал редовно обучение за работа с високорискови жертви на домашно насилие. В 7 служби и новоназначените получават обучение. Особено интересно тук е новата политика с обучение на бъдещи съдии:

“От 2009 г. насам бъдещите съдии и прокурори са задължени да научат повече за жертвите на ДН. Оценката на риска е част от изпита. Те са длъжни да проведат 2-седмичен стаж в кризисен център. Законът срещу насилието и сътрудничеството между съдебната система, полиция, кризисни центрове и други институции са задължителни предмети в учебната им програма.”

Различна картина се очертава относно съдии, които са завършили обучението си и вече работят професията:

“На съдиите е предлагано по-нататъшно обучение по ДН: през последните 6 месеца са организирани 2 семинара по ДН и оценка на риска с външен експерт, но те са по желание.”

Прегледът и анализът на убийства, опити за убийства и тежко насилие в службата са посочени при 7 от 13-те респондента. Разпределението на отговорите е следното: респондентите от съдебната система, здравни служби и закрила на децата не се занимават с такъв анализ изобщо, докато НПО, работещи с жертви, преглеждат случаите на тежко насилие. Респондентът от полицията на регионално ниво също дава положителен отговор на този въпрос.

Ако изобщо се прави такъв преглед и анализ, то не е редовно (като има случай).

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

Всички австрийски респонденти казват, че обменят информация с други служби по оценяването на жертви с висок риск. Обаче никой участник не е могъл да посочи брой на случаите. Кризисните центрове явно са ключовите служби, тъй като са посочени от всички други организации, следвани от полицията и органите по закрила на децата.

Докато държавните институции работят с другите на база закон или протокол (за обмен на информация и/или за мултидисциплинарна и интегрирана намеса), НПО явно си сътрудничат с другите на база доста по-неформални споразумения.

Подобно разпределение се забелязва относно съгласието на жената за даване на информация. Полицията, съдебната система и закрила на децата не търсят изобщо съгласие, докато при службите за услугите в подкрепа на жени, женските имигрантски служби и кризисните центрове изискват поне устно съгласие. Здравните служби изискват съгласието ѝ по принцип, но при сериозна опасност или ако жената има очевидни наранявания, те са длъжни по закон да уведомят полицията.

Обменът на информация се практикува в 9 от отговорилите организации чрез обсъждане на случая и допълнителни телефонни обсъждания. От тези 9 участника, 8 обменят и писмени доклади. Само 1 респондент заявил, че обменят информация само по телефон, 3 респонденти отговорили, че имат телефонни обсъждания и обмен на писмени доклади, но без срещи.

Един от отговорите е доста открояващ се и си струва да се цитира:

Пишем доклади до прокуратурата и съдилищата, устно ги информираме и ги информираме в рамките на междуведомствените срещи по оценка на риска.”

Тук отново обменът изглежда работи само едностранно, освен в срещите.

Един кризисен център е организиран шест междуведомствени срещи по оценка на риска (като MARACs) през 2009 г., с участието на други институции като полиция, органи по закрила на детето и гражданските съдилища.

На въпроса кой има достъп до документацията по случаите на високорискови жертви в службата, повечето респонденти (8 от 13) споменават, че работещият по случая и съответните звена имат такъв достъп; 3 сочат, че само работещият по случая има достъп и 2 казват, че само съответното звено има достъп.

Запитани обменят ли информация за високорискови жертви системно в тяхната служба, 7 казват „да“, 4 казват „не“ и 2 не отговарят. Няма разлика между държавните организации и НПО, отговорите „да“ и „не“ са разпределени поравно между тях.

На въпроса дали службата има писмени политики/ указания за високорисковите жертви, отговорите от федерално ниво (министерства) са доста несъответни, сравнени с отговорите за основата за сътрудничество с другите. Това несъответствие сочи, че или въпросът не е правилно разбран (като отнесен само към случаи с висок риск и тук няма специални указания), или „типичните“ протоколи за сътрудничество не се ползват в случаи с висок риск. И в двата случая тези въпроси трябва са обсъдят и изяснят.

7 от 13-те респондента заявяват, че не считат анализът на убийства и опити за убийства за част от междуведомствената работа. Един респондент не е отговорил и 5 участника виждат това като част от тази работа.

Един е заявил:

“В случаи на убийства и тежко насилие организираме междуведомствени срещи по случая. Каним всички ангажирани страни – полиция, органи по закрила на детето, районен съд, за да анализираме станалото. Задачите на срещите по убийствата са откриване на възможните пропуски в системата за намеса и подобряването на намесата.”

През 2009 г. службата е анализирала 1 убийство на междуведомствена среща.

ОБОБЩЕНИЕ

Почти всички респонденти са декларирали, че разпознават жертвите с висок риск от полово обусловено насилие от интимен партньор. Оценката на опасността се прави в личен контакт с жертвата. Повечето служби прилагат методи да оценка на риска системно. Различно се тълкува термина „висок риск“, напр. в здравния сектор.

2/3 от респондентите твърдят, че са си изготвили стандарти за защита и безопасност при високорисковите случаи. Тези стандарти много се различават.

Около половината от участниците предлагат редовно обучение на персонала си по висок риск, около половината правят това с новопостъпилите в организацията.

Всички служби обменят информация по високорискови случаи. Кризисните центрове играят ключова роля в процеса на обмен на информация. Докато държавните институции си сътрудничат на базата на формални протоколи, за повечето НПО базата за сътрудничество са неформалните споразумения.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ - БЪЛГАРИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Населението на България е 7 563 710 (в края на 2009 г.). Съотношението на половете е 51.6 % жени/ 48.4 % мъже. Има тенденция за намаляване на общия брой на населението, раждаемостта е много ниска. Тези процеси се отнасят за страната като цяло и варират за отделните региони.

Съотношението градско/селско население е 71.4% (5.5 млн. градско население) / 28.6% (2.1 млн. селско население). Най-големият град е София (столицата), където живеят официално 1/6 от жителите на цялата страна – 1 249 798 жители до края на 2009 г. Заедно с хората, които учат и работят там, в действителност населението на София е много повече.

СТАТИСТИКА НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ И НАСИЛИЕ СРЕЩУ ЖЕНИ

Основните данни за тези случаи са събрани от НПО, ангажирани в дейности и услуги за жертвите на насилие. Прилагат се различни критерии за установяване на случаите на насилие и броят на жертвите (преживели насилие). Националният статистически институт не събира данни за тези явления.

Органите, които по закон са длъжни да се борят с насилието срещу жени и в частност с домашното насилие, са полицията и гражданските (брачни) отделения на първоинстанционните съдилища.

В преценката си полицията, прокурорите и наказателните съдилища обикновено се съсредоточават повече върху потенциалната опасност на дееца, степента на обществена опасност на неговата личност и на извършеното престъпление, отколкото върху риска за жертвата. Наказателната доктрина и съответно, съдебната практика са основани на концепцията за извършителя като централна фигура в наказателния процес. Този подход изрично се потвърди при предварителните разговори, които ние имаме с представители на споменатите институции и се основава на действащото в България законодателство. Той произтича от Наказателния кодекс и Наказателно- процесуалния кодекс, където целта е много повече в това да се разследва и наложи наказание на извършителя, отколкото да се защити отделния пострадад.

Националните НПО, ангажирани постоянно с дейности по превенция, защита и подкрепа на жертви на домашно насилие и насилие срещу жени, са:

1. „Асоциация Анимус” – София (с подслон) и Пловдив
2. БЦДИ – София и трите клона в София, Пловдив и Хасково
3. „Деметра” – Бургас (с подслон)
4. Фондация „ДИВА” - Пловдив
5. „Екатерина Каравелова” – Силистра (с подслон)
6. Фондация „НАЯ” – Търговище
7. „Отворена врата” – Плевен (с подслон)
8. „Позитивни Умения на Личността в Социума” – Перник (с подслон)
9. SOS Семейства в риск - Варна (с подслон)

Всички подслони се поддържат от НПО, но от тях три правят това като държавно делегирана дейност, въпреки, че не са изцяло финансирани от държавния бюджет.

Има още пет други НПО, осъществяващи такива дейности, но те са с твърде малки бюджети и/или изпитват сериозни трудности и са с ограничен обхват на дейност.

ИНТЕРВЮТО

Интервютата са проведени с 8 служби на регионално ниво (4 кризисни центъра, 2 служби за подкрепа на жени, 1 РУ на МВР и 1 отдел „Закрила на детето“). Алиансът срещу домашно насилие е единственият респондент, работещ в национален мащаб. Партньори в интервютата бяха 7 жени и 2 мъже.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ

Всички участници отговориха, че идентифицират високорисковите жертви на домашно насилие в лични контакти с жертвата. Допълнително, 6 респондента ползват писмени доклади, 4 отчитат тежестта на уврежданията и 2 преценяват и доказателства от местопрестъплението.

Посоченият брой случаи с висок риск за насилие от интимен партньор варира от 348 до 11 случая през 2009 г. Един кризисен център не могъл даде броя на случаите: „Високорисковите жертви не се отчитат отделно – те не са много“.

Таблица 1: Колко случая сте идентифицирали през 2009 г.?

Полиция	Регионално ниво	16
Услуги за подкрепа на жени	Мрежа	59
	Регионално ниво	348
Кризисни центрове	Регионално ниво	–
	Регионално ниво	31
	Регионално ниво	11
	Регионално ниво	92
	Мрежа (национално ниво)	336
Закрила на детето	Регионално ниво	62

От 9-те респондента 7 използват методи за оценка на риска. Полицията не използва такива инструменти, защото „Не се налага, освен ако не получим такава жалба (сигнал)“⁸. Един кризисен център не е отговорил на този въпрос.

Какви инструменти се ползват? Big 26 (DAIP) се ползва от 3 респондента, 3 са отговорили Danger Assessment, разработен от Дж. Кампбел (DA) и 2 използват метода SARA. Пет използват собствен инструмент, главно като ръководство за задълбочено интервю:

“Собствен метод – динамично интервю. В случаите на домашно насилие, част от работата е посветена на оценката на риска и изготвяне на план за сигурност, чиято цел е управление на риска. Изследват се: честотата на насилието, сериозността на инцидентите (шамар, продължителни побои), обстоятелствата. Изследваме кога става това, свързано ли е с употреба на алкохол, пред децата ли се случва това, има ли свидетели. Свързва ли се с клиентката със служби, с родителите и т.н.). Питаме дали жертвата е търсила помощ от институциите, имало ли е свидетели, други хора от ангажираните служби, за да допълним информацията си с тяхната.”

⁸ Бележка на интервюиращия: „...по закон, оценката на риска се извършва от полицията предимно и основно в рамките на наказателния процес, където се преценяват степента на обществена опасност на деянието и деца и тежестта на извършеното престъпление. Наказателноправният подход към оценката на риска е фокусиран върху извършителя и обективните резултати (травми и вреди) от деянието, включително личността на извършителя и степента на неговата опасност.“

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Интересното е, че и 3-та респондента, ползвали някой от методите Big 26, DA или SARA, не са се спрели на едно от тези средства в службите си, а сочат поне две. Това се дължи на работа с различни експерти; изборът на метод е на психолога, не на организацията, която едва ли би ползвала 2 или повече от методите едновременно.

При всички запитани организации, жените преживели насилие са включвани при оценката. Оценката на риска се прави от работещ/ите по случая и допълнително от мултидисциплинарен екип (в 3 от 7). Оценката на риска се прави системно, с едно изключение („Закрила на детето”). Отделът „Закрила на детето” не използват никакъв метод при сексуално насилие и ако нямат съгласието на жената.

На въпроса в колко случая е ползвано средство за оценка, числата варират много и в много случаи съвпадат с тези в Таблица 1 (вж. по-горе).

Таблица 2: В колко случая сте ползвали средство за оценка на риска?

Полиция	Регионално ниво	–
Услуги за подкрепа на жени	Регионално ниво	59
	Регионално ниво	300
Кризисни центрове	Регионално ниво	–
	Регионално ниво	31
	Регионално ниво	11
	Регионално ниво	92
	Мрежа (национално ниво)	336
Закрила на детето	Регионално ниво	3

Всички участници твърдят, че намират за полезно ползването на средство за оценка на риска. Съществено е да се види по какъв начин такова средство се счита за полезно: 6 от 8 участника твърдят, че средството помага за откриване на висок риск и всички казват, че помага за избягване на бъдещо насилие. Един посочва, че намира полза в това, че оценката на риска се прави от самия клиент заедно с експерта. Една критика също е посочена:

„Не помага, защото отнема твърде много време, резултатите не съвпадат с личната ми преценка и защото не всички колеги могат да го провеждат”.

ПЛАНИРАНЕ НА СИГУРНОСТТА

Всички български респонденти твърдят, че тяхната организация/служба има стандарти за защита на жертви с висок риск за насилие от интимен партньор и че те са налични като писмени политики/указания. По-близкият поглед към отговорите показва, че разбирането за политика/указание е повече за нормативна уредба, а не толкова за специално ръководство, разработено от самата организация. Изключение тук са НПО за подкрепа на жени:

„Имаме такива стандарти и ги прилагаме в конкретните случаи, според фактите в случая и със съгласието на жертвата.”

Осем от 9 предлагат планиране за безопасността и също толкова ползват многоведомствен подход. И тук не е ясно какво разбират участниците под многоведомствен подход. Може да се предположи, че повечето разбират, че организация/ администрация получава информация, но обмен на работно ниво, не се случва.

Запитани как тези стандарти се разпространяват сред персонала, отговорите варират от:

„Да, имаме писмени указания, които се ревизират периодично и се раздават на членовете на екипа, включени в пряката работа с жертви (не на всички от екипа, напр. част от административния персонал не се включва)” до „Ръководителят на отдела представя указанията на персонала на редовни срещи.”

Всички респонденти казват, че екипът им има редовно обучение за работа с високорискови жертви на насилие от интимен партньор.⁹ С изключение на Отдела за закрила на детето, всички организации предлагат обучение в работа с високорискови жертви на новопостъпилите.¹⁰

И на последния въпрос в тази част, дали случаи на убийства, опити за убийства и тежко насилие се преглеждат редовно и анализират в службата, е отговорено „да” от всички интервюирани, освен респондентът от полицията, който казва, че това се прави, но на следващото в йерархията организационно ниво.

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

На тази част от въпросите са отговорили 8 респондента. Причината, поради която участникът от полицията не отговаря в тази част, е обяснена от интервюиращия:

“В тази част от въпросника няма отговори от полицията, поради вече споменатото разбиране за оценката на риска и липсата на данни, основани на оценка на риска за жертвата. Законът задължава полицията да докладва получената информация на прокурора – така, че това е институцията, с която ОБМЕНЯТ ИНФОРМАЦИЯ със сигурност. Проблемът е, че те нямат критерии за високорискови жертви в техните статистически бази данни. При обмена на информация за високорискови жертви, информацията повече се **дава на полицията**, отколкото **се търси** от полицията¹¹.”

Разбирането за сътрудничество явно се разглежда от отговарящите само като обмен на информация. Резултатите по въпроса с оглед базата за сътрудничество, сочат на друга картина.

Всички респонденти са работили заедно в обсъждания на случаи и всички са обменяли писмени доклади. 50% посочват и телефонни обсъждания като форма на сътрудничество. Един кризисен център споменава и друга форма на сътрудничество:

„... на обучения, срещи и др. с участие на представители от други институции и организации представяме повече случаи и данни за високорискови жертви на насилие за обсъждане, приложението на закона и откриване на недостатъците му.”

Всички 7 респонденти казват, че е нужно съгласие на жената, за да сътрудничат с други служби: 3 вземат поне устно съгласие, 4 изискват писмено съгласие.

Достъпът до документация е ограничен до работещия по случая в 5 от 7 организации, в един случай е достъпна до всички звена в организацията и в един – и двете (работещият по случая и съответното звено).

Всички 7 участника казват, че системно обменят информация по случаи с висок риск в тяхната служба.

⁹ Тук възниква въпрос дали интервюиращият е акцентирал изрично на въпроса за обучение по висок риск в областта на домашното насилие.

¹⁰ Вж. предишния коментар.

¹¹ Бележка на интервюиращия.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Писмените политики/ указания за сътрудничество по високорискови случаи се отнасят главно за сътрудничество с полицията, правосъдието (съд, прокуратура) и закрила на детето.

Отговорите на последния въпрос са изненадващи: всички отговарящи (7) казват, че анализът на убийства и опити за убийства е част от многоинституционалната им работа. Относно броя случаи се дават доста специфични отговори (с 1 изключение):

Таблица 3: Колко случая на насилие или опит за убийство сте анализирали през 2009?

Полиция	Регионално ниво	–
Услуги за подкрепа на жени	Регионално ниво	Няма данни
	Регионално ниво	10
Кризисни центрове	Регионално ниво	–
	Регионално ниво	17
	Регионално ниво	11
	Регионално ниво	92
	Мрежа (национално ниво)	336
Закрила на детето	Регионално ниво	10

Всички интервюирани организации казват, че разпознават високорискови жертви. При вариращия брой случаи, може да се предположи, че няма единно определение за високорискови жертви и класификацията е по преценка на участващия респондент.

Нещо повече, повечето включени организации ползват инструмент за оценка на риска, но тук отново няма съгласувана основа и координиран подход.

При стандартите за защита и мерките за безопасност за високорискови жертви положението е подобно: те се основават на специален закон, но указания за прилагане на закона в отделните организации липсва.

Важен пропуск в системата за сигурност се вижда в това, че сътрудничество в случаите с висок риск между полицията и другите институции и НПО няма, затова и липсва важната връзка между обмена на данни и оценката на висок риск. Също и сътрудничеството между НПО се случва на много неформално и ниско ниво.

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ – ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

ОБЩ ПРЕГЛЕД

Чешката Република има население 10.2 млн., 50.9% са жени. Прага е столицата на Чешката Република, с 1.25 млн. жители.

Досега нямаме представителни проучвания за домашно насилие срещу жени, но според проучване, организирано от Академия на науките на Чешката Република през 2003 г., 38% от жените са изпитали някаква форма на насилие от партньор през живота си.

Относно законодателството, §199 от Наказателния кодекс касае злоупотреба с човек, който обитава същото жилище и от 2007 г. е в сила Закон № 135/2006 за защита срещу домашно насилие. Този закон овластява полицията да отстрани извършителя от жилището за 10 дни и да издаде заповед, забраняваща на извършителя да има контакт със застрашеното лице или да влиза в жилището. Гражданският съд може да продължи срока до 1 година. Законът създава също кризисни центрове във всички региони на Чешката Република. Тези кризисни центрове трябва да са основани на многоведомствено сътрудничество. Те са сред услугите за социална превенция според Наредба §60а към Закон № 108/2006 за социалните услуги.

Освен кризисни центрове, има специализирани НПО и подслони. За съжаление, тези НПО са базирани главно в големите градове, но само някои от тях гледат на като полово обусловено, „полово неутралният“ подход е възприет от държавата и от организацията за подкрепа на жертви Bílý kruh bezpečí¹². Относно подслоните, те са достатъчни на брой, но специализирани подслони с таен адрес все още няма.

ИНТЕРВЮТО

Партньори за интервюто бяха 10 представители на 7 различни организации. Всички респонденти са жени, работещи на регионално ниво, но в различни региони на Чешката Република.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИТЕ ЖЕРТВИ

С изключение на респондента от здравеопазването (Университетска болница), всички участници твърдят, че идентифицират високорисковите жертви на насилие от интимен партньор.

Начинът на идентифициране варира от служба до служба.

Повечето респонденти (9 от 10) твърдят, че ползват личния контакт с жертвата, за да преценят дали тя е с висок риск или не. Доказателствата от писмен доклад са важен източник за 70% от респондентите, а доказателства от местопрестъплението са отбелязани от 50%. 40% вземат предвид степента на тежест на нараняванията.

В две служби се отчита и оценката на профила на насилника. Имигрантската служба за жени се изправя пред много трудности:

„Всичко зависи от доверието между мен и клиента. Понякога като видим синини и др. питаме клиентите ни дали са добре, дали всичко е наред в семействата им. Много е трудно да ни се доверят тези жени, отнема време. Понякога ги е страх да не бъдат изгонени от страната, понякога не знаят какво да правят. Някои от тях дори не знаят какво е домашно насилие, считат това поведение за нормално, някои не знаят за подслони, защото нямат в тяхната страна. Затова ние им разясняваме възможностите за тях. Но ние не можем да решаваме вместо тях, а можем само да ги съветваме.“

¹² Бял кръг на безопасност

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

По въпроса дали използват средство за оценка на риска, групата респонденти се раздели наполовина: 5 използват средство, 5 - не. Една служба ясно назова причината да не ползват ИОР:

„Домашното насилие не е главна задача на организацията ни; затова не ползваме специфичен инструмент. Ако имаме подозрение за домашно насилие, обсъждаме ситуацията с жената и ѝ даваме контактите на други организации.”

Трима други респондента казват, че никакъв инструмент не е нужен. Единият от тях обяснява:

„Ние сме обучени да разпознаваме насилие и не са ни нужни въпросници, ние разчитаме повече на опита на нашите служители.”

От 5-те респондента, ползващи ИОР, 3 използват SARA и 2 имат собствен метод. С 1 изключение (кризисен център), жертвата се включва активно.

Един собствен инструмент е „въпросник за оценка на рисковете и профил на извършителя”; другият е „въпросник на базата на DA (Danger Assessment, Кампбел) и SARA; въпросите не са номерирани, те обхващат над 15 критерия”. Във всички отговорили организации, оценката се прави от професионалист от съответната служба.

Интересно е сравнението по въпросите „Колко случая на висок риск сте открили през 2009 г.?” и „В колко случая сте използвали ИОР през 2009 г.?”:

Таблица 1: Сравнение по въпросите „Колко случая на висок риск сте открили през 2009 г.” (кол. 3) и „В колко случая сте използвали ИОР през 2009 г.” (кол. 4)

Полиция	Регионално ниво	28	28
Услуги в подкрепа на жени	Регионално ниво	75	206
	Регионално ниво	–	–
Кризисни центрове	Регионално ниво	60	20
	Регионално ниво	–	150
Имигрантски служби за жени	Регионално ниво	3	–
Социални услуги	Регионално ниво	–	291
	Регионално ниво	–	–
Здравеопазване	Регионално ниво	–	–
Закрила на детето	Регионално ниво	–	–

Един от интервюираните кризисни центрове обяснява, че броят на разпознатите високорискови случаи е по-голям дори от случаите, в които са ползвали метод:

„Обучавани сме по SARA ДН, но не ги ползваме във всички случаи на домашно насилие, а само когато вече подозираме висок риск. Понякога ги ползваме, когато жертвата ни каже, че е била в полицията, но не са приели насилието за сериозно.”

Празниците в тази таблица сочат, че повечето респонденти не броят жертвите с висок риск отделно, ако изобщо ги броят.

При оценка на използваните средства за оценка на риска всички участници са с позитивно отношение. Има обаче и критични коментари, такива като:

„Средството (SARA) е повърхностно и не се задълбочава. Добро е в случаи, където има злоупотреба с алкохол или наркотици, но не и в случаи на психично насилие; в тези случаи ни е нужно друго средство. Съдържа 15 въпроса, някои от тях са дали извършителят е получавал психиатрично лечение по някое време. Но често хората с личностови разстройства не отиват на психиатър. Също така, една жертва не може да прецени добре положението, не може да отговори дали е в опасност. Ние имаме негативен опит с това, че полицията ползва средството твърде стриктно, те просто попълват въпросника с „да“ или „не“, но не виждат опасността.”

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА

Стандарти за защита и безопасност на жертви с висок риск от насилие от интимен партньор предоставят 8 от 10 респондента. От тях 5 имат писмени правила/ указания. Респондентът от полицията описва общ стандарт за защита и безопасност на всички жертви (не само на домашно насилие). Другите твърдят, че тези стандарти са част от писмените правила на организациите. Специална разлика между жертви и високорискови жертви не се провежда. Участниците от социалните служби, здравеопазването и закрила на детето твърдят, че нямат писмени политики/ указания относно защитата на жертви с висок риск.

Запитани за мерките за защита и безопасност, седем респондента назоваха планиране на безопасност, 5 се отнасят към многоведомствен подход и 3 сочат други средства (допускат се няколко отговора). Една регионална социална служба обяснява защо използват междуведомствения подход: „Сътрудничим си с полицията; това е гаранция, че жертвата не се преструва/ не измисля.”

Изглежда, че има неразбиране на термина „многоведомствен подход”. Двама респонденти го използват в смисъл “мултидисциплинарен екип”: „Ние правим многоведомствен екип при ... (но работим в целия град ...).”

50% от участниците казват, че не провеждат редовно обучение за работа с високорискови жертви, уточнявайки:

„Няма редовно обучение за високорисково насилие, но екипът участва в обучения по домашно насилие, има много семинари, конференции и т.н. Опитваме се да осигурим присъствие на всеки служител на поне едно обучение, който предава информацията на другите.”

И 9 от 10 заявяват, че правят обучение на новопостъпили в организацията. Тъй като въпросът не е уточнен, тази част повече се разбира като общо обучение и не като специално насочено за високорискови жертви. Затова отговорите не са много валидни. Пример:

„Новопостъпилите винаги се обучават. Те участват в одобрена програма, съставена от ..., следва базово обучение по кризисна и телефонна интервенция, длъжни са да участват в обученията. Ние също организираме обучения за тях, абонираме се за професионални издания и купуваме професионална литература.”

Две от 10-те организации преглеждат и анализират убийства, опити за убийства и тежки случаи на насилие в тяхната служба. Едната прави това редовно всяка година, а другата, когато има случай. Интервюираната полицейска структура отбелязва, че това се прави на друго (по-високо) ниво в полицията.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ АГЕНЦИИ

Осем от 10-те респондента твърдят, че обменят информация по високорискови случаи с други. Един не отговаря на въпроса, докато Имигрантската служба за жени казва, че те не обменят информация по съображения за защита на данните.

Повечето организации работят заедно с полицията и съдебната система. Респондентът от полицията назовава съдебната система, кризисните центрове и закрила на детето като основни партньори за сътрудничество.

В 6 от 10 отговора основата за съвместна работа е неформално споразумение за обмен на информация. Полицията добавя, че при тях основата е протокол за сътрудничество, по Закона за полицията. Но ако няма отстраняване на извършителя, те си сътрудничат „само по неформален начин, например с органите по закрила на детето”.

Вероятно се подготвя протокол за мултидисциплинарна и интегрирана намеса, регулиращ сътрудничеството на кризисните центрове и другите организации в бъдеще: „...с полицията и органите по закрила на детето всичко е уредено в закон. Що се отнася до мултидисциплинарното сътрудничество, имаме ежемесечни срещи, досега основани на неформално споразумение, но подготвяме протокол.”

Една служба за подкрепа на жени разчита на вече разработен протокол за мултидисциплинарна и интегрирана интервенция:

„В рамките на интердисциплинарното сътрудничество се срещаме с органите по закрила на детето, полицията и т.н. В особени случаи имаме въпросник, който се попълва. Координатор го изпраща на всички, за да решим заедно как да постъпим в случая.”

Повечето обменят информация на срещи по случаи (7/9) и/или писмени доклади (5/9). Четири респондента обменят и информация по телефон. Отговорът „други” се отнася за срещи на организации, които се занимават с този въпрос.

Само 3 от интервюираните партньори не се нуждаят от съгласието на жената за обмен на информация с други.

„В случаи на отстраняване, сътрудничеството с други субекти (главно полиция на Чешката Република, правосъдието и органите по закрила на детето) се урежда от закона за защита срещу домашното насилие. Ние изискваме писменото съгласие на клиента главно при случаи на насилие с нисък риск. При решаване на спешен проблем с насилие, където жервата може да бъде непосредствено застрашена, устното съгласие е достатъчно. В случаи, където има и насилие срещу деца, ние не се нуждаем от съгласие за намеса, работещите са длъжни да ги разкрият.”

Всички други респонденти се нуждаят от писмено съгласие или в случай на опасност, първо от устно, а после и от писмено съгласие.

Всички съответни звена в организацията имат достъп до информацията в 7 от 9 от отговорилите. В една организация само работещият по случая има достъп, а в друга служба – работещият по случая заедно със съответното звено имат достъп.

Седем организации обменят информация по високорискови случаи **системно** в рамките на тяхната служба. Обаче 2 респондента дават брой на случаите (3 случая и респективно – 291 случая).

Два респондента споменават, че имат писана политика за сътрудничество при случаи с висок риск: полицията процедурира

съгласно вътрешен документ и един от кризисните центрове заявява: „Ние имаме писмени указания за контакт с всяко лице в опасност изобщо, в случаи на отстраняване, както и в случаи със по-ниско ниво на опасност. Процедурите са обвързващи за по-малко тежките, както и за по-тежките случаи.“

За анализ на убийства и на опити за убийства като част от многоведомствената работа е отговорено с „да“ от една организация, но респондентът също е казал, че „Анализът започна през 2010 г., нямахме такъв случай през 2009 г.“

ОБОБЩЕНИЕ

Почти всички интервюирани организации твърдят, че идентифицират високорисковите жертви в контекста на полово обусловено насилие от интимен партньор. Това обаче не е системен процес. Само половината от респондентите посочват, че службата им ползва инструмент за оценка на риска (при това даже за различни цели¹³), другата половина разчита на оценката, основана на опит в работата и на личната преценка на работещия в контакт с жертвата.

80% от респондентите потвърждават, че те имат стандарти за защита и безопасност на жертви с висок риск. Обаче едва половината ги предоставят в писмен вид и те не разграничават жертви от високорискови жертви.

80% от участниците посочват също, че обменят информация за високорискови жертви с други служби. И все пак, това става предимно по неформално споразумение.

Преглеждането и анализите на убийства и опитите за убийства като част от многоведомствено сътрудничество не се случва.

¹³ Бележка на интервюиращия: „Аз бях много изненадана от противоречието между оценките за SARA от тези кризисни центрове. Директорът на единия център беше по-критична, тя спомена, че средството не е идеалното за оценка на високорисково насилие и също спомена неправилното използване на SARA от полицията. От друга страна, аз намирам за интересно как те решават да използват SARA, за да убедят представителите на полицията, че те са наблюдавали нивото на риска в случая.“

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ - ГЕРМАНИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ:

Територията на Германия заема 357 021 кв.км (137 847 квадратни мили). С 81.8 млн. жители през януари 2010 г., тя е най-голямо население на територията на цяла Европа, има най-голямото население сред държавите-членки на Европейския съюз и е дом на третото по многобройност множество от международни имигранти в света. Жителите са 91.5 % от немски произход и 8.5 % от други етнически групи.

Германия е федерална парламентарна република със шестнадесет провинции (Bundesländer). Столицата и най-голям град е Берлин с 3.4 жители.

Долна Саксония (Niedersachsen) е разположена в северозападна Германия и е втора по територия и четвърта по население сред шестнадесетта провинции на Германия. Територията на Долна Саксония покрива площ от 47 624.22 км2. Главните градове в Долна Саксония са икономически центрове и са разположени основно в централните и южни части. Столицата е ХанOVER с приблизително 520 000 жители.

През 2008 г. Долна Саксония е имала 7 947 244 жители. От тях 3 901 052 били мъже и 4 046 192 жени.

Градът **Оснабрюк**, където се намира партньорската организация Frauenbera-tungsstelle Osnabrück, има около 160 000 жители, което го прави третият по големина град в Долна Саксония. Районът на дейност на Frauenberatungsstelle включва и околностите на Оснабрюк с още 350 000 жители.

Федералната провинция **Северен Рейн–Вестфалия, СРВ (Nordrhein-Westfalen, NRW)** се намира в западната част на Германия и има 17 872 763 жители (31 декември 2009 г.), 8 719 694 от които са мъже и 9 153 069 – жени. СРВ има висока гъстота на населението (524 жители на км2). Икономическият център е района Рейн-Рур с около 10 милиона обитатели.

Саксония (Sachsen) е провинция в източна Германия и има 4 155 039 жители. От тях 2 033 122 са мъже и 2 121 917 са жени. Дрезден е столицата, с 253 599 мъже и 264 420 жени обитатели. Лайпциг е най-големият град в провинцията, с 516 378 жители, от които 250 179 са мъже и 266 199 са жени.

ИНФРАСТРУКТУРА НА УСЛУГИТЕ В ПОДКРЕПА НА ЖЕНИ В СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ СРЕЩУ ЖЕНИ

УБЕЖИЩА ЗА ЖЕНИ

В Германия има 346 подслона за жени и 18 защитени жилища за жени. 42 от подслоните за жени се намират в Долна Саксония и 63 в СРВ.

КОНСУЛТАТИВНИ ЦЕНТРОВЕ И ГОРЕЩИ ТЕЛЕФОННИ ЛИНИИ

Съществуват и много консултативни центрове, женски горещи телефонни линии и специални консултантски центрове за жени, подложени на сексуална злоупотреба в детството.

150 от тези консултантски центрове и горещи телефонни линии са организирани от Националната Асоциация за програми за консултиране на жени и при кризи от изнасилване – Жени срещу насилието. Повечето от членовете са НПО. Програмите за консултиране на жени и при кризи от изнасилване доставят основна част от услугите, достъпни в Германия в случай на психично, физическо и сексуално насилие. През годините тези организации са развили високо ниво на компетентност в консултантските си умения и по-нататъшното обучение, предоставяно на други институции и експерти.

Нещо повече, чрез публичната информация и политическата работа през последните години, те изиграха решаваща роля в областта на образованието, информацията и превенцията на насилие, както и в законодателните реформи. Всички тези мерки допринесоха за цялостното подобряване на положението на насилени жени. Пръв приоритет на асоциацията е по-нататъшното подобряване на положението на жените, преживели насилие, в Германия. Това трябва да се постигне чрез повече ефективност в работата, качествено развитие в рамките на организациите, както и чрез обучение, връзки с обществеността, изграждане на мрежи и политическа работа извън организациите.

КРИЗИСНИ ЦЕНТРОВЕ

Освен това, има около 80 Кризисни центъра за жертви на домашно насилие в Германия. От тях 29 се намират в Долна Саксония.

ИНТЕРВЮТО

Респондентите бяха 15 човека от различни основни служби на различни нива: 3 са преставители на ниво провинция (министерства в съответните проа̀винции) и 2 участника представляваха общонационални мрежи. Регионалните и/или местни организации бяха представени от 10 респондента; 12 жени и 3 мъже взеха участие в интервюта.

Министерството на вътрешните работи на Северен Рейн-Вестфалия (СРВ) не взе участие, защото „високорисковите случаи са чувствителна материя и на нас не ни е позволено да говорим за това. Това засяга всички високорискови случаи, включително домашното насилие!“. При дадената директива не можа да бъде открит за участие и никой представител на полицията в СРВ. В противовес, респондентът от регионално ниво на правосъдната система каза, че има нов нормативен акт, влязъл в сила (от февруари 2010), който описва с подробности сътрудничеството между полицията и съдилищата относно високорисковите нападатели в областта на сексуалното и физическото насилие. Този нормативен акт е публично достояние и е бил обнародван.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИТЕ ЖЕРТВИ

От 15 респондента, 9 идентифицират високорискови жертви на насилие от интимен партньор в хода на работата си. Тези, които не правят това, са министерства (нямат пряк контакт с жертви) и участниците от сектора на здравеопазването. Един респондент решил да не отбележи нищо и добавил следната забележка:

„Органите по закрила на детето получават полицейските доклади по случаите на домашно насилие, ако са били засегнати деца. С помощта на доказателствата от писмените доклади следва оценка на ситуацията в семейството. Ако има случай на висок риск, децата получават защита чрез извеждането им от семейството.“

Всички тези респонденти работят директно с жертвите за идентифициране на случаи с висок риск, както е опицано в следващата таблица:

Таблица 1: Идентифицира ли службата Ви случаи на висок риск? (кол. 3) Ако да, как правите това? (кол. 4) Брой на случаите през 2009 г. (кол. 5)

Правосъдие	министерство	Не	–	–
	Регионално	Да	1 = доказателства за жертвата от писмен доклад	–
	Регионално	Да	1 = доказателства за жертвата от писмен доклад	30

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Услуги в подкрепа на жени	министерство	Не	-	-
	Мрежа	Да	3 = личен контакт с жертвата; 4 = степен тежест на уврежданията; 5 = друго (степен на травмираност)	-
	Регионално	Да	3 = личен контакт с жертвата	10
Кризисни центрове	Регионално	Да	3 = личен контакт с жертвата	25
	Регионално	Да	3 = личен контакт с жертвата	20
Услуги за жени имигранти	Регионално	Да	3 = личен контакт с жертвата; 4 = степен тежест на уврежданията; 5 = друго (степен на травмираност)	30
Социални услуги	Регионално	Да	1 = доказателства за жертвата от писмен доклад; 3 = личен контакт с жертвата	3
Здравеопазване	Мрежа	Не	-	-
	Регионално	Не	-	-
Закрила на детето	министерство	Не	-	-
	Регионално	-	-	-
	Регионално	Да	1 = доказателства за жертвата от писмен доклад; 3 = личен контакт с жертвата	15

4 от респондентите заявяват, че са използвали инструмент за оценка на риска. От останалите 11 участника, 5 казват, че те не познават никакъв ИОР, 1 казва, че не е имал никога нужда от такъв и 4 имат други причини да не използват ИОР, а именно, че техните основни задачи са координиране, управление и т.н. и затова те нямат пряк контакт с жертвите.

От 4, които са използвали ИОР, 3 са разработили свой собствен инструмент и 1 използва DA по Кампбел. Във всички етапи жената/ жертвата е включена в процеса на оценка. Една организация разработва собствен инструмент по стандартите за анализ на риска от федералната конференция срещу насилствените бракове. Във всички случаи оценката на риска се провежда от професионалист от службата. Един респондент специално отбелязва, че оценката на риска се преглежда на екипно съвещание. Друг обяснява, че не един, а повече хора са включени в процеса, според нивото на риска:

„Във всеки случай двама служители оценяват риска и ако рискът нараства до средно ниво, тогава случаят се предава на ръководителя; колкото по-голяма е опасността, толкова по-високо ниво се ангажира с работата по случая.”

С изключение на една регионална институция по закрила на детето, никой друг от респондентите не е потвърдил системно прилагане на инструмента. Запитани за това в кои случаи решават да ползват ИОР, 2 респонденти обясняват: „Зависи от случая и преценката на работещия по случая дали да приложи инструмент за оценка на риска,” и „аз използвам DA, ако има тежко насилие и ако има необходимост, според моята собствена и на жертвата оценка.”

4 респондента, ползващи ИОР, го намират полезен, главно защото той „сякаш обективира личното впечатление, което може да е или може да не е реалистично”. Друга причина е безпокойството на жертвата: „Мога по-лесно да кажа на жената от какво тя може да се опасява.”

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА

В тази област отговорите са доста смайващи и оскъдни. Само 1/3 (5 от 15) от респондентите са успели да потвърдят, че имат стандарти за защита и безопасност на високорисковите жертви. Една регионална служба по закрила на детето посочва, че „стандартите засягат сигурността и защитата на децата. Относно защитата на жените, отговорът трябва да бъде „Не.“ Останалите 3 респондента заявяват, че съставянето на план за безопасност е главният стандарт за защита на високорисковите жертви и един е добавил многоинституционалните срещи като процедура за безопасност.

Едва 3 респондента споменават политики/ насоки за защитата и безопасността на високорисковите жертви: Един респондент от правосъдието – регионално ниво се позовава на официално ръководство за Министерствата правосъдието и на вътрешните работи и техните специализирани подразделения от февруари 2010 за осигуряване безопасността и защитата на жертвите на сексуално насилие и насилие от интимен партньор. Същият респондент също посочва, че те не предоставят специално обучение, но те говорят за случаи и официални правила редовно на срещи на екипа. Един респондент от сектора на закрила на детето казва, че те са обвързани от закони и официални наредби (включващи наблюдаването на домашно насилие като опасно за детското благополучие!) и от имигрантска служба за жени посочват: „Има писмени указания, но те са само за нашата работа и не са публични. Причината е да се защитят жените и да се избегне узнаването от страна на роднините за процедурата по плана за безопасност“

Само 3 респондента (от 15) потвърждават, че предоставят редовно обучение за високорискови жертви на техния персонал и също на новопостъпилите в службите. Респондентите са регионална служба за услуги в помощ на жени, регионална имигрантска служба за жени и регионална служба по закрила на детето. Само от имигрантската служба за жени преглеждат и анализират убийства, опити за убийства и случаи на тежко насилие на екипни срещи. Правят това, когато се появи такъв случай.

Вероятно подходът на здравния сектор е отразен в следния отговор, който обяснява защо те не се ангажират с мерки за безопасност на високорискови жертви на насилие в интимните отношения: „Ако за случай на ДН е извикана линейка, има сериозно нараняване и пациентът е отведен в болница, тогава не се дава информация и не се допускат посетители. Това е единствената мярка за безопасност. Вероятно персоналът в отделението ще информира службите за услуги за жертви. Но няма правила, които да ги задължават да направят това.“ И един глас от медицинския екип на линейката: „За 10 години на тази работа аз никога не съм попадал на случай на ДН!!! Много жени са имали характерните наранявания, но те все казваха, че са претърпели злополуки.“¹⁴

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

В тази част от интервюто имаме същото разпределение на отговорите, както в първата и втората части на интервюто. Министерствата единодушно отговарят, че те няма да споделят информация за случаите с висок риск с другите и повечето от тях на практика не вземат повече участие в интервюто. В Долна Саксония е създадена работна група между министерствата по тази тема.

Анализирайки останалите 12 респондента, 9 от тях обменят такава информация и 3 не правят това. В последната група е представител на служба за услуги в подкрепа на жени и другите са регионална социална служба и мрежа от здравния сектор. Службата за услуги за подкрепа на жени ясно заявява, че те не споделят информация, за да защитят анонимността на жените.

Всичките 9 участника, които обменят информация по високорисковите случаи, правят това с полицията, съдебната система (вкл. семейните съдилища), органите по закрила на детето и служби за услуги в подкрепа на жени. Тук следва да се отбележи, че двамата респонденти, които работят за органи по закрила на детето, заявяват, че те си сътрудничат с НПО (услуги за подкрепа на жени и/или кризисни центрове).

¹⁴ Бележка на интервюиращия: „Дори и да е подозирал, той не е информирал никого, нито е дал информационен материал на жените. Той не е познавал опита на услугите за жени в региона. Не знам аз ли попаднах на особено неосведомен лекар или той представлява нивото на осведоменост на целия персонал на тази болница!“

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

С поглед към основата за сътрудничество, 9-те участника отговориха следното:

Таблица 2: Ако да, каква е основата на съвместна работа с други служби? (кол. 3) Как правите това? (кол. 4)

Правосъдие	министерство	–	–
	Рег. ниво	4 (уредено в семейните закони)	4 = Полицията и закрила на детето получават препис
	Рег. ниво	1 = Неформално споразумение за обмен на информация; 2 = Протокол за сътрудн. за обмен на информация; 3 = Протокол за мултидисципл. и интегрирана намеса според партньора за сътрудничество	2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади
Служби за подкрепа на жени	министерство	–	–
	мрежа	1 = Неформално споразумение за обмен на информация	4 = др.(обсъждане на случая в присъствие на жената
Кризисни центрове	Рег. ниво	–	–
	Рег. ниво	1 = Неформално споразумение за обмен на информация	2 = обсъждане по телефон
	Рег. ниво	3 = Протокол за мултидисципл. и интегрирана намеса	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон
Имигрантски служби за жени	Рег. ниво	1 = Неформално споразумение за обмен на информация; 2 = Протокол за сътрудн. за обмен на информация; 3 = Протокол за мултидисципл. и интегрирана намеса	1 = обсъждане на случая 3 = обмен на писмени доклади
Социални услуги	Рег. ниво	–	–
Здравеопазване	мрежа	–	–
	Рег. ниво	4 (законово изискване)	–
Органи по закрила на детето	Министерство	–	–
	Рег. ниво	1 = Неформално споразумение за обмен на информация; 2 = Протокол за сътрудн. за обмен на информация	3 = обмен на писмени доклади
	Рег. ниво	1 = Неформално споразумение за обмен на информация	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон

Вероятно има някои протоколи за това как да се обменя информация и как да се сътрудничи, но те явно са на регионално ниво и не се следват от такъв подход между институциите, а са само двустранни (напр., между полицията и един кризисен център). Тези протоколи не изглежда да са обща за провинцията стратегия за защита на високо рискови жертви, а се базират на регионалните/местни усилия на отделните агенции.

От 9-те респондента, които си сътрудничат с други, 3 твърдят, че не се нуждаят от съгласие на жената за обмен на информация с други. Респондентът от здравния сектор казва, че те си сътрудничат само с полицията и само ако жертвата е сериозно наранена и предполагат, че е извършено престъпление. Тогава те са длъжни по закон да уведомят полицията – дори и въпреки волята на жертвата. Всички други участници се нуждаят от съгласието на жената, или писмено (2), или поне устно (1), или и двете (3), според ситуацията – устна договорка може да е достатъчна в момент на спешност, но после трябва да се даде писмено съгласие.

Относно достъпността до данни за високорисков случай, 9 респонденти казват, че само отговорният по случая има достъп до тези данни, 2 участника твърдят, че и отговорният по случая, и съответното звено имат такъв достъп.

Системният обмен на информация по високорискови случаи в организацията се потвърди от 2 НПО. Те преглеждат редовно такива случаи на екипните си срещи. Едната не е посочила брой, другата спомената 20 случая за 2009 г. Трима от 12-те участника (респ., от 15-те) имат писмени политики/ указания за сътрудничество при високорискови случаи. Респондентът от регионалната съдебна институция отново се позова на новия нормативен акт, описващ сътрудничество между полиция, съдебна система и службите в подкрепа на жени. Имигрантската служба за жени казва, че политика има, но не дава подробности. Представителят на здравния сектор насочва към „писмен документ, който съветва лекарите къде да се отнесат, ако има случай на домашно насилие.“ С изключение на гореспоменатия нормативен акт, другите отговори не дават никакви белези за високорискови случаи, освен ако всеки случай на домашно насилие/ насилствен брак се приема за високорисков случай.

Всички 15 участника отричат анализът на убийства и опити за убийства да е част от тяхната многоведомствена работа.

ОБОБЩЕНИЕ

Само тези, които работят в пряк контакт с жертвите (на регионално ниво), идентифицират високорискови жертви. Знанието за инструментите за оценка на риска изглежда доста ограничено. Почти половината респонденти, които идентифицират високорискови жертви, не познаваха никой от инструментите.

Използват се предимно собствени инструменти, но те не се прилагат системно (с едно изключение – органите по закрила на детето).

При съпоставяне на резултатите, до сега министерствата нямат стратегически координиран план за защита и безопасност на високорисковите жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор. Няколко министерства от Долна Саксония обаче, в момента работят съвместно под формата на протокол на междуведомствено равнище.

Вероятно има някои протоколи за обмен на информация и сътрудничество на оперативното ниво, но тези протоколи са явно регионални и не са многоведомствени (най-много двустранни).

Никой от респондентите не гледа на анализа на убийства и опити за убийства като на част от техния многоведомствен подход, но специално министерствата са доста заинтригувани в това отношение.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ - ИТАЛИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Италия има 60 млн. жители. Към 31 декември 2009 г., женското население е около 31 млн., а мъжкото население е около 29 млн.

Италия е разделена на 20 области (региона). Столицата е Рим, други големи градове са Милано и Торино на север, Неапол и Палермо в южната част на Италия.

Област Емилия-Романя

Областта Емилия-Романя, разположена в северната и централна части на Италия, е една от най-добре развитите области, с добър жизнен стандарт (по отношение на здравеопазване, образование, социални услуги, жилищно настаняване, заетост, равни възможности за жените и т.н.). Тя има 4 395 606 жители: 2 259 640 жени и 2 135 966 мъже. Главен град е Болоня. В източната част на областта, на 70 км от Болоня, се намира град Равена със 135 000 жители.

Областта Емилия-Романя (наред с Ломбардия и Тоскана) е една от областите в Италия с най-голям брой центрове за борба срещу насилието. Има 12 независими центъра срещу насилието (по около един на провинция), както Общинският център за жени в град Форли. Повечето от тях са създадени от 90-те години насам и 10 независими центъра са обединени в мрежата "Coordinamento dei centri antiviolenza dell'Emilia-Romagna"¹⁵, която има добро сътрудничество с ръководството на областта Емилия-Романя (например, съвместно изследване за жените, търсещи помощ от централите за борба срещу насилието). Изследването на ИСТАТ за насилието срещу жени стига до извода, че областта има най-високи показатели за физическо и/или сексуално насилие в Италия: 38.2% в сравнение с 31.9% на национално равнище.

В Италия е почти невъзможно да се предоставят **годишни** данни за домашното насилие в национален мащаб (само едно изследване е правено през 2006 г.), и респ. – за високорисковите жертви, защото няма национална обсерватория относно полово обусловеното насилие, нито Национален план за действие. В момента, италианският министър на политиката за равнопоставеността, Мара Карфая, работи над предложение за италиански НПД¹⁶, но то още не е одобрено. Същото положение се описва в изследване за данни относно убийствата и опити за убийства в семейството, тъй като министърът на вътрешните работи не предоставя конкретни данни, които да позволят анализ на отношенията между жертва и насилник. Данни са налични само от Института за изследвания Eures, който ги събира чрез Информационната агенция АНСА (*Eures-Ansa, L'omicidio volontario in Italia. Rapporto Eures-Ansa 2009*, Roma 2009: последни налични данни за 2008 г.), както и данните, които ежегодно се събират от Casa delle donne per non subire violenza от съобщения в медиите (www.casadonne.it). Същата трудност съществува и на ниво област и провинция. Единственото епидемиологично изследване, което отчита полово обусловеното насилие в национален мащаб, е публикувано през 2007 г. от ИСТАТ (Национален статистически институт): *La violenza e i maltrattamenti contro le donne dentro e fuori la famiglia*¹⁷. Anno 2006, Тук е възможно да се открият данни от доклади за изнасилване, домашно насилие, тормоз и дебнене, но не са посочени убийства и опити за убийства. Нещо повече, следва да се има предвид, че в Италия правомощията на полицията за арест са ограничени обичайно до тежки наранявания или флагрантни престъпления и има малко начини за възпиране на извършителите. (заповед за защита, забрана за контакти и предупреждение при дебнене).

¹⁵ Координация на централите за борба срещу насилието в Емилия-Романя (бел. прев.)

¹⁶ Национален план за действие (бел. прев.)

¹⁷ Насилие и злоупотреба срещу жени в семейството и извън него (бел. прев.)

10-те ЦСН¹⁸ от мрежата в Емилия-Романя предоставят общо 109 места/легла (общо за жени и деца), съответстващи на местата за около 36 семейства (с по 3 легла за всяко). Съгласно европейските стандарти, центровете за борба срещу насилието трябва да имат места за около 586 семейства в подслоните в областта, което значи, че едва 6% от изискването за места е изпълнено. Така става ясно, че защитата на жените е силно недостатъчна в областта.

От 2003 г. областта Емилия-Романя въвежда насилието срещу жени в закона за социално подпомагане (Областен закон № 2/2003) като предлага на местните управи да се погрижат за този проблем вътре в рамките на местната интегрирана система за социални услуги чрез центрове за борба срещу насилието и подслони, дори и да нямат формален ангажимент за това по закон. Всяка община има свои особености; често политиките за полово обусловено насилие и създаване на центрове за помощ са в правомощията на Отдела по равнопоставеност в общината, например по силата на споразумение между център за борба срещу насилието и Общината. Понякога може да се случи социалното планиране на територията напълно да се занемари.

Регионалният здравен и социален план 2008-2010 изброява жилищните услуги (сред които и подслоните) сред четирите цели на благополучието, но всъщност само общините са отговорни (местната здравна агенция е също отговорна) за приложението на този Местен план за благополучие (Piano di Zona): някои имат предвид центровете за борба срещу насилието, други – не.

ИНТЕРВЮТО

Въпросникът на ПРОТЕКТ бе изпратен на всички 10 Центъра срещу насилието (ЦСН) от регионалната мрежа в Емилия-Романя и на 3 различни полицейски участъци на местно ниво (Questura¹⁹) в Равена. Полицейските участъци в Италия имат 3 сектора: единият работи съвместно със съда, другият отговаря за спешните повиквания (летящи команди “113”) и третият разследва и работи по престъпленията.

В допълнение, стана възможно да интервюираме Кледе Мария Гаравини, Директор на Здравна програма да жени, деца и юноши на местната здравна агенция в Болоня. Всички участници в интервюта бяха жени.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИТЕ ЖЕРТВИ

Всички ЦСН от мрежата потвърждават, че се провежда идентифициране на високорисковите жертви, почти всички центрове (9/10) разчитат на доказателства за жертвата от писмени доклади и на личния контакт с нея. Три ЦСН не можаха да дадат данни за идентифициране на високорискови жени, главно защото не се събират данни по този показател. Тези, които отговориха, обикновено ползват метода SARA (освен един ЦСН, който не използва никакъв метод). Данните сочат огромни различия сред ЦСН от мрежата (от 5 до 150 случая за 2009 г.) и също между различните сектори на полицейските участъци (сектор 113: 1 случай през 2009 г., 6 случая в сектора, който работи със съда и 80 случая в разследващия сектор).

Във всички случаи оценката на риска се прави от професионалист и в 6 служби допълнително и от мултидисциплинарен екип.

„Ако се ползва метод (при 9 от 14 респондента), това винаги моделът на SARA. Освен, че използва SARA, една организация използва също BIG 26 на DAIP. 3 от тези, ползващи SARA, не го прилагат системно във всички случаи на насилие от интимен партньор. Причините са:

„Не го прилагаме, когато жената е жертва на психично насилие и не е била никога жертва на физическо

¹⁸ Центрове [за борба] срещу насилието (бел. прев.)

¹⁹ Полицейски участък (бел. рев.)

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

насилие.”

„Инструментът се прилага, само когато опасенията за риск на жената са твърде ниски в сравнение с насилието, което тя е претърпяла.”

При анализа на интервютата можем да открием несъвместимости досежно използването на модела на SARA от различните сектори на полицейски участък: един от 3 респонденти твърди, че в Италия полицията не се обучава по оценка на риска, другите двама представители споменават, че са имали много добро национално обучение (1 седмица) в Рим, с участието на всички полицейски участъци в Италия. Интервюиращите допускат, че това несъответствие се дължи на липсата на вътрешно мултиплициране на това обучение.

Тези, които ползват инструмент за оценка на риска, го намират за много добър:

„Помага в работата с жертви, защото може да даде представа за цялата ситуация.”

Една служба изрази и безпокойство:

„Понякога SARA или Big 26 са твърде схематични и няма много място за страха или емоциите на жертвата, да може тя да изрази емоционалната и сантименталната страна на връзката с партньора, която би я затруднила да защити себе си и за потърси средства за защита, съответни на истинската степен на насилие, в което се намира жената.”

И един респондент от полицията изглежда доста недоволен от метода SARA:

„Даже правилно да съм обучаван по SARA в Рим (беше цяла седмица; присъствах по един – двама от всеки участък в Италия), намирам този метод за доста труден за приложение в офиса ми.”

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА:

13 от 14 респондента имат стандарти за защита и безопасност на жертвите с висок риск. Но само 5 от тези 13 ги имат в писмен вид. Една служба заяви:

„Членовете на екипа участваха в написването им и те всички имат копие.”

Всички респонденти използват планирането на безопасност и междуведомствен подход като мярка за защита и осигуряване на безопасност за високорисковите жертви на насилие от интимен партньор. Един респондент съобразява и „24-часовата наличност на дежурните оператори на ЦДН за болничния персонал и полицията” като още една мярка за безопасност. Един респондент твърди, че мерки за безопасност се прилагат и за техния персонал:

„Операторите винаги работят в екипи от двама, когато трябва да се занимават с жени в ситуация на опасност.”

Една служба изказа глас на много подтискаща загриженост:

„Има недостатък в планирането на безопасността: няма достатъчно места в наличните подслони, за да посрещнат жените, които са в опасност.”

9 от 14 респондента редовно предоставят специализирано обучение на тези, които работят с високорискови жертви и 7 от тези 9 предоставят специализирано обучение за високорискови жертви на новопостъпилите в тяхната служба. 40% от ЦСН респонденти (4 от 10) не получават редовно обучение от този вид.

С 2 изключения, всички останали ЦСН респонденти анализират убийствата, опити за убийства и случаи на тежко насилие в рамките на тяхната служба.

„Да, анализираме всички ДН случаи на първа помощ в 2 градски болници. Ние не сме имали случаи на убийства и

опити за убийства през 2009 г.”

В 3 служби тази задача се изпълнява само от професионалист от службата, в 2 служби това се прави от ръководителя и експерт, в 2 случая от мултидисциплинарен екип и в 1 случай от ръководителя с мултидисциплинарен екип и в 2 служби всичките 3 нива (професионалисти, ръководство и мултидисциплинарен екип) са включени в анализа.

Седем от 12 се ангажират с този анализ нередовно, когато се появи случай. Всички останали 5 респондента казват, че правят такъв тип анализ веднъж годишно.

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

От 14 респондента 13 обменят информация с други служби за преценените като високорискови жертви; единствено изключение тук е разследващото звено на полицията. Интервюираният каза, че това би било нарушение на законите за защита на данни.

Всички 3 представители на полицейските части и 1 ЦСН заявяват, че не им трябва съгласието на жертвата за обмен на този вид информация. 50% от останалите 10 са отговорили, че им е нужно писменото съгласие на жертвата. Останалите 50% се задоволяват с поне устно съгласие, но 2 от тях искат писмено съгласие по-късно в процеса.

Документацията по случаите е налична за отговорния по случая само в 11 от участващите организации. В 3 служби съответното звено и отговорният по случая имат този достъп. Един респондент от полицията каза: „Има специални предпазни мерки (ограничения за достъп) в случаите, когато извършителят е полицейски служител.”

В повечето случаи (10/14) обменът в съвместната работа с други служби се основа на неформално споразумение. Около 40% заявяват, че това също почива на протокол за обмен на информация и 50% отговарят, че при мултидисциплинарната и интегрирана намеса протоколът е основа за сътрудничество. Един респондент обясни, че „В провинция Равена институциите заедно с центъра срещу насилие Линея Роса работят съгласно писмен и интегриран протокол за сътрудничество.”

Следната таблица показва как отговорилите партньори обменят информация. Интересното е, че една служба за услуги в подкрепа на жени съобщава, че те трябвало да работят съвместно с други (не само по високорискови случаи) съгласно протокол за мултидисциплинарна и интегрирана интервенция, но срещите с такава цел били отменени и така сътрудничеството никога не се е осъществило!

Таблица 1: Как обменят информация?

Полиция	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Кризисни центрове и подкрепа на жени	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	4 = друго
	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	1 = обсъждане на случая
	Местна	1 = обсъждане на случая
	Местна	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади
	Местна	2 = обсъждане по телефон
	мрежа	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон; 3= обмен на писмени доклади; 4 = друго
Здравни служби	Местна	1 = обсъждане на случая; 3= обмен на писмени доклади

Повечето респонденти извън изпълнителната власт назовават полицията като партньор за сътрудничество, следвана от съдебната система и социалните служби (особено когато са засегнати деца). Полицията си сътрудничи със съдебната система и службите за услуги в подкрепа на жени, както и със социалните служби и закрила на детето.

Трима респонденти (всички ЦСН) твърдят, че имат писмени политики/указания за сътрудничество по случаи с висок риск.

Четири от 14 респондента отбелязват, че анализът на убийства и опити за убийства не е част от многоведомствена работа. И тук отново може да се предположи, че отговорите не отразяват многоведомствения аспект в смисъл на „мултидисциплинарен“, а по-скоро анализа на случаите сред различните организации от същия вид (в 2-те болници, в рамките на полицията, сред ЦСН и т.н.).

ОБОБЩЕНИЕ

Почти всички респонденти заявяват, че техните служби използват инструмент за оценка на риска, за да идентифицират високорискови жертви. Цифрите обаче много се различават от организация до организация. Това води до предположението, че те имат различни определения за висок риск. Това е особено забележително, тъй като повечето служби използват един и същ инструмент за оценка на риска (SARA).

От 14 участника 13 декларират, че използват стандарти за защита и безопасност при високорисковите случаи, но по-малко от 1/3 са ги включили в техните писмени ръководства и политики.

В тази област на Италия изглежда съществува цялостна, добре изградена система за редовни обучения, особено що се отнася до високорисковите случаи.

Почти всички организации потвърждават сътрудничеството и обмена на информация относно случаите с висок риск

(изключение: правосъдната институция). Това не се основава на формална политикаспоразумения.

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИ - СЛОВАКИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Словакия е съставена от 8 региона, столицата е Братислава. Към 31 декември 2009 г. населението е наброявало 5 424 925 жители, 51% от които са жени.

Всеки регион има общи достъпни социални, но само в 5 региона се предоставят специализирани услуги в подкрепа на жените (7 консултативни центъра).

В цяла Словакия няма нито един подклон и нито един интервенционен център, специално за жени преживели насилие.

„Подслонът, който системата за социално подпомагане на Словакия предоставя на жени, преживели насилие и техните деца не са специализирани подслони; техният персонал често не е специално обучен в областта на насилието срещу жени и за услугите, които те предоставят не отговарят на специфичните нужди на жените и техните деца. Законът за социално подпомагане е в противоречие с много от минималните стандарти в ЕС за осигуряване на услуги в подкрепа на жени, които са преживели насилие.”²⁰

ИНТЕРВЮТО

В съпоставката за Словакия се включиха 9 различни респондента, 5 от тях от ниво министерства и 4 от регионално ниво. 5 жени и 4 мъже бяха партньори при провеждане на интервютата.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ

Всички 5 респондента от министерствата казват, че те не идентифицират високорискови жертви в областта на насилието срещу жените.

Министерство на правосъдието вътрешните работи вижда задачите си при „**работа по проблемите на домашното насилие общо, но не специално по защита и безопасност на жертвите с висок риск.**”

Министерството на вътрешните работи подхожда към „**проблема в смисъл на законодателни норми като например тези в Наказателно-процесуалния кодекс, Наказателния кодекс, Законът за полицията и т.н.**”

Министерство на здравеопазването заявява, че „**терминологията, използвана от Министерство на здравеопазването на Словашката република се основава на законодателството на Словашката република, което не съдържа термина „високорискови жертви”, поради което ние не се занимаваме на министерско ниво с този въпрос.**”

Министерство на труда, социалните въпроси и семейството (Отделът за равенство на половете и равни възможности) също отговори, че „**не използваме термина „високорискова жертва; определението на ООН говори само за „насилие над жени”, а не за високорискови жертви, поради което ние не наблюдаваме и не използваме термин високорискова жертва.**” Те също поясняват, че „**ние сме институция, която има друг фокус; ние сме съсредоточени в изработването на политики.**” Независимо от това, в процес е подготовката за въвеждане на средството за оценка SARA в полицията. Това се обсъжда с Министерството на вътрешните работи.

²⁰ Бележка на интервюиращия.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Отделът за социална и правна защита на децата, обществен надзор и психологични услуги в Министерство на труда, социалните въпроси и семейството даде да се разбере, че социалната и правната защита на децата е приоритет в тяхната политика по отношение на семейството. „В този смисъл ние виждаме детето, което знае, че срещу майката се извършва насилие и също е жертва на домашно насилие.“ На въпроса дали не използват някое средство за оценка на риска, те отговориха, че не познават такова.

На регионално ниво 3 ключови личности (от полицията, служба за подкрепа на жени и закрила на детето) казват, че те идентифицират високорискови жертви. Един от тях подчерта, че те идентифицират високорискови жертви само в случаите, когато са засегнати деца.

„Относно броя на случаите през 2009 г., в които те са идентифицирали висок риск, респондентът казва, че това са били случаи на насилие срещу деца, но изглежда е имало също и насилие срещу жената. Вероятно те са идентифицирали и събирали данни за насилие срещу децата, но не са идентифицирали и събирали данни за насилието срещу жените. Специално тази институция дълго време прокламира, че се фокусира към децата, независимо, че в закон № 305/2005 социалната и правна защита се определя като „защита в кризисни ситуации в семейството, защита на права и интереси на децата, гарантирани от закона, защита от задълбочаване и повторение на психично, физическо и социално разстройство на децата и пълнолетни физически лица с цел да се избегнат социо-патологични феномени.“²¹

Само регионалната служба за услуги за подкрепа използва средство за оценка на риска (BIG 26 на DAIP). Те включват засегнатите жени, но не прилагат инструмента системно. Те са идентифицирали около 80 високорискови случая през 2009 г. и в тези случаи също са прилагали инструмента. Инструментът е положително оценен, защото „помага да се опише ситуацията на жените и техните деца“.

Относно резултатите от проучването в регионалната полицейска част, става ясно, че въпросът за домашното насилие не се (все още) разглежда като сериозен: „По време на интервюто, респондентът използва думата „спор“ вместо „насилие“ и виждаше причините като последица от неблагоприятната икономическа ситуация в страната, злоупотреба с алкохол и други проблеми“.²²

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА

Отговорите в тази част на въпросника са отражение на отговорите в първата част. Само два респондента отговарят с да на въпроса дали техните институции издават стандарти за безопасност и защита на високорискови жертви: единият е регионална служба за подкрепа на жени и другият – Министерство на вътрешните работи, което се позовава на действащите закони и официални разпоредби относно всички жертви с висок риск, а не специално по отношение на жертвите на домашно насилие.

Никой от респондентите няма писмени политики/указания относно защитата и подкрепата на високорисковите жертви и никой не предоставя обучение за щатния персонал или за новоназначени по въпроса за високия риск при домашно насилие.

Министерство на вътрешните работи, регионалната полицейска част, Министерство на правосъдието и регионалната служба за подкрепа на жени потвърждават, че те редовно анализират в организациите си случаи на убийство, опити за убийство и тежко насилие. Всички други участници не са дали отговор на въпроса изобщо или са отговорили отрицателно.

²¹ Бележка на интервюиращия

²² Бележка на интервюиращия

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

Респондентът от регионалната полиция дава забележителен отговор на въпроса дали обменят информация за високорискови жертви с други служби:

„Разбирането на полицията е, че наша първостепенна задача е защитата на лични данни и непредоставянето им на дреги институции. Обменът на информация се случва само по време на разследване на случай между полицията или със съдилищата. Ние също изпращаме някои данни в Дирекция на полицията за целите на събирането на данни.”

Тук отново регионалната служба за услуги в подкрепа на жени е един от двамата респонденти, които обменят информация за високорисковите жертви с други служби. Не е ясно дали те само предават информация или наистина се случва обмен.

„Ако идентифицираме висок риск, ние проактивно контактуваме с полицията и здравните служби и им предоставят информацията за висок риск. Ние анализираме и преглеждаме случаи (на особено високорискови жертви) редовно.”

Регионалната служба за услуги в подкрепа на жени си сътрудничи главно с полиция, правосъдие, здравни и социални служби, социално подпомагане и закрила на детето. Брой на случаите не се посочва.

Подобни резултати се откриват при регионалната служба по закрила на детето. Те си сътрудничат с много различни административни органи и НПО, но не могат да посочат броя на случаите.

Тези сътрудничества на регионално ниво са все на основата на неформално споразумение. Извършват се под формата на обсъждане на случаи и чрез обмен на писмени доклади (полиция и закрила на детето). Брой на случаите също не е показан. Освен полицията, всички други респонденти се нуждаят от съгласието на жената (поне устно, за предпочитане писмено) за обмен на информация. Всички респонденти обясняват по-нататък, че само отговорният по случая има достъп до тези данни и че те не обменят системно информация дори в рамките на своята служба – с изключение на службата за услуги в подкрепа на жени, която има организирана система за обмен на информация по високорискови случаи. През 2009 са имали 80 такива случаи.

На въпросите 3 и 4 (Имате ли **писмени** политики/ указания за сътрудничество по **високорискови** случаи? Анализът на убийства и опити за убийства част ли е от **мултиинституционалната** работа?) е отговорено с „не” или са оставени празни места поради безразличие.

Интересното е, че регионалната служба за услуги за жени и Министерството на вътрешните работи не са обменили информация изобщо и затова не са отговорили на въпросите по тази част.

Отделът за равенство на половете и равни възможности към Министерство на труда, социалните въпроси и семейството, заяви:

„За обмен на информация между министерства отговаря Правителствената коми-сия за превенция на престъпността, но също и компетентният Държавен секретар трябва да отделя повече внимание на въпроса, той/тя трябва да отговаря за обмен на информация. Добре ще е да има един човек, който да се занимава само с това. Сложно е, защото ние (и нашата работа) не сме приети дори в нашето собствено министерство, въпросът не се разглежда като сериозен.”

ОБОБЩЕНИЕ

С изключение на регионалната служба за подкрепа на жени, няма налични стандарти за защита и безопасност на

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

високорисковите жертви на домашно насилие в Словакия. Възниква въпросът защо са нужни стандарти за защита, когато няма дори един специализиран подслон за жертви на насилие в цялата страна.

На министерско ниво не се прави връзка между полово обусловено насилие от интимен партньор и високорискови жертви. Съответно, оценяващите инструменти за идентифициране на високоликовски жертви липсват.

На регионално ниво процесът на идентификация на високорискови жертви се случва, но не системно или само в контекста на заплахата за децата. Това също се отразява на факта, че организацията за услуги в подкрепа на жени е единствената, която прилата средство за оценката.

Положението се обобщава в отсъствието на стандарти за защита и безопасност на високорискови жертви и липсата на политики и указания за включените в проучването организации.

Сътрудничеството с други и концепцията за „многоинституционален подход“ явно се разглеждат като извънредно чужди и непознати. Няма дори прост обмен на информация и знанията за домашно насилие и особено за висок риск в в тази област очевидно е много ограничено.

Заслужава известно внимание това, че се обмисля въвеждането на средство за оценка на риска (SARA), но изглежда няма

определение за управление на оценка на риска.

СЪПОСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ – ИСПАНИЯ, ОБЛАСТ МУРСИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Испания е член на Европейския съюз от 1986 г. Като политическа система Испания е конституционна монархия. Страната е разделена на седемнадесет автономни области с обща територия от 504 782 km². Столицата е град Мадрид.

Понастоящем населението е 45.8 млн. жители, със съотношение на половете 23 628 819 жени и 23 116 988 мъже, т.е., около 51% жени и 49% мъже.

Област Мурсия²³ се намира на югоизточния бряг на Испания, между Средиземно море и южните области на Испания. Понастоящем населението е 1 446 520 жители и съставлява около 3% от цялото испанско население. В областта разпределението по пол е 731 609 мъже и 714 911 жени, така, че съотношението е доста балансирано.

Най-иновативните ресурси по темите за жените в област Мурсия са мрежата CAVIS (www.cavis.es) и интегрираната система за единно управление на случаите на полово обусловено насилие (SIGUE на испански, което значи FOLLOW²⁴ на английски).

СТАТИСТИКА ЗА УБИЙСТВА НА ЖЕНИ

През първата половина на 2010 г. 42 жени са починали от полово обусловено насилие, извършено от интимен партньор. Данните сочат увеличение с 26% на броя на починалите жени спрямо същия период за миналата година. Профилът на жертвата на полово обусловено насилие се е променил от първите месеци на 2009 г.: има по-малко жалби преди убийството на жената, по-малко молби за заповед за защита, по-малко убийства след или по време на действие на ограничителните заповеди и увеличение на убийствата при съвместните съжителства: 68.8% са живели със своя насилник, докато през 2009 г. процентът е бил 46.2%. Повечето жертви и извършители са били над 30 г. Средната възраст на насилниците се е увеличила от 46 на 48 години и на жертвите от 41 на 42 години.²⁵

ИНТЕРВЮТО

Интервютата се проведеха в област Мурсия при равно разпределение на трите нива: държавно, регионално и местно. Главните служби бяха обхванати с изключение на здравния сектор. Респондентите бяха 9 жени и 1 мъж.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ВИСОКОРИСКОВИ ЖЕРТВИ

9 от 10 от респондентите твърдят, че идентифицират високорискови жертви на насилие от интимен партньор, 5 от тях ползват инструменти за оценка на риска (ИОР).

За отбелязване е, че респондентът от регионалната полиция е отговорил само на 3 въпроса в тази част от интервюто: те не идентифицират високорискови жертви на полово обусловено насилие от партньор и не използват инструмент за оценка на риска, защото това се прави на по-високо ниво в йерархията, т.е. държавата.

Личният контакт с жертвата се използват 8 от 9 респондента за оценка на риска. В допълнение, 4 от тях ползват писмени доклади. Полицията на министерско ниво преценява също и доказателства от местопрестъплението.

Големият брой на високорискови случаи, идентифициран от една служба за услуги за жени, регионалната гореща

²³ www.carm.es

²⁴ СЛЕДВАМ (бел. прев.)

²⁵ Мигел Лоренте, Правителствен делегат за полово обусловено насилие, представи равностоещата на Министерство на равнопоставеността относно полово обусловеното насилие пред първата половина на 2010.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

телефонна линия, е забележителен. Тук е ясно, че организацията изглежда има контакт с жертвите само по телефон и се предполага, че всеки, който се обажда, е с висок риск. С друго не може да се обясни този прекалено брой на случаите. Органите по закрила на детето в тяхна статистика са преброили много случаи, в които са засегнати деца, а не случаи на насилие над жени.

От 5-те интервюирани, които не ползват ИОР в службата си, 3 казват, че те не познават никакъв метод:

„Нямаме информация за тях, нито адаптирани на нашия език, нито към нашия работен протокол.”

От 5 респондента, ползващи ИОР, 2 са използвали собствен инструмент, т.е. структурирано интервю и средство за оценка на злоупотреба с дете,²⁶ съответно.

Един респондент заяви, че ползват VPR Система за превенция на риска и VPER Система превенция и оценка на риска²⁷, друг сочи като средство съвместна преценка от екипа и от друга основна служба.

Три респондента също казват, че прилагат ИОР системно. Един респондент ограничава приложението на ИОР, както следва:

„НЕ: когато жертвата отказва да споделя, не се прилага; ДА: когато се изисква оценка на агресора.”

За ползата от ИОР един от отговорилите казва, че „когато жертвата отказва да разкрие, когато жертвите решат да се върнат при агресора”, средството не помагало.

Позитивните аспекти от ползване на ИОР са повече „позволяват да се идентифицират ситуацията и факторите за риска. Помага жертвите да повишат бдителността си за риска.” Също и „позволява на експертите да съставят по-адекватен и ефективен план за защита.”

Глас от съдебната система: „Много полезен за изпълнение на заповедите за защита от полицията.”

ПЛАНИРАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА

Всички респонденти казват, че имат стандарти за защита и безопасност за високорисковите жертви. Но само 4 от тях имат писмени указания/политики.

7 от 10 респондента твърдят, че съставянето на план за безопасност е част от тези стандарти. В допълнение, двама от тях считат сътрудничеството с други основни служби за плана за защита и постоянният контакт с жертвата за части от техните стандарти.

Ако гореспоменатото сътрудничество се приема за част от многоведомствен подход, то 5 наричат това стандарт за защита и безопасност за високорискови жертви. Постоянният контакт с жертвата със сигурност е стандарт, но тук възниква въпросът относно за времевия обхват на термина „постоянен”.

С поглед към обучението по високорискови случаи в участващите организации, 60% заявяват, че техните служители не получават редовно обучение по този въпрос и въпрос и само 30% обучават новопостъпилите в тази област.

²⁶ Бележка на интервюиращия: „Като част от интегрираната помощ на жени, жетви на НСЖ, IMRM (Instituto de la mujer de la region de Murcia) – Институт за жената в област Мурсия (бел. прев.) считали споменаването на DGFМ (Dirección General de Familia y Menor) – Генерална дирекция семейството и деца (бел. прев.) за относимо, защото те имат собствен ИОР, който може да е полезен за откриване на рискова за жените ситуация – майките на тези деца.”

²⁷ И двете бяха представени от г-н Сурига - Испанска национална полиция на срещата на Протект в Мадрид

Един респондент изрази загриженост:

„Обучението на персонала е важно за нашата работа, но главно на испански и то трябва да се адаптира към обичайните работни протоколи.“

Прегледът и анализът на убийства, опити за убийства и случаи на тежко насилие се практикуват в изключително голяма част от организациите: 60%. Само един участник каза, че те правят анализ нередовно, а именно когато се появи случай.

В 4 организации този риск се обсъжда от мултидисциплинарен екип, в 2 служби от експерт в частта/ службата и в една организация едновременно екипът и експерт се занимават с този риск.

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ СЛУЖБИ

Информация за преценените като високорискови жертви се обменя с други служби от всички участници. Основа за съвместна работа е главно (70%) неформално споразумение за обмен на информация. Представителят на сектора за закрила на детето заявява, че техният обмен се прави от името на децата, не непременно от името на жената. Затова не им е нужно нейното съгласие. Имигрантската служба за жени казва, че имат протокол за сътрудничество за обмен на информация с органите по сигурността (полиция, Guardia Civil²⁸) и ЕС, но само въз основа на писмено съгласие на засегнатата жена.

Таблица 1: Каква е основата на съвместната работа с други служби?

Полиция	Вътрешно министерство - Мурсия	2 = Съвместен протокол за обмен на информация 3 = Протокол за мултидисциплинарна и интегрирана намеса
	Регионално ниво	1= Неформално споразумение за обмен на информация
Правосъдие	Министерство на правосъдието – Мурсия	1= Неформално споразумение за обмен на информация
Услуги в подкрепа на жени	Регионално ниво	1= Неформално споразумение за обмен на информация
	Мрежа	1= Неформално споразумение за обмен на информация
	Местно ниво	1= Неформално споразумение за обмен на информация
Кризисни центрове	Местно ниво	1= Неформално споразумение за обмен на информация
Имигр.служби за жени	Регионално ниво	2 = Съвместен протокол за обмен на информация

²⁸ Жандармерията (бел. прев.)

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Социални услуги	Регионално ниво	1= Неформално споразумение за обмен на информация
Органи по закрила на детето	Регионално ниво	2 = Съвместен протокол за обмен на информация 3 = Протокол за мултидисциплинарна и интегрирана намеса

Полицията на държавно ниво обяви, че „в момента се изготвя” протокол за сътрудничество.

„През октомври 2009, местната полиция в Мурсия създаде „Екип за защита в и подкрепа в семейството” (EFAP) в помощ на жертвите на НСЖ и домашно насилие (както жени, така и деца). Като част от община Мурсия, те следват същата стратегия, както и ЕМАВИ (Екип за грижи за жени-жертви на НСЖ – към социалните услуги) по въпроса за сътрудничество с други основни служби.”²⁹

Тези, които посочват броя на случаи заедно със списък на партньори, с които си сътрудничат (5 от 10), отчитат по-малко от 5 случая за 2009 г., по които са работили с отделни организации. Изключение прави органът по закрила на детето, който отчита около 390 случая, в които са имали сътрудничество през 2009 г.

На въпрос как обменят информация през 2009 г. само 2 респондента изброяват случаите Учудващо, те докладват абсолютно същия брой в същите категории (всяка категория = 4 случая през 2009)!

Таблица 2: Как обменяте информация?(кол. 3) Нужно ли е съгласие на жертвата? (кол.4)

Полиция	Вътрешно министерство - Мурсия	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади	1= без съгласие
	Регионално ниво	1 = обсъждане на случая; 2 = обсъждане по телефон	1= без съгласие
Правосъдие	Министерство на правосъдието – Мурсия	2 = обсъждане по телефон	1= без съгласие
Услуги в подкрепа на жени	Регионално ниво	2 = обсъждане по телефон	1= без съгласие
	Мрежа	2 = обсъждане по телефон; 3 = обмен на писмени доклади	2 = писмено съгласие
	Местно ниво	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади	3= устно съгласие
Кризисни центрове	Местно ниво	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади	2 = писмено съгласие
Имигр. служби за жени	Регионално ниво	2 = обсъждане по телефон; 3 = обмен на писмени доклади	2 = писмено съгласие

²⁹ Бележка на интервюиращия

Социални услуги	Регионално ниво	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади	2 = писмено съгласие
Органи по закрила на детето	Регионално ниво	1 = обсъждане на случая 2 = обсъждане по телефон 3 = обмен на писмени доклади	-

Съотношението между тези, за които е нужно и тези, за които не е нужно писмено съгласие на засегнатата жена, е равно в тези две категории. Само една организация (служба за услуги за жени) се задоволява с устно съгласие.

Два от 10 респондента отчитат, че те ползват само телефонни обсъждания за обмен на информация. Всички останали описват някоя от комбинациите: всички 3 форми (лично и по телефон обсъждане, писмени доклади) се отчитат от 5 от 10 респондента; обмен по телефон и писмени доклади се съобщава от 2 участника и една организация описва изброява комбинация от лични и телефонни обсъждания.

80% от респондентите системно обменят информация за високорискови жертви в своята служба. 40% от респондентите твърдят, че отговорният по случая единствен има достъп до събраната информация за високорискови жертви в съответната организация, в 10% достъпът е ограничен до съответното звено и в останалите 50% и отговарящият по случая, и съответната част имат достъп.

Четири партньора имат писмени политики/ указания за сътрудничество по високорисковите случаи.

Един от тях обясни:

„Линия 112 е регионална правителствена служба, така, че протоколът е вътрешен документ, достъпен само за държавни служители, работещи в конкретната област.”

Полицията на държавно ниво се позовава на „формална уредба и законодателството за националните сили за сигурност”.³⁰

Другите 2 респондента си сътрудничат със силите за сигурност и основните служби, но не предават указания. Предполага се, че тук също се прилага аргумент, че това са вътрешни документи и са достъпни само за държавни служители.

С изключение на полицията (държавно ниво), анализът на убийства и опити за убийства не е част от междуведомствения подход в никоя от участвалите организации

³⁰ Това са:

- Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad,
- Protocolo para la implantación de la Orden de Protección de las víctimas de violencia doméstica
- Protocolo de Actuación de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad y de Coordinación con los órganos Judiciales para la protección de las víctimas de violencia doméstica y de género
- Protocolo de Colaboración y Coordinación entre las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado y los Cuerpos de Policía Local, para la protección de las víctimas de violencia doméstica y de género
- Instrucción de la SES nº 2/1998 sobre adopción de medidas relativas a la prevención, investigación y tratamiento de la violencia contra la mujer y asistencia a la misma
- Instrucción de la SES nº 18/2009 de la Secretaría de Estado y Seguridad que deja sin efecto la 14/2005 sobre actuación de dependencias policiales en relación con mujeres extranjeras víctimas de violencia doméstica o de género en situación administrativa irregular
- Instrucción de la SES nº 10/2007, por la que se aprueba el Protocolo para la valoración policial del nivel de riesgo de violencia contra la mujer en los supuestos de la Ley Orgánica 1/2004 y su comunicación a los órganos judiciales y al Ministerio Fiscal y en las Instrucciones nº 14/2007 y 5/2008 que modifican la anterior.
- Acuerdo entre el Ministerio de Justicia, Ministerio del Interior, Ministerio de Igualdad, el Consejo General del Poder Judicial y el Ministerio Fiscal para el establecimiento del Protocolo de Actuación para la implantación del Sistema de Seguimiento por Medios Telemáticos del cumplimiento de las Medidas de Alejamiento en materia de Violencia de Género de 8 de julio de 2009.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

ОБОБЩЕНИЕ

Много от интервюираните са държавни институции от различни нива. Подслоните са НПО, финансирани от местната изпълнителна власт, като CAVIS. Това е много видно, когато са замолени да покажат документи за основата на сътрудничеството си с други служби. Както отбелязва интервюиращият:

„Липсва последователност между целите на услугите, защитата и подкрепата на семействата в случаи на НСЖ и ДН и изолацията с оглед на работата с други основни служби. Сътрудничество има само в рамките на същата местна служба (община) и ендогоамен опит в обмена на информация.”

Идентификацията на високорискови случаи е част от стандарт за работа в областта на полово обусловено насилие от интимен партньор. Съответно, повече от половината (5 от 9) служби – респонденти ползват средство за оценка на риска. Но тези средства са несравними, защото са разработени от самите служби.

Идентифицирането на високорискови жертви като част от борбата срещу домашното насилие води и до това, че всички участници предоставят стандарти за защита и безопасност на тези жертви. Но и тук отново, по-малко от половината ги предоставят в писмен вид.

Мнозинството от респондентите декларират, че обменят информация за случаи на нисок риск и си сътрудничат с други. Това може да се дължи на факта, че всички отговорили служби са държавни ведомства.

Очевидно, анализът на убийства или опити за убийства не се счита за част от многоведомствения подход.

ДОКЛАД ЗА ПОЛИТИКИТЕ ОТНОСНО ДОМАШНО НАСИЛИЕ В АНГЛИЯ И УЕЛС

Този доклад е обзор на политиките и указанията, които имат държавните институции в Англия и Уелс, за справяне с домашно насилие (ДН) и особено по отношение на високорисковите жертви (ВРЖ). Това включва дали има средство за оценка на риска, планиране на безопасността и протокол за многоведомствено сътрудничество и дали той наистина се прилага, особено на местно ниво. За целта на този доклад, високорискови жертви са жени и техните деца в риск от претърпяване на: убийство и опит за убийство; насилие с използване на оръжие или опасни предмети; насилие, причиняващо тежки наранявания, налагащи спешна медицинска помощ; насилие с повтарящи се наранявания; насилие, причиняващо тежко увреждане. За този доклад е важно да се отбележи, че всяко споменаване на „интервю с практикуващи“ е често в смисъл на индивидуалните практики, които не гарантират представителност за такива големи организации.

Определението на правителството за ДН, както срещу жени, така и срещу мъже (съгласувано през 2004 г.) е:

„Всеки инцидент на застрашаващо поведение, насилие или злоупотреба (психично, физическо, сексуално, финансово или емоционално) между пълнолетни, които са или са били интимни партньори или членове на едно семейство, независимо от пола или сексуалността.“

Като членове на семейството се определят майка, баща, син, дъщеря, брат, сестра, баба и дядо, независимо дали са в роднини или по сватовство.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНИ СЪВЕЩАНИЯ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА (MARAC)

В последните 3 години MARACs широко се разпространиха в цяла Англия и Уелс като над 200 действат към началото на 2009. Те са основен фокус на дейността във връзка с високорисковите жертви и отразяват наученото от многобройни обзори на убийства в семейството.

В MARAC местните власти се срещат, за да обсъдят най-високорискови жертви на домашно насилие на тяхната територия. Обменя се информация за рисковете, пред които са изправени тези жертви, нужните действия за осигуряване на безопасността и наличните ресурси на място, за да се състави план за управление на риска, включващ всички служби.

Основната цел на MARAC е:

- Да намали риска от тежко увреждане или убийство за жертвата;
- Да подобри безопасността, здравето и благополучието на жертвите и техните деца.

Другите цели включват:

- Да се определи дали извършителят представлява сериозен риск за конкретен човек или за цялото общество;
- Заедно да съставят и прилагат план за управление на риска, осигуряващ професионална помощ за всички в риск и намаляване на риска от увреждане;
- Намаляване на повторна виктимизация;
- Подобряване на надеждността на службите;
- Подобряване на подкрепата за персонала, зает с високорискови случаи на ДН.

Отговорността за предприемане на подходящи мерки остава за отделните служби; тя не преминава върху MARAC. Ролята на MARAC е да улесни, да наблюдава и да оценява ефективния обмен на информация, да обезпечи предприемането на подходящи действия за подобряване на обществената безопасност.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

MARACs възникват за пръв път в Кардиф през 2003 г. Две независими оценки за MARACs в Кардиф са написани от тогава от д-р Аманда Робинсън от Университета в Кардиф. Те включват анализ на много жени, които са страдали от повтарящи се инциденти на насилие, за които е съобщено или на полицията, или на други служби. 102 жени са включени в годишния преглед. От тях 42% са живели „без насилие“ през 12 месеца след MARAC и тези, които са претърпели последващо насилие, са съобщили за него много по-рано от преди. Това е особено важно, тъй като за тези жени се е предполагало, че са в много висок риск и имат история на домашно насилие.

Служби, които обикновено участват в MARACs:

- Полиция
- Пробационна служба
- Услуги за деца
- Здравеопазване
- Жилищни въпроси
- Независими консултанти по домашно насилие (НКДН)
- Служби по превенция на злоупотребата с дрога и алкохол
- Психиатрични служби
- Служби за убежища

РОЛЯТА НА НЕЗАВИСИМИТЕ КОНСУЛТАНТИ ПО ДОМАШНО НАСИЛИЕ (НКДН)

Основната цел на всеки независим консултант по домашно насилие (НКДН) е да следи и осигурява безопасността на жертвите във висок риск от увреждане от интимни партньори, бивши партньори и членове на семействата и за безопасността на децата. Като най-близкият човек за връзка с жертвата, НКДН нормално работят с клиентите от момента на кризата за оценка на нивото на риска, обсъждат подходящи възможности и разработват план за безопасност.

НКДН са активно участват в изпълнението на плана относно непосредствената безопасност, включително практическите стъпки както и за дългосрочни решения. Тези планове включват действия на местното MARAC (Междуминистерско съвещание за оценка на риска), както и санкции и способности, достъпни чрез гражданските и наказателни съдилища, възможности за жилищно настаняване и услуги, достъпни чрез други организации. НКДН подпомагат и работят в кратък и среден период за прилагане на планове, които обезпечават дългосрочна безопасност на жертвите. Те получават специално акредитирано обучение и имат национално призната квалификация.

Тъй като работят по случаи с най-висок риск, НКДН са най-ефективни като част от по-широка услуга при домашно насилие, която работи с много служби. Ролята на НКДН в многоинституционалните решения е да поддържат интереса на клиента и въпроса за безопасността в центъра на процедурите.

Проучванията показват, че когато с високорискови клиенти се ангажират НКДН, има ясни и забележими подобрения в безопасността, включително намаляване на ескалацията и тежестта на насилието, намаляване и дори прекратяване на следващи инциденти на злоупотреба.

До 2005 г., основният фокус на помощта за високорисковите жертви бе осигуряване на място в убежище, със 17 500 жени ежегодно насочвани към убежища. Настаняването в убежище обаче, не е пригодно за нуждите на високорискови жертви и дава ценно, но временно решение на дълготрайното домашно насилие. През 2005 г., SAADA разви НКДН като задача на специалиста да помага на жените във висок риск от насилие. Днес НКДН работят с 50 000 високорискови жертви годишно. При преценката на жертвите на домашно насилие за определяне на техните нужди, НКДН почти винаги

прилагат тест за индикиране на риска DASH (Домашно насилие, дебнене и насилие в името на честта³¹), разработено от CAADA.

CAADA предлага на НКДН интензивна акредитирана програма за обучение ("CAT"), завършването на която показва, че знанията и уменията на НКДН са признати официално. Тези, които преминават курса получават оторизиран сертификат, който важи за три години.

ОЦЕНКА НА РИСКА

Основно средство за оценка на риска при жертвите във Обединеното кралство е CAADA-ACPO-DASH тест за идентифициране на риск. Той е достъпен за изтегляне от интернет страницата на CAADA³² на 14 различни езика с приложено ръководство.

СЛУЖБИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ В АНГЛИЯ И УЕЛС: ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ

>> АСОЦИАЦИЯ НА ВИСШИТЕ ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ (АСРО)

Полицията е едната част от наказателната съдебна система (НСС). Задачата ѝ е превенция и разследване на престъпления, както и осигуряване на необходимата подкрепа за обществото. При сигнал за случай на ДН, полицията ще разследва и ще извърши арест, ако има достатъчно основания за това.

Полицията участва и често председателства MARACs и обменя информация в обсъждания, когато е възможно. В спешни случаи с висок риск обаче, процесът става неформален и се правят обсъждания по телефон, за да се действа гъвкаво и решително. В работата със службите, участващи в MARACs, полицията работи особено близко с другите насти на НСС, по-специално:

- Кралската прокуратура (CPS³³)
- Пробационни служби
- Администрация на затворите

>> КРАЛСКАТА ПРОКУРАТУРА (CPS)

CPS е част от наказателната съдебна система. Това е държавен орган по разследване и обвинение със задача да изготвя обвинения по разследваните от полицията случаи. Когато полицията има основателно предположение, че заподозреният е извършил нарушение, включващо ДН, следва да отнесе случая до прокурор, който ще вземе решение дали да обвини посоченият нарушител в престъпление.

CPS се е развила съществено в работата с ДН и са въведени мерки като: 141 специализирани за ДН съдилища (SDVCs³⁴) в Англия и Уелс, макар този брой да може да бъде редуциран в бъдеще поради препоръка на правителството за закриване на съдилища.

SDVCs предоставят:

- Специализирана помощ и съвети;
- Специално обучени магистрати и прокурори;
- Отделни входове, изходи и чакални за жертви и извършители;
- Части за подпомагане на свидетелите (WCU³⁵), които дават помощ и насоки на свидетеля и/или жертвата;
- Специални мерки, за които служител от WCU може да помогне да получи жертвата.

³¹ Съкращението е от първите букви на английски - Domestic Abuse, Stalking, and 'Honour'-based violence (бел. прев.)

³² http://www.caada.org.uk/practitioner_resources/riskresources.htm

³³ Съкращение от Crown Prosecution Service (бел. прев.)

³⁴ Съкращение от Specialised Domestic Violence Courts (бел. прев.)

³⁵ Съкращение от Witness Care Units (бел. прев.)

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

Специалните мерки са средства в помощ на уязвима жертва или свидетел да дава показания пред съда.

Те включват:

- преводачи
- екрани в съдебните зали
- производство при закрити врати (особено в случаи на сексуално насилие)
- представяне на доказателства чрез посредник
- представяне на доказателства чрез видеовръзка на живо
- предоставяне на доказателства от изявления на видеозапис

Освен специализираното обучение, всички прокурори, помощник-прокурори и работещи по случаи служители в CPS се обучават и по ДН до някаква степен.

Със съдебните заповеди за планиране на безопасност, съдът може да издаде:

- заповед за необезпокояване, което улеснява доказването на тормоз от всякакъв вид;
- заповед за настаняване, съдето извършителят следва да напусне имота, в който жертвата живее и няма право да се връща или да се опитва да се връща или да го доближава на определено разстояние;
- заповед за въздържане;
- услуги в общността;
- санкции/ глоби;
- принудително задържане.

Ако делото се прекрати, жертвите се уведомяват, вкл. и за причините за това. Уязвимите и наплашени свидетели получават писма в 24-часов срок от вземането на решението и във всички други случаи в 5-дневен срок. Писмата съдържат информация за жертвата и/ или свидетеля как да получи подкрепящи услуги като горещи телефонни линии и услуги на място.

>> НАЦИОНАЛНА ПРОБАЦИОННА СЛУЖБА

Националната пробационна служба (НПС) е част от Националната служба за надзор на нарушителите.

Те са натоварени със задачи за:

- Намаляване въздействието на престъпленията върху обществото и особено върху жертвите, засегнати от тежки насилствени или сексуално насилствени престъпления;
- Ресоциализация на нарушители с обществени присъди и тези, освободени от затвора;
- Изпълнение на условията на техните съдебни заповеди и за освобождаване;
- Други действия в тяхната компетентност в защита на обществото.

За оценка на риска НПС ползва:

- SARA (Spousal Abuse Risk Assessment) при оценка на риска за жертвата;
- OASys³⁶ (Offender Assessment System) при оценка на риска от извършителя (т.е., колко рискови са те за другите в сравнение с тяхната собствена безопасност).

И двете оценки се правят от пробационен служител. Служителите в помощ на жени (към НПС) ползват CAADA DASH като тяхно средство за оценка на риска. И трите метода се прилагат системно и пряко по отношение на жертвата или на извършителя. SARA и OASys са полезни средства за оценка на висок риск, но ефективността им зависи от нивото на компетентност във всеки отделен случай.

³⁶ Система за оценка на нарушителя (бел. прев.)

В Годишния доклад на Националната пробационна служба за 2009-10 г. от Главен инспектор по пробация Андрю Бриджис, наблюдаващите нарушителите са били запитани дали мислят, че може да има подобрения в пробационната служба. Дадени са следните предложения:

- Повече връзки с полицейската част по ДН;
- Да се използва подходът „какво ако“ при оценката на риска;
- Повече последователност при плановете за управление на риска;
- Да се правят посещения на дома, ако може да възникне проблем със закрила на детето.

>> СЪДЕБНИ СЛУЖБИ ЗА ПОДКРЕПА И КОНСУЛТИРАНЕ НА ДЕЦА И СЕМЕЙСТВА (CAFCASS³⁷)

CAFCASS следи за интересите на децата, включени в семейни процеси. Те работят с деца и техните семейства и после дават становище в съда за това какво считат да е в най-добър интерес на конкретните деца.

Тя е независима от другите служби, включително от съдилищата и закрила на детето, но работят по правилата и под ръководството на семейните съдилища.

Ролята на тази служба е да:

- Защита и подкрепа за благоденствието на децата;
- Дават становища на семейните съдилища;
- Правят предложение децата да бъдат представлявани;
- Предоставят информация, съвет, подкрепа на децата и семействата им.

Има остро противоречие между политиката на CAFCASS и действителното ѝ приложение при справяне с ДН. В Доклада си Ofsted³⁸ (Служба за стандартите в образованието, услуги за деца и умения) за CAFCASS през 2009 г. критикува липсата на ефективност и споменава конкретна лоша практика. Проверката им отчита, че услугите са неадекватни за:

- Голям Лондон
- Северен Йоркшир и Хъмбърсайд
- Южен Йоркшир
- Чешър и Мързисайд
- Югозападна Англия и Стафордшир и Марките

Ofsted отбелязва, че в тези райони не се покриват дори минимални стандарти.

Критиките включват:

- Семейства, които трябва да чакат твърде дълго
- Непоследователни оценки
- Остаряла и неточна информация
- Политиките за безопасност не покриват специализирани услуги при Върховния съд

>> ОТДЕЛ ПО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Отделът по здравеопазване (ОЗ) съществува, за да подобрява здравето и благосъстоянието на хората в Англия. За всички хора, ОЗ се стреми да предоставя повече:

³⁷ Съкращение от Children and Family Court Advisory and Support Services - (бел. прев.)

³⁸ Съкращение от Office for Standards in Education, Children's Services and Skills (бел. прев.)

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

- Здраве и благосъстояние
- Грижи
- Ценности

Определението на ОЗ за ДН е, че това е понятие, което:

„...обхваща широк кръг физическа, сексуална, емоционална и финансова злоупотреба между партньори и бивши партньори, независимо дали живеят заедно.”

Освен ОЗ, има индивидуални Кралски колежи, които предоставят ръководство за по-специализираните области от здравната работа и които лекарите от специално-стите могат да посещават.

>> УСЛУГИ ЗА ДЕЦА И МЛАДИ ХОРА (CYPS³⁹)

CYPS са местни служби, които са отговорни изцяло за основното образование (вкл. училища, здравни и социални служби) за деца и млади хора в местността, към която принадлежат, докато работят паралелно с други партньори като доброволци и общественения сектор. Те прилагат политиката на LSCB⁴⁰.

>> Отдел на общностите и местното самоуправление (DCLG⁴¹)

DCLG има за цел да насърчи просперитета и сплотеността на общностите като им предлага безопасна, здравословна и устойчива среда за всички.

По отношение на жилищното настаняване и ДН, те имат задача за:

- Справяне с бездомните
- Предоставяне на подкрепа по жилищни въпроси

Определението на DCLG за ДН е идентично с това на правителството.

ОБОБЩЕНИЕ

Таблицата по-долу обобщава доколко включените служби имат политика за ДН; идентифицират и оценяват риск; плановете за безопасност; сътрудничат с други служби за обмен на информация за високорискови жертви.

Служба	АСРО	CPS	NPS	CAFCASS	CYPS	DCLG
ДН политика	Да	Да	Да	Да	Няма данни в национален мащаб	Да
Идентифициране	Да	Не	Да	Да	Да	Не
Отнасяне	Да	Да	Да	Да	Да	Да
Оценка на риска	Да	Не	Да	Да	Да	Не
Планиране на безопасност	Да	Не	Да	Да	Да	Да
Междуведомствена	Да	Да	Да	Да	Да	Да
Дата	2008	2009	2007	2006	-	2009

³⁹ Съкращение от Children and Young People's services (бел. прев.)

⁴⁰ Съкращение от Local safeguarding children board – Местна комисия за опазване на децата (бел. прев.)

⁴¹ Съкращение от Department of Communities and Local Government - (бел. прев.)

Въпреки критиките, системата на MARAC изглежда е много ефективен подход като стандарт за защита и безопасност на високорискови жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор. Остават обаче, някои въпроси: Каква е ролята на услугите за подкрепа на жени? Кой назначава НКДН? Кой може да бъде обучаван за НКДН? Имат ли тези хора предишен опит в работа с жени, преживели насилие?

ОБОБЩЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ

ВЪПРОС 1:

(До каква степен) Дали насърчаващите услуги и подкрепа са достъпни за (млади) жени и техните деца, както и за жените в риск от тежко насилие и какви недостатъци могат да бъдат идентифицирани?

Препоръка:

В една от участващите държави не се предоставят никакви подслони на жертви на НСЖ изобщо. В няколко други подслоните нямат достатъчно места, особено в селските райони. НПО (подслони, служби за услуги и др.) очевидно не се разпознават като експерти по въпроса или не са достатъчно оценени и предупрежденията (червени флагове), които те могат да дадат за високорисковите жертви, не се възприемат. Полово неутралният подход е пагубен, защото прави невидими престъпленията и техните последици.

ВЪПРОС 2:

Имат ли основните служби разработени и прилагани служби политики/ указания и междуведомствени инициативи за идентификация, защита и подкрепа на високорискови жертви?

Изглежда, че липсва обща стратегия на основните служби. С изключение на Испания и MARACs в Англия/ Уелс, не се установява общодържавна стратегия за защита и подкрепа на високорискови жертви. Ако изобщо има някакви политики/ указания, те съществуват предимно на индивидуално организационно ниво. Изобщо липсва какъвто и да е многоведомствен подход. Многоведомствен подход се открива при служби, които принадлежат към сходни държавни функции, докато НПО са предимно изключени.

Много респонденти на държавно ниво не допускат изобщо, че може да има високорискови жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор.

ПРЕПОРЪКА:

Необходимо е да се разработи цялостна и координирана политика на ВСЯКО ниво, което включва всички организации, работещи по въпроса, особено услугите в подкрепа на жени (НПО).

ВЪПРОС 3:

Използвате ли някакъв метод за оценка на риска/опасността и средство за планиране на безопасността? Кои инструменти използват, кой ги използва, за каква цел и какъв е ефектът от използването на средствата, до каква степен се ползват такива средства?

За съжаление, повечето респонденти ползват само средства за оценка на риска без подходящо управление на оценката на риска. Ползват се много разнообразни средства за оценка: главно DA по Кампбел, както и SARA и много други, собствени инструменти. НПО, които ползват средство, казват в повечето отговори, че се опитват да покажат по-ясно

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

на жената нейната степен на застрашеност. Една НПО ползва инструмента, за да отдели жените, които са приоритет поради високия риск (те имат над 4 000 жени годишно). Само малка част от интервюираните партньори ползват ИОР системно във всички случаи.

ПРЕПОРЪКА:

Всички съответни служби, работещи с жертви, трябва да ползват някакъв инструмент за оценка на риска системно и редовно, поне като част от планирането на безопасността. Не е достатъчно само използването на средство за оценка на риска! То трябва да е неделима част от всеки подход за оценка на риска и планиране на безопасността. Трябва да се изключи злоупотребата със средството за оценка на риска. Трябва да се адресират рисковите фактори за насилие срещу жени.

ВЪПРОС 4:

Има ли модели на многоинституционална добра практика в защитата и подкрепата на високорисковите жертви?

Системата MARAC (с такива основни задачи като развитие и подобряване на координацията на услугите и обмен на информация чрез протоколи, интердисциплинарно обучение и координиране на оценките на риска, практиките и действията сред всички служители от системата на наказателното правосъдие и услугите за жени), която се ползва в Англия и Уелс, явно е много ефективен подход като стандарт за защита и безопасност на високорисковите жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор.

Една НПО в Австрия е започнала да прилага този подход през 2009 г. За сега подходът все още се базира на неформални споразумения. Това трябва да се промени като се премине към обвързващи протоколи.

ПРЕПОРЪКА:

Системата MARAC е модел на борба практика, който трябва да се представи като основна мярка за идентифициране и защита на високорисковите жертви. Тя трябва да се основава на обвързващи протоколи, а не на неформални споразумения. НПО, работещи за/ с жените, трябва да са неразделна част.

ВЪПРОС 5:

Има ли системен метод за анализ на убийства или опити за убийства, включително убийства, извършени в името на „честта“, за да се преценят силните и слабите страни в системата за защита?

НЕ! НПО са почти единствените, които подробно разглеждат тези случаи, когато се появят. Държавните служби не използват този метод за откриване на недостатъци в защита на жени от сериозни престъпления. Изглежда, като че ли отделните служби правят такъв анализ, само за да защитят своите собствени организации. Много респонденти намират това за интересен аспект на многоведомствената работа.

ПРЕПОРЪКА:

Този метод трябва да бъде неразделна част от многоведомствения подход за установяване на недостатъци в системата за превенция.

ОБЩИ ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ПРЕПОРЪКИ:

Има няколко аспекта, които се налага да бъдат подчертани:

- Практикуващите имат нужда от редовно специализирано обучение в работата с високорисковите жертви на полово обусловено насилие.
- Сътрудничеството изисква изисква обвързващи протоколи.
- Високорисковите жертви на полово обусловено насилие от интимен партньор трябва да се разпознават на държавно ниво. Трябва да се изгради координирана цялостна стратегия, включваща всички страни на равноправна основа (което значи достатъчно средства за включените НПО).

Коментар от един респондент:

„Това интервю добре изяснява факта, че ние трябва да разглеждаме въпроса да високорисковите жертви на домашно насилие в нашата организация. И ние трябва да разработим стандарти за тяхната защита и безопасност! Тези въпроси показват много ясно недостатъците на системата. Бихме желали да получим окончателния доклад и дори да имаме представяне на констатациите на някоя от срещите ни през следващата година!“

Коментар на един от интервюиращите:

„Интересно беше да се проведат тези интервюта. Аз научих повече за процедурите в отговорилите служби, възстанових си стари познанства и намерих нови. Надявам се това да е дало тласък за по-добро сътрудничество в бъдеще.“

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

II.

С. НАЛИЧНОСТ НА НАДЕЖДНИ, СИСТЕМНО СЪБИРАНИ И АНАЛИЗИРАНИ ДАННИ ЗА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ ИЗВЪРШЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР УБИЙСТВА/ УБИЙСТВА НА ЖЕНИ В ЕВРОПА

Убийството на жена, „умъртвяване на жени от мъже, поради това, че са жени” (Ръсел и др. - 2001, стр. 13–14), е едно от най-крайните проявления на насилието срещу жени (НСЖ). Жените от всички групи са в най-голям риск да бъдат убити от човек, когото познават – член на семейството или интимен партньор.

Независимо от това, че през последните десетилетия се повиши международното внимание към НСЖ като здравен проблем и въпрос, свързан с човешките права, убийствата на жени и защитата на високорискови жертви на насилие от интимен партньор все още не се разследват добре. Много убийства на жени и млади момичета от мъже все още не се съобщават, не се отчитат, не се обсъждат и остават невидими в нашите общества. Поради това се проведе разследване в рамките на проекта ПРОТЕКТ, за анализиране наличността на данни за убийства на жени на европейско и национално ниво.

Убийството на жени е разглеждано в различен контекст, в това число насилие от интимен партньор, сексуално насилие, убийство на дете от женски пол, т.нар. престъпления в името на честта и практиките, свързани със зестрата, както и убийство по хулигански подбуди и политическо убийство. В резултат, различни определения и концептуални рамки са били предлагани от изследователите и активистите.⁴²

В рамките на проекта ПРОТЕКТ насилие от интимен партньор се разглежда в по-широк контекст като убийство на жена се употребява за анализ на наличността на данни за убийства на жени на европейско и национално ниво. В този анализ по-малко внимание е отделено на специфични аспекти на убийствата на жени, такива като престъпления в името на честта. Тъй като „умъртвяването заради честта” и подобни престъпления в името на честта не са самостоятелно квалифицирани престъпления в съдебната система на повечето държави-членки на ЕС, държавите кандидат-членки и в процедура по присъединяване, няма налични, системно събирани и анализирани данни по т.нар. престъпления в името на честта на национално и европейско ниво. Според указателя, съгласуван в този проект, убийството на жена тук се определя като убийство на жена от интимен партньор, отчитайки, че няма единно определение на убийството. Според Комитета на Обединените нации по CEDAW⁴³, насилието срещу жени от интимен партньор може да се определи като форма на полово обусловено насилие, което е „насочено срещу жена, защото тя е жена и това непропорционално засяга жените”. (Комитета по CEDAW, 1992: чл. 6).

ОТНОСИМОСТ НА СТАТИСТИКАТА, РАЗБИТА ПО ПОЛОВ ПРИЗНАК ЗА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ УБИЙСТВА / УБИЙСТВА НА ЖЕНИ

Данните и статистиката за реалното измерение и естеството на убийството на жени са необходимо средство в работата за редуциране и превенция на най-тежките форми на полово обусловено насилие срещу момичета, жени и техните деца и за защита на високорискови жертви на насилие. Липсата на съпоставима информация за броя на жени и деца, умъртвени от интимен партньор или член на семейството ограничава възможността ни да преценим значимостта

⁴² Идентифицирани са четири аспекта, които водят до различия в концептуализирането на убийствата на жени: (а) определяне и връзка между жертва и извършител; убийство от настоящ и бивш интимен партньор/съпруг, от членове на семейството, приятели и познати или от непознати; включително или с изключение на жени извършители, еднополови сексуални партньори; (б) форма на насилие, която води до смърт: включително или с изключение на смърт в резултат от междуличностно или друго насилие като СПИН, генитални осакатявания, въоръжени конфликти или убийство на жена със самоубийство; (в) терминологии, използвани от официални статистики и административни данни като полиция, здравен сектор, правни системи; (г) отговорност на държавата по отношение убийства на жени.

⁴³ Съкращение от англ. Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women – Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (бел.прев.)

на свързаните с НСЖ и други социални проблеми. Систематизирането на информация и знания за измеренията на убийствата на жени, които да са надеждни, неутрални и аналитични, е основата за политически полемики; то обслужва обществен интерес, разкрива цената на НСЖ и покрепя исканията за публично финансиране (Ръомкенс, 2007 г., стр. 64).

Системното събиране и анализ на разбита по пол статистика за причините, характера и тежестта на убийствата на жени повишава компетентността ни да следим промените и разликите в разпространението, да преценим ефективността на превенцията и дейностите за намеса, да разпознаем недостатъците в предоставяните услуги и да преценим броя на случаите, свързани с НСЖ. Нещо повече, тези данни дават възможност да се идентифицират тези групи на жени и деца, които са в най-висок риск, които могат и най-много да се възползват от целенасочена интервенция или подобрени услуги (Залцман и др., 2002 г., стр. 1).

Данните, свързани с НСЖ, са силно чувствителни и с тях може да се злоупотреби. В най-лошия случай, такива данни в ръцете на нарушители и извършители, могат да причинят смъртта на жената. Въпреки големите предимства на нова информационна технология по отношение на събиране на данни, трябва да се съблюдават стандартите за ефективна сигурност при използването ѝ. В съответствие с това, още веднъж трябва да се повдигнат следните въпроси: Кой данни наистина са нужни за защитата на жената? Кой има достъп до тази чувствителна информация и какви стандарти за сигурност са нужни за обмен, но същевременно и защита на тези данни от злоупотреба?⁴⁴

НСЖ и убийствата на жени са глобални проблеми и не могат да се решат в изолация, в една отделна страна или общество. Затова е важно системно да се събират надеждни данни за убийство на жени, съпоставими във времето и между страните – на европейско и на международно ниво. Примерите на добри практики за превенция и защита на жертви на насилие, особено на тези с висок риск, трябва да се идентифицират и да се разширяват мерките за защита на европейско/ международно ниво.

2. ПОЛИТИЧЕСКИ УСИЛИЯ ЗА СИСТЕМНО СЪБИРАНЕ НА РАЗБИТИ ПО ПОЛОВ ПРИЗНАК ДАННИ ЗА НАСИЛИЕ СРЕЩУ ЖЕНИ И УБИЙСТВА НА ЖЕНИ В ЕВРОПА

В изпълнение на Пекинската платформа за действие⁴⁵ от 1995 г., се изразиха ясни политически препоръки на ЕС за системно събиране на данни, чувствителни по отношение на пола, за НСЖ и убийство на жени в държавите-членки на ЕС:

Препоръка (2002)⁵ на Съвета на Европа за защитата на жените от насилие⁴⁶ отправя съвет към държавите-членки на Съвета на Европа за подготовката на статистика, разбита по пол, за интегрирана статистика и за общи индикатори за по-добро оценяване на нивото на НСЖ.

Като част от Кампанията на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие

⁴⁴ За повече информация: e.g. Safety Net Project: the National Safe & Strategy Technology Project: National Network to End Domestic Violence: <http://www.nnedv.org/component/content/article/111.html>, 10.03.2010.

⁴⁵ Пекинска Декларация и Платформа за действие, Четвърта Световна Конференция на Жените, септември 1995, стр. 46: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/BEIIN_E.PDF, 08.03.2010.

⁴⁶ Защита на жените от насилие, Препоръка Rec(2002)5 на Комитета на министрите на държавите-членки за защита на жените от насилие, Отдел „Равенство между жени и мъже“, Генерална дирекция по човешки права, Съвет на Европа, STRASBOURG CEDEX 2002: www.profeministmiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc, 08.03.2010.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

(2006–2008)⁴⁷, няколко събития по този въпрос бяха определени от Работната група: Планът още веднъж подчертава важността по отношение на държавите-членки на Съвета на Европа да **“осигурят системно събиране на статистически данни, разбити по пол, по вида на насилие, както и според връзката на насилника с жертвата във всяко отношение”**⁴⁸.

В тази връзка, през юли 2007 г. бе организиран Регионален Семинар за събиране на данни като предпоставка за ефективни политики за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие⁴⁹ и като следваща стъпка от Кампанията бе публикувано изследване за Административно събиране на данни за домашно насилие в държавите-членки на Съвета на Европа (Руусканен и др., 2008 г.). Освен насърчаване на системното събиране на статистически данни и анализ на домашното насилие срещу жени, и двете събития стигат до извода, че независимо, че все повече държави-членки на Съвета на Европа провеждат проучвания сред населението по НСЖ, има всеобща липса на системно събирани административни данни за насилие срещу жени, основани на услугите (напр., полиция, съд, обществено здравеопазване).

В Заключителния доклад за дейността: Работна група на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие (EG-TFV), публикуван през 2008 г., Работната група препоръчва да се създаде обсерватория – наблюдение на убийствата на жени – събиране на данни на международно ниво за убийства на жени от техни съпрузи, бивши съпрузи, интимни партньори и роднини. На национално ниво държавите-членки на Съвета на Европа трябва да:

- създадат метод за събиране на конкретни данни за броя на такива убийства на жени годишно, разбити по възраст, брой на извършителите, разбити по възраст и пол на извършителите, както и връзката между извършител и жертва или жертви.
- събират информация относно разследването и наказването на извършители. Всеки случай на такова убийство трябва да бъде внимателно анализиран, за да се установи евентуален пропуск в защитата, с оглед подобряване и разработване на бъдещи превантивни мерки.
- си сътрудничат с НПО, работещи в тази област за събиране, анализи и публикуване на такива данни. Такива данни трябва да бъдат публично достъпни на национално ниво и към Съвета на Европа и обнародвани по време на 16 – дневната кампания срещу полово обусловеното насилие. Генералният секретар на Съвета на Европа трябва да обезпечи обнародването на такива данни.
- да възложат тази задача на съществуващите национални структури, овластени да работят по насилие срещу жените или на предложените обсерватории на насилието срещу жени⁵⁰.

⁴⁷ Кампания на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашното насилие <http://www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/>, 08.03.2010.

⁴⁸ Работна група за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие (EGTFV) План на Кампанията на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Blueprint_8_rev_5_EN.pdf, 08.03.2010. Планът е приет от Комитета на министрите на 21 юни 2006.

⁴⁹ Регионален семинар по събиране на данни като предпоставка за ефективни политики за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие, Лисабон, юли 2007: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/regional_seminars/, 08.03.2010

⁵⁰ Окончателен доклад за дейността: Работна група към Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашно насилие (EG-TFV): Отдел за равенство на половете и борба с трафика Генерална дирекция за човешки права и правни въпроси, Страсбург, септември 2008 г., стр.: 18, 79, 81: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf, 08.03.2010.

Насилието срещу жени и убийствата на жени са престъпления, които държавите трябва да преследват в обществен интерес^{51, 52}. Има силна политическа препоръка за подобряване на данните за динамиката и значимостта на убийствата на жени като критична компонента в застъпничеството и превенцията. През 2007 г., Раул Ромева и Руеда (МЕР⁵³) подчертава значимостта на глобалната стратегия за “... предоставяне на възможност на ЕС и неговите партньори да предприемат съвместни действия и усилия, насочени към премахване и превенция на насилствените смърти на жените навсякъде.” (Ромева и Руеда, 2007 г., стр. 4).

НАЛИЧНОСТ НА ЧУВСТВИТЕЛНИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛА ДАННИ ЗА ИЗВЪРШЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ УБИЙСТВА/ УБИЙСТВА НА ЖЕНИ В ЕВРОПА

При наличието на ясни политически препоръки на ЕС във връзка със системно събиране на чувствителни по отношение на пола данни за насилие срещу жени и за убийства на жени в държавите-членки на ЕС и на европейско ниво, възникват няколко въпроса: Има ли надеждни, чувствителни по отношение на пола данни, които да се събират и анализират системно – разбити по пол, възраст, вид на насилието (според Наказателния кодекс) и връзката между жертва и извършител – за полово обусловени убийства/ убийства на жени, извършени от интимен партньор, които да са налични в държавите-членки на ЕС, кандидат-членките и държави в процес на присъединяване? Съпоставими ли са тези данни във времето и между страните и налични ли са на европейско ниво? Ако не е така, какви са предизвикателствата за предоставяне на такива статистики и какви действия трябва да се предприемат за преодоляване на тези пречки?

Освен различни рамки, определения и класификации за концептуализиране на убийството на жени, има някои източници на информация, използвани за събиране на данни за убийства на жени: статистика на престъпленията (данни от държавните институции), полицейски доклади, съдебни данни, полицейска статистика, системите за медицински експертизи (административни данни) и данни от медиите. Съответно, използва се диапазон от методологии за събиране на данни за убийства на жени, включително национално-представителни проучвания, анализи на доклади на служби (убийство, полиция, болница, съд, статистика за смъртността, прегледи на семейни инциденти с фатален край, словесни аутопсии и преглед на материали от печата).⁵⁴ Методологичните разлики при събирането на данни също водят до различно интерпретиране на данните.

Данни от проучвания като проучване на СЗО в много страни по насилие срещу жени⁵⁵ или Британското криминално изследване (Уолби и др., 2004 г.) показват, че само съвсем малък процент от жените съобщават за насилие пред службите и органите и че НСЖ е много недостатъчно съобщавано. Това води до ограничения при ползване на статистики от правоприлагането, здравните органи и други служби. Административните данни не са представителни и казват съвсем малко за размерите и характеристиките на НСЖ. Все пак, административните данни и данните от услугите са много важни за наблюдаване на ефективността и качеството на отговора на службите при НСЖ (Уолби, 2005 г., стр. 194ff.; Янсен, 2008 г., стр. 31–39). Затова се признава широко от експертите, че и двата вида данни са необходими и трябва да се събират редовно чрез използване на общи индикатори, за да може да се оцени проблема правилно и да се планира и прилага това, което се нарича „политика, основана на знанието” (Уолби, 2005 г., стр. 194ff.; Рьомкенс, 2007 г., стр. 64).

⁵¹ Вж. първо легално определение на убийство на жени в Мексико в резултат на масовото убийство на жени в Хуарес: Жестоко убийство на жени в Мексико: Mexican Congress, Chamber of Deputies - 59th legislative term. Ad hoc Information and Monitoring Committee on the Investigations into Femicide in Mexico and the Legal Services Responsible. Mexico, 2006: <http://www.topicsandroses.com/spip.php?article96#nb10>, 08.03.2010.

⁵² Дайана Ръсел също твърди, че културата предполага убийства на жени: Helen Tierney, Women's Study Encyclopaedia Revised and Expanded Edition A - F, Greenwood Press, Westport: 1999. p. 470

⁵³ От англ. Member of European Parliament – член на Европейския парламент

⁵⁴ Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability, Program for Appropriate Technology in Health (PATH), InterCambios, Medical Research Council of South Africa (MRC), and World Health Organization (WHO), Washington DC, 2009: p 2.: http://www.path.org/files/GVR_femicide_rpt.pdf, 08.03.2010.

⁵⁵ WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women: Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses: 2005: http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/en/, 08.03.2010.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

С цел да се проучи надеждността на данните за убийства на жени на ниво ЕС, както и в държавите-членки на ЕС, кандидат-членките и държавите в процес на присъединяване, следва да се анализират съществуващите данни за убийства. Фокус се постави на административните данни, където събирането и анализа на данни за убийства е вече финансиран и е рутинна част от държавната служба: (а) данните за убийства от статистиката за престъпления, изходящи от наказателното правосъдие, се събира от полицията (б) данните за убийства от системата на здравеопазването се събират от лекарите въз основа на Европейския съкратен списък причини за смърт⁵⁶. И двата вида данни са налични на ниво ЕС чрез статистиката на Евростат и на национално ниво в държавите-членки на ЕС, кандидат-членките и държавите в процес на предприсъединяване.

В допълнение, анализирани са и данни, основани на разработки (проучвания) за изследване на наличността на данни за убийства и убийства на жени на ниво ЕС. Този анализ се изгражда въз основа на установеното от Проекта по Дафне на ЕС: „Оценка на смъртността, свързана с насилие от интимен партньор в Европа – IPV EU_Mortality”, изпълнен от Сител⁵⁷.

3.1 НАЛИЧНОСТ НА ЧУВСТВИТЕЛНИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛА ДАННИ ЗА ИЗВЪРШЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ УБИЙСТВА/ УБИЙСТВА НА ЖЕНИ В ЕВРОПА

3.1.1 НАЛИЧНИ ДАННИ ЗА УБИЙСТВА В БАЗАТА ДАННИ НА ЕВРОСТАТ ЗА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА И НАКАЗАТЕЛНАТА СЪДЕБНА СИСТЕМА⁵⁸

Статистиката на Евростат за престъпленията и наказателната съдебна система не съдържа данни, разпределени по пол и възраст. Също така, видът насилие, както и връзката между жертва и насилник, не се вземат предвид. Няма налични данни на ниво ЕС в статистиката за престъпленията на Евростат за полово обусловени, извършени от интимен партньор убийства/ убийства на жени.

Измерването на ръста на престъпността в европейски мащаб е трудна задача поради различията в националните информационни източници. Съществуват различни правни и наказателноправни съдебни системи в националните държави и разликите в списъка на нарушения, които са включени в общия брой на престъпленията. Липсата на съпоставими дефиниции и индикатори, както и недостатъци на системното събиране на данни, увеличава предизвикателството към генериране на данни, съпоставими между страните и води до различия в измерването на престъпността на национално ниво. Също и ръстът на престъпленията, съобщавани на полицията и регистрирани от полицейските служители силно се различава в различните национални държави. Това е добре известно що се касае до случаите на убийства на жени: полицейски служител, който не е наясно с динамиката на НСЖ, ще възприеме същата ситуация различно от служител, който има специализирано обучение по този въпрос.

На европейско ниво са предприети няколко инициативи за преодоляване на тези предизвикателства и за генериране на надеждни и съпоставими статистики за престъпленията и наказателното правосъдие. През 1993 г. е Европейският комитет по проблемите на престъпността (CDPC) създава Групата на специалисти по тенденциите в престъпността и наказателното правосъдие: статистика и други количествени данни за престъпността и наказателното правосъдие, за да разработи методи за справяне с проблеми като разнообразието на определения за нарушения и различни

⁵⁶ Европейски съкратен списък причините за смърт: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionId=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 08.03.2010. Този съкратен списък се основава на Международната статистическа класификация на болестите и свързаните със здравето проблеми (МКБ) на СЗО (Международната здравна организация): International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

⁵⁷ Société civile Psyte: www.psyte.eu, 08.03.2010, Synthesis in English for download at <http://www.psyte.eu/violences.php>

⁵⁸ EUROSTAT: Crime and Criminal Justice, 2009: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/crime/introduction>, 08.03.2010.

правила за отчитане в държавите-членки на Съвета на Европа. Първият работен вариант на Европейска статистическа система – престъпност и наказателно правосъдие⁵⁹ е представен през 1995 г.⁶⁰, който включва и статистически данни от 36 европейски страни и информация за статистическите правила и дефиниции зад тези цифри. Четвъртото издание, покриващо периода 2003 – 2007 г., е публикувано през 2010 г..

През 2001 г. с решение на Съвета на ЕС е изградена Мрежата за превенция на престъпността на ЕС⁶¹ за насърчаване на дейности по превенция на престъпността в държавите-членки в целия ЕС и за идентифициране и обмен на ценни добри примери на добра практика за превенция на престъпност, предимно на традиционната престъпност.

На основание на Хагската програма⁶², през август 2006 г. Комисията въвежда в действие План за действие на ЕС за разработване на цялостна и съгласувана стратегия на ЕС за определяне нивото на престъпността и наказателното правосъдие (2006-2010)⁶³ за предприемане на конкретни действия за разработване на съпоставима система за статистиката на престъпността и наказателното правосъдие. С решение (2006/581/ЕС) на Комисията е създадена Експертна група за консултиране по приложението на Плана за действие. Същевременно, съставена е работна група на Евростат за изпълнение на препоръките на експертната група. Няколко експертни подгрупи и работни групи се сформираха за проучване на конкретни задачи.⁶⁴

Изненадващо, нито изданията на Европейската статистическа система – престъпност и наказателно правосъдие, нито Планът за действие за разработване на цялостна и съгласувана стратегия на ЕС за определяне нивото на престъпността и наказателното правосъдие (2006-2010)⁶⁵, вземат предвид или съдържат стъпки към разработване на индикатори за измерване на насилието срещу жени и полово обусловените убийства/ убийства на жени от интимен партньор.

3.1.2. ДАННИ ЗА УБИЙСТВА, НАЛИЧНИ В БАЗАТА ДАННИ НА ЕВРОСТАТ ЗА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ⁶⁶

На базата на Европейския съкратен списък причини за смърт⁶⁷, статистиката на Евростат за здравето (обществено здравеопазване) предоставя данни за убийства, разбити по пол за жени и мъже в таблиците: Смърт поради убийство, покушение, по пол - [tps00146]; Общо.

Стандартизиран дял на смъртността на 100 000 жители. Не е налична обаче, разбита по възраст информация за убийствата. Остава също неотчетен и точният вид на насилието, причинило смъртта, както и връзката между жертвата

⁵⁹ European Sourcebook of Crime: <http://www.europeansourcebook.org/>, 08.03.2010.

⁶⁰ За разлика от други периодични международни изследвания за престъпността и наказателното правосъдие, проведени от Службата по наркотици и престъпност на ООН (United Nations Survey on Crime Trends - CTS) или IN-TERPOL, които разчитат на достъпяването на данни от националните източници, които са замолени да следват стандартната дефиниция, методологията, възприета от Европейската статистическа система – престъпност и наказателно правосъдие се основава на координирана мрежа от национални кореспонденти. Всяка страна има един човек, отговорен за събиране и първоначална проверка на данните.

⁶¹ Eu Crime Prevention Network: <http://www.eucpn.org/>, 08.03.2010.

⁶² Хагската програма: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/116002_en.htm, 08.03.2010.

⁶³ Commission communication COM/2006/437 final: EU Action Plan for the development of a comprehensive and coherent EU strategy to measure crime and criminal justice: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/133264_en.htm, 08.03.2010.

⁶⁴ Напр., експертна подгрупа е създадена през 2008 г. за идентифицирани политически нужди от данни в областите на ефективността на наказателното правосъдие, наказателното правосъдие за непълнолетни, съдебното сътрудничество по наказателни дела и цената на наказателното правораздаване.

⁶⁵ Планът за действие е приет през същата година, в която стартира Кампанията на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени.

⁶⁶ EUROSTAT: Health (Public Health / Health and safety at work), 2009: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/introduction>, 08.03.2010.

⁶⁷ European Shortlist for Causes of Death: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionid=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 08.03.2010. Този съкратен списък е базиран на Международната статистическа класификация на болестите и свързаните със здравето проблеми (МКБ) на СЗО – Световна здравна организация: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

и насилника. Данните за убийство в здравната статистика на Евростат не предоставят данни за полово обусловено убийство/ убийство на жена от интимен партньор на ниво ЕС.

Общата ориентация на Европейския съкратен списък причини за смърт към Международната статистическа класификация на болестите и свързаните със здравето проблеми⁶⁸ (МКБ) на СЗО се разглежда тук като ценна стратегия за генериране на данни за убийства на жени, които са сравними (не само) между държавите-членки на ЕС. За разлика от Европейския съкратен списък причини за смърт, МКБ отчита много по-голямо разнообразие на видовете насилие. Нещо повече, МКБ прави опит да включи връзката между жертвата и извършителя в списъка на индикаторите.⁷⁰ Този подход не е възприет на ниво ЕС в Европейския съкратен списък причини за смърт, което води до предположението, че ЕС не взема предвид прецизно във всяко отношение препоръките на ООН

3.1.3. ДАННИ ЗА УБИЙСТВА, НАЛИЧНИ ОТ ПРОУЧВАНИЯТА

Данните, предоставени от проучване, дават повече общи, социологически ориентирани познания за разпространението, характера, определящите фактори и последиците на насилието от интимен партньор (Ръомкенс, 2007 г.). Проучванията са уязвимо средство за наблюдение на приложението на политическите препоръки на ЕС. По тази причина тук се споменават три проучвания за убийства на жени на европейско ниво:

(а) Защита на жени от насилие. Аналитично проучване на резултатите от втория кръг на мониторинг за приложението на Препоръките на Съвета на Европа в Rec (2002)5 за защитата на жените от насилие

(К. Хагеман-Уайт, 2008 г.)

Последният доклад от мониторинг за приложението на Препоръките на Съвета на Европа в Rec (2002)5 за насилие срещу жени анализира дали в държавите-членки на Съвета на Европа полицейските статистики системно отразяват в стандартизирани категории, съответни на престъпните деяния, полът на жертвата, полът на извършителя и връзката между извършител и жертва? Ако е така, дали те са налични в националните доклади? Според дадените отговори от държавите-членки на Съвета на Европа⁷¹, 27 от 40 държави-членки докладват, че полицейските статистики системно записват данни за пола на извършителя, полът на жертвата и тяхната връзка в отчетите за най-честите престъпления в семейството. На следващо място, 21 страни заявяват, че имат налична статистика, която съчетава всичките три категории – пол на извършителя и жертвата и тяхната връзка – според престъпленията.

Благодарение на практическия опит на експертите, работещи в областта на НСЖ и поради отсъствието на методи за системно събиране на полово чувствителни убийства от интимен партньор, коректността на отговорите, дадени от представители на държавите-членки на Съвета на Европа се поставя под въпрос от изследователите, които са провели проучването.

⁶⁸ Световна здравна организация: Международната статистическа класификация на болестите и свързаните със здравето проблеми <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

⁶⁹ Напр., External causes of morbidity and mortality (Y01-Y98), subcategory Assault (X85-Y09).

⁷⁰ One example is category Y07: other maltreatment syndromes Ibid: Y07 Other maltreatment syndromes, which includes men-tal cruelty, physical abuse, sexual abuse, torture and excludes neglect and abandonment (Y06) and sexual assault by bodily force (Y05) aggregated by spouse or partner [Y07.0], parent [Y07.1], acquaintance or friend [Y07.2], official authorities [Y07.3], other specified persons [Y07.8], unspecified person [Y07.9]

⁷¹ C. Hagemann-White, 2008: see Table 17. Content of police statistics and availability in a national report, p. 44.

(б) 3-ти Международен Доклад: Насилие срещу жени от партньор: Статистика и законодателство – от Instituto Centro Reina Sofia (ICRS) - (Еспулугес и др., 2010 г.)

Това проучване сравнява данните за убийство на жени в страни от Африка, Америка, Австралия и Европа⁷² в общи числа за 2006 г., като: Общо убийства на жени през 2006 г. (р. 67f.), убийства на жени в семейството през 2006 г. (р. 80f.) и убийства на жени от партньор през 2006 г. (р. 87); на следващо място, данните за убийства на жени са разпределени по възрастови групи на жертвите в проценти за 2006 г., както и според използваните оръжия за извършване на убийствата на жени през 2006 г., са представени в таблици. Статистическите данни „относно умъртвените жени (изобщо, от член на семейството и от партньори)” (Еспулугес и др., 2010 г., стр. 65) са събрани от официални национални организации като Министерства на правосъдието, Министерства на вътрешните работи, Министерства на социалните въпроси, от полицейски управления и от национални статистически служби на различните страни.

Въпреки, че изследователите, провели изследването са наясно с факта, че „много страни още нямат данни за престъпността, разбити по пол (не дори в случая на тежките престъпления като убийства) и още по-малко по връзка жертва-насилник” (Еспулугес и др., 2010 г., стр. 65), такива данни бяха предадени от няколко официални държавни институции на Instituto Centro Reina Sofia. Същевременно, изследователи и практикуващи, работещи в областта на НСЖ, ясно заявяват, че такива данни не се събират системно в техните страни. Това предполага, че официалните държавни институции не винаги предоставят надеждни данни – особено когато се касае за данни за НСЖ.

(в) Преценки за убийства от насилие на интимен партньор в Европа, Дафне проект на ЕС от Société Civile Psytel⁷³

В проекта по Дафне на ЕС „Преценки за убийства от насилие на интимен партньор в Европа”, Société Civile Psytel предоставя очакваният брой на убийства, свързани с насилие от интимен партньор в 27 държави-членки на ЕС, както и оценка на цената на тези убийства.

Очакваният брой на убийства на жени, свързани с насилие от интимен партньор в държавите-членки на ЕС се основава на тристранен подход за събиране и анализ на данни от макро, мезо и микро ниво, съгласно разширена дефиниция за интимен партньор, както и на алгоритъм, разработен специално за този проект.

Чрез подхода на данни от мезо ниво, приложен в Дафне проекта „Преценки за убийства от насилие на интимен партньор в Европа”, Société Civile Psytel събират резултати от изследвания и относими научни доклади за насилие от интимен партньор, както и официални статистики за убийства от интимен партньор чрез изпращане на въпросник до женски НПО и национални статистически служби в 27 държави-членки на ЕС.

3.2 НАЛИЧНОСТ НА ЧУВСТВИТЕЛНИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛА ДАННИ ЗА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ УБИЙСТВА/ УБИЙСТВА НА ЖЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР В ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕС, КАНДИДАТ-ЧЛЕНКИТЕ И ДЪРЖАВИТЕ, В ПРОЦЕС НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ

Въз основа на леко изменен въпросник (вж. Анекс 1), разработен от Société Civile Psytel чрез подхода на данни от мезо ниво, за да достигне до действителни резултати и да генерира информация, съпоставима не само между 27-те държави-членки на ЕС, WAVE проведе изследване за анализ на наличието на данни за полово обусловено убийство/

⁷² Africa: Algeria, America: Argentina, Bolivia, Colombia, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Panama, Paraguay, Puerto Rico, Dominican Republic; Canada; United States; Europe: Germany, Andorra, Austria, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Denmark, Scotland, Slovakia, Slovenia, Spain, Estonia, Finland, the Netherlands, Hungary, England & Wales, Ireland, Iceland, Italy, Liechtenstein, Lithuania, Luxemburg, Malta, Monaco, Norway, Portugal, Czech Republic, Turkey.

⁷³ Société civile Psytel: www.psyteu.eu, 08.03.2010. Синтез на английски език може да се свали от <http://www.psyteu.eu/violences.php>

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

убийство на жени от интимен партньор в държави-кандидати за членство в ЕС, държави в процес на присъединяване към ЕС и държави-потенциални кандидати за членство в ЕС.⁷⁴

Извън вече споменатите добри примери за добри практики в системното събиране, анализиране и обнародване на чувствителни по отношение на пола данни за убийства/ убийства на жени от интимен партньор сред европейските страни – напр. Испания, Обединеното Кралство, Франция, Кипър и Дания – повечето държави-членки на ЕС, кандидат-членки в ЕС, държавите в процес на присъединяване и потенциални кандидати не предоставят редовно надеждни, системно събирани и анализирани, чувствителни по отношение на пола данни за полово обусловено убийство/ убийство на жени, разбити по пол и възраст на жертвата и извършителя и връзката между тях, както по вида на насилието.

Данни за убийства се събират във всички страни в цяла Европа. Въпреки, че в някои страни няма системно събиране на данни за полово обусловено убийство/ убийство на жени от интимен партньор по престъпления в стандартизирани категории (такива като пол/ възраст на жертвата, пол/ възраст на извършителя и връзката между извършител и жертва), често данните, събирани от полицията са разбити по пол и възраст на извършителя и жертвата, понякога също и по определението на връзката между жертва и извършител, както и по вид насилие. Тези данни обаче, често не са достъпни и могат само да се искат от полицията, съгласно действащите закони (напр., в Сърбия) или при специално изследване (напр., в Хървания). По причини, които остават неясни, повечето страни не анализират и не обнародват тези данни редовно и по начин, който разкрива броя на убийствата на жени.

Полицията е първичният източник на информация за убийства от интимен партньор и други видове убийства на жени. Секторът на наказателното правосъдие има потенциал да събира информация и за жертви, и за извършители. Тъй като тези сектори работят въз основа на кодекс, би следвало да е възможно организирането на данните да се уреди от норми в Наказателния кодекс.

Все още има страни в Европа (напр., България, Албания), където домашното насилие, насилието в семейството, насилието от интимен партньор не се разпознава като отделно престъпление. Повечето страни в Европа нямат специална уредба на убийства/ убийства на жени от интимен партньор и като цяло липсва чувствителен по отношение на пола език в техните законодателства. Тъй като полицията събира информация въз основа на действащите закони, за полицията е предизвикателство да идентифицира случаите на домашно насилие, когато няма състав на престъпление, квалифицирано като „домашно насилие” в наказателния кодекс.

Освен това, не съществуват единни определения на понятия като „домашно насилие”, „насилие срещу жени”, „насилие от интимен партньор”, които ограничават съпоставката на данни, събирани по тези показатели, между страните от ЕС. Някои държави имат и специални закони за домашното насилие, докато други третират домашното насилие в законите като нарушения, тежка телесна повреда, сексуална злоупотреба, дебнене, убийство и други престъпления. Това отново поставя под въпрос комбинацията от данни на европейско ниво относно полово обусловено убийство/ убийство на жени от интимен партньор.

Нещо повече, легалните определения за домашно насилие или насилие в семейството могат да ограничат прецизното събиране и анализ на данни за полово обусловено убийство/ убийство на жени от интимен партньор.

Много легални определения не разграничават отношенията между жертва и извършител и изключват съществуващи форми на взаимоотношения. В Хърватска например, партньорите, които не са в брак и не живеят заедно не са

⁷⁴ Доклад ПРОТЕКТ за наличено на надеждни, системно събирани и анализирани данни за полово обусловено убийство/убийство на жени от интимен партньор в Европа, Виена 2010 г.

обхванати от закововата защита; този вид връзка жертва–извършител не се отчита при събирането на данни от полицията. В Турция Закон № 4320 за „Защита на семейството“ се прилага само за брачните двойки. В Албания новият Закон за защита от домашно насилие отчита само престъпленията, извършени от член на семейството, като домашно насилие. Заместването на термина с „насилие от интимен партньор“ силно се препоръчва от НПО като WAVE, SOS Координационно звено и Гореща линия Nixsic. Депутатите от парламента са ги уведомили, че *„интимни партньори не могат да се третираат като членове на семейството“*. Това показва колко е важно да се повишава осведомеността относно динамиката на НСЖ сред политиките и да се прилагат подходящи мерки за защита на всички жертви – особено на тези във висок риск.

В Сърбия определението за кръга лица, които могат да търсят защита на основание Наказателния кодекс⁷⁵ е различно от определението за кръга лица, които могат да искат защита въз основа на Заповед за защита, издадена на основание Семейния закон⁷⁶. Тази несъвместимост на легалните определения има негативен ефект върху системната статистическа работа и също така изключва хора от мерки за защита. Освен това, легалните дефиниции често не покриват статистически критерии, не са информиращи и не водят до значими резултати от статистическите анализи.

Друго предизвикателство е това, че дори в една отделна страна различните министерства като например, Министерството на правосъдието и Министерството на здравеопазването, може да отчитат едно и също престъпление различно, в светлината на различни интереси и отговорности. Все пак, този факт включва също и възможност за идентифициране на НСЖ като причина за смърт на различни нива. Доколкото може да се предположи, че случаите на убийства на жени остават скрити, като се представят за инциденти, *„светлината на различни интереси и отговорности“* може да помогне в оценката от различни ъгли на случаите на полово обусловени убийства от интимен партньор.

Независимо, че във всички страни данни за убийства се събират от полицията, често не се идентифицират като полово обусловени убийства/ убийства на жени от интимен партньор. Както се спомена по-горе, от една страна, причината е в законодателството, а от друга – в липсата на осведоменост и познания за динамиката на НСЖ. Много важно е да се осигуряват специални обучения по НСЖ за полицейски служители и този важен въпрос да се включи в учебния план на образованието на полицаите. Много пострадали от насилие жени не вярват на полицията и се страхуват да съобщят за тава престъпление. В този смисъл е съществено да има жени-полицаи с чувствителност към НСЖ. Същото важи и за други експерти, работещи в социалната сфера – като здравни работници, социални работници, адвокати и т.н.

Както вече се посочи, независимо, че във всички страни данни за убийства се събират от полицията въз основа на наказателните кодекси, тези данни често не могат да бъдат анализирани така, че да дадат смислена и съпоставима информация за убийства на жени. За да се отчетат убийствата на жени и да се генерират надеждни и сравними във времето и между страните данни, е важно да се прилагат единни и стандартизирани методи, дефиниции и индикатори за събиране на данни, както и един стандартизиран метод за анализ на тези данни, какъвто не е въведен и не се прилага в цяла Европа до сега.

В повечето страни не е възможно да се получи цялостна картина за мащабите на убийствата на жени, защото съществуващите (криминални) статистики не са разбити по пол/ възраст на жертвата и извършителя. Наличните числа за убийства в статистиката за престъпността не описват връзката между жертва и насилник. Например, статистиката на

⁷⁵ Наказателен кодекс: 1. Съпруг или бивш съпруг, техни деца, родители на съпруга, осиновител и осиновен; 2. Братя и сестри и техните съпрузи и деца, бивши съпрузи и техните деца и родители на бивши съпрузи, ако живеят в едно домакинство; 3. Лица, които са били или още са в емоционална или сексуална връзка и имат или очакват общо дете, дори и да не са живяли в едно домакинство.

⁷⁶ Семейен закон: 1. Съпрузи и бивши съпрузи; 2. Деца, родители и други роднини (кръвни роднини, по сватовство и по осиновяване) и лица, свързани от настоятелство/ попечителство; 3. Лица, които живеят или са живели в едно домакинство; 4. Извънбрачни или бивши извънбрачни партньори; 5. Лица, които са или са били в емоционална или сексуална връзка или които имат или очакват дете, дори да не са живели никога заедно в общо домакинство.

ПРОУЧВАТЕЛНИ ДОКЛАДИ

престъпността в Австрия не дава такава информация, независимо от някои направени усилия чрез включване на три нови индикатора: престъпление, извършено в общо домакинство, връзка без общо домакинство и степен на познанство. За съжаление, има два основни проблема с тези нови индикатори: първо, статистиката не показва пола на жертвата и второ, не се посочва връзката на жертвата с извършителя.

В почти всички европейски страни има нужда от подобряване на работата на статистиката в тази насока. Отново това трябва да се види като възможност за създаване и прилагане на единна и стандартизирана методология за събиране на данни и анализ на чувствителни по отношение на пола данни за убийства/ убийства на жени от интимен партньор във всички европейски страни, позволяваща ни да генерираме чувствителни по отношение на пола данни за убийства/ убийства на жени, които са сравними във времето и между страните въз основа на стандартизирани определения и индикатори.

Европейският съюз и всички държави в Европа имат задължението да се борят с НСЖ и да защитят пострадалите жени и техните деца по възможно най-добър начин. Предоставянето на надеждни данни за НСЖ убийства на жени е важна мярка в тази насока.

4. ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НАЛИЧНОСТТА НА НАДЕЖДНИ, ЧУВСТВИТЕЛНИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛА ДАННИ ЗА ПОЛОВО ОБУСЛОВЕНИ УБИЙСТВА/ УБИЙСТВА НА ЖЕНИ ОТ ИНТИМЕН ПАРТНЬОР НА НАЦИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО НИВО

Въпреки, че има няколко опита на ниво ЕС да се въведе системно събиране на надеждни данни от полицията и съдебните системи, както и от здравеопазването, данни за полово обусловени убийства/ убийства на жени от интимен партньор не са налични в повечето държави-членки на ЕС, в кандидат-членките в ЕС, в тези в процедура по присъединяване и потенциални кандидати за членство в ЕС, нито на европейско ниво.

Някои ефективни действия могат значително да подобрят генерирането на надеждни данни за убийство на жени на национално и европейско ниво:

Отчитане на НСЖ и убийства на жени във всички инициативи, насочени към подобряване на националната и европейската статистика като: Европейската статистическа система – престъпност и наказателно правосъдие, Планът на ЕС за действие за разработване на цялостна и съгласувана стратегия на ЕС за определяне нивото на престъпността и наказателното правосъдие (2006-2010 г.) чрез:

- съблюдаване и прилагане на европейските препоръки за генериране на данни за НСЖ и убийства на жени – напр. Препоръка Rec (2002)5 на Съвета на Европа за защита на жените от насилие и Кампанията на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени (2006 – 2008 г.);
- включване на богатия интердисциплинарен опит на изследователи и практики, работещи в областта на НСЖ;
- включване на полово обусловено убийство/ убийство на жена от интимен партньор като самостоятелна категория в статистиката на Евростат за престъпността и наказателното правосъдие, както и в статистиката за престъпността на всички европейски страни;
- разработване и прилагане на единни дефиниции и индикатори за отчитане на убийства на жени, сравними във времето и между страните и които да се прилагат във всички европейски страни, както и на европейско ниво;

- статистиката на престъпността и наказателното правосъдие могат да се подобрят значително с извършване на някои промени: класифициране на всички случаи на насилие по пол на жертвата, пол на извършителя, възраст на жертвата, възраст на извършителя, вида връзка между жертва и насилник и предоставяне на корелации на тези категории;
- поради различните легални определения на вида връзка между жертва и насилник в държавите-членки на ЕС, кандидат-членките и в процес на присъединяване, разработването на ясни и недвусмислени категории представлява особено предизвикателство. Важно е да продължи научната дискусия по този въпрос и в същото време, да се намерят прагматични решения относно главните критерии за събиране на данни;
- да се повишат усилията за насърчаване на използването на устойчив списък от индикатори на национално ниво чрез повишаване осведомеността на политиките за НСЖ и за убийства на жени и за насърчаването им да подкрепят генерирането на надеждни и сравними данни за убийства на жени в техните страни. Разработване и прилагане на систематичен метод за събиране, анализиране и докладване на данни за полово обусловени убийства/ убийства на жени от интимен партньор, което да отчита и двете: генерирането на сравними данни на национално и на европейско ниво.
- На национално ниво трябва да се подобри събирането на данни от полицията, защото: (а) наказателното правосъдие е йерархично структуриран сектор, което улеснява приложението на систематизирана методология за събиране на данни; (б) полицията вече е първичен източник на информация за полово обусловени убийства от интимен партньор и други убийства на жени. Събирането и анализа на данни за убийства вече се финансира като рутинна част от тази държавна служба; (в) наказателното правосъдие има потенциал да събира информация и за жертви, и за извършители. Полицията има потенциал да проследи повтарящо се измъчване и повтарящо се посегателство. Чрез събирането на тази информация могат да бъдат идентифицирани високорисковите жертви на насилие и да се приложат защитни мерки; (г) данните могат лесно да се анализират в годишните национални статистически отчети за престъпността.
- На полицията трябва да се провежда обучение по НСЖ (също и на други професионалисти в общественния сектор, като напр. здравни работници, адвокати, съдии, социални работници и т.н.) от експерти, работещи в областта на НСЖ) така, че полицейските служители да могат да идентифицират случаи на НСЖ и убийства на жени и да подобрят събирането на данни и методите за отчитане на двете явления.
- Изграждане на критични обсерватории (т.е. автономни НПО на жени-феминистки) във всички държави от ЕС, кандидат-членки, държави в процес на присъединяване и потенциални кандидати за анализ на данни, събрани от полицията и други държавни служби за измеренията и естеството на НСЖ и по този начин да се постави изрично фокус върху броя на жените, убити от техни интимни партньори и роднини. Резултатите трябва да се обобщят, докладват и обнародват ежегодно.
- На ниво ЕС събирането и анализа на разбити по пол данни за убийства/ опити за убийства от интимен партньор следва да се провежда от Евростат.

За да се работи сериозно за прекратяване убиването на жени от мъже, защото те са жени, се нуждаем от глобални данни за убийства на жени. По тази причина е важно да се съблюдают препоръките и определенията на ООН за събиране, анализ и отчитане на данни за убийства на жени, както на национално, така и на европейско ниво.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

III. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Следните основни принципи се основават на изложенията и дискусиите по време на срещите на партньорите и експертите, както и на установеното в изследователската част на проектите:

ПРИНЦИПИ

- НПО, предоставящи услуги в подкрепа на жени трябва да се развиват, укрепват и финансово обезпечават без да се излага на риск тяхната автономност. Държавите трябва да признаят значимостта на работата на службите в подкрепа на жени като женските подслони, горещи телефонни линии, консултативни центрове, женски центрове и подобни организации. Тези служби трябва да бъдат финансово обезпечени (като получават дългосрочно финансиране от държавата), за да могат да предоставят качествени услуги на жертвите на насилие.
- Идентифицирането на високорисковите жертви не трябва да води до по-малко подкрепа за жертви, които не са идентифицирани като високорискови, особено по време на финансова криза и особено предвид на това, че нивата на риска са винаги относителни и могат да се променят с времето.
- Децата, живеещи в условия на насилие от интимен партньор, също трябва да се признават за пострадали от тези престъпления. Присъствието на актове на полово обусловено насилие от интимен партньор поставя в сериозна опасност благополучието на децата; това трябва да се признава от съдилищата, както и от социалните служби. По-конкретно, всякакви решения за лични контакти с бащата или за родителски права, трябва да вземат предвид безопасността на майката и възможното увреждане на детето. Децата не трябва да бъдат принуждавани чрез съдебните решения да се срещат с баща, който е извършил жестоко насилие над майката. Правото на бащата да вижда детето не трябва да има повече тежест от правото на детето на защита. Общите родителски права може да се окажат неподходящи, когато е имало насилие срещу майката и във всички случаи трябва да се наблюдават за потенциален риск от възобновяване на насилието.
- Жените имигранти са често във висок риск, особено ако са без документи. Поради това са необходими специализирани услуги. Жените-имигранти трябва да имат право на достъп до всички услуги за защита и мерки за безопасност. Законите за имиграцията трябва да осигуряват правото на независим правен статут на жени, избягали от насилие от партньор.
- Така наречените престъпления, основани на честта не бива да водят до последваща дискриминация. Вместо само да се открояват конкретни форми на насилие, те трябва да се (пре)разгледат в контекста на насилие срещу жени и момичета и да се обсъждат като такива.
- Необходими са ясни политики и правила за това как да се идентифицират и защитават високорисковите жертви и как да се третират високорисковите извършители (напр. последователна намеса, път за полагане на грижи). Важно е системно да се управлява риска (включително оценка на риска и планиране на безопасност). Жизнено важно е да се обърне внимание на непосредствената безопасност на жертвите и за преустановяване на насилието, упражнявано от извършителя.

РЕЗУЛТАТИ

Следните основни резултати обобщават констатациите и отчитат различията между държавите:

- Убежищата и подслоните за жени са жизнено важни за тяхната и на децата им безопасност. Броят на наличните места е много различен в различните страни. Това несъответствие заслужава внимание.
- Много страни са разгърнали многоинституционална работа в борба с насилието срещу жени. Но малко от тях се фокусират върху високорисковите жертви. Използването на многоведомствен подход трябва да се насърчава, когато се касае до високорискови жертви.
- Практикуващите, които се срещат с жени – жертви на насилие в тяхната работа трябва да имат редовни, специализирани, чувствителни по отношение на пола обучения за насилие срещу жени и особено в работата с високорискови жертви на полово обусловено насилие.
- Данните за насилие срещу жени са несъответни или изцяло липсват. Дори и убийството на жена – най-тежката последица от това престъпление, не е позната на статистиката и няма съществуващи данни.

МОДЕЛИ НА ДОБРА ПРАКТИКА

Откриха се някои модели на добра практика, които могат да се ползват от другите, според особеностите на съответните държави. Моделите на добра практика са открити за бъдещи дискусии, защото броят им не е ограничен и те могат да разкрият също някои недостатъци:

- Специализираните части/ специализираният екип се считат за добра практика в много служби/ организации. Една от целите е във всяка голяма организация да има такива специалисти. Недостатък може да бъде, че когато „неспециалист” попадне на случай, той/ тя може да не поеме отговорността и просто да прехвърли случая на специалиста.
- Счита се за добра практика включването на жената (жертва) в процеса на оценка на риска. Прегледът на литературата цитира няколко проучвания, които показват, че предсещането на жените за заплахата от ново насилие са доста точно, освен в случаите на убийство на жени.
- MARACs са модел на добра практика като основна мярка за откриване и защита на високорискови жертви. Разработването и подобряването на координацията на услугите и протоколите за обмен на информация, интердисциплинарното обучение на практики и координираните оценки на риска, практики и операции сред целия персонал на наказателното правосъдие и услугите за жени са някои основни цели на тази многоинституционална работа. Правните рамки за обмен на информация са много различни в отделните държави и моделът, съответно, трябва да се приспособява.
- Испанската обсерватория може да служи като модел на добра практика като мерки за наблюдение и оценка в създаване на превантивни стратегии относно полово обусловеното насилие и генериране и обнародване на данни.

Този проект показва, че темата за висок риск при полово обусловеното насилие от интимен партньор има много различни аспекти, което налага по-нататъшното й проучване, за да се осигури по-добра защита и подкрепа на високорисковите жертви в цяла Европа.

ПРИЛОЖЕНИЕ

IV.

ANNEX 1: QUESTIONNAIRE USED WITHIN PROJECT PROTECT

- 1.) In your country is intimate partner violence a specific offence?
- 2.) Is intimate partner homicide a specific, ordinary or aggravated offence?
- 3.) Is it currently known in your country the mortality numbers related to intimate partner violence?
- 4.) Who publishes this information? Police services, health services, law services?
- 5.) Is there a specific institution in charge of these statistics? A public observatory or associated one, a specialised service, specialised university centres?
- 6.) Which definition exists for homicides? Can you provide it? (femicides related to intimate partner violence, homicides, violence leading to death, collateral homicides, suicides by perpetrators, or of the victims, homicides and attempted homicides mixed)
- 7.) Do the numbers available identify the sex of the perpetrators and victims, age class of the perpetrators and victims, relation between perpetrator and victim (e.g. wife / husband, ex-husband / ex-wife, girlfriend / boyfriend, ex-boyfriend / ex-girlfriend) as well as type of violence?
- 8.) Do you have information on estimation methods or how the numbers are generated?
- 9.) Do the health services publish deaths by homicides and suicides (death certificate results distinguishing if possible the type and the age?)
- 10.) Do you know of any studies in your country which show the link between suicide and intimate partner violence?
- 11.) In your country are so-called crimes in the name of honor a specific offense? Do you have statistics on so-called crimes in the name of honor in your countries? If yes, can you please send us the latest numbers?
- 12.) Would you be available for collaborating on our project to be able to respond to questions for which you do not have the answers and thus improve the data collection of intimate partner mortality in your country? (Please send us contact details - mail, telephone number - for the concerned ministries and the associations tackling intimate partner violence, expert interviews in the field).
- 13.) To improve the definition of intimate partner violence do you think other categories should be included?
If yes, which ones?

ЛИТЕРАТУРА

V.

ЛИТЕРАТУРА

B

Bailey James, Kellerman Arthur, Somes Grant, Banton Joyce, Rivara Frederick, Rushford Norman (1997): Risk factors for violent death of women in the home, Archives of Internal Medicine, Vol. 157, No.7, pp. 777-782.

Belfrage Henrik (2008):

Police-based Structured Spousal Violence Risk Assessment: The Process of Developing a Police Version of the Sara. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 33 - 44.

C

CAADA, Co-ordinated Action against Domestic Abuse (2009):

CAADA-DASH MARAC Risk Identification Checklist for the identification of high risk cases of domestic abuse, stalking and 'honour'- based violence, CAADA, http://www.caada.org.uk/practitioner_resources/riskresources.htm, 1.9.2010.

CAADA, Co-ordinated Action against Domestic Abuse (2010):

Saving lives, saving money: MARACs and high risk domestic abuse, CAADA, http://www.caada.org.uk/research/Saving_lives_saving_money_FINAL_VERSION.pdf, 1.9.1010.

Campbell Jacquelyn C. (1994): Domestic homicide: Risk assessment and professional duty to warn, Maryland Medical Journal, Vol. 43, No. 10, pp. 885 - 889.

Campbell Jacquelyn C., Webster Daniel W., Koziol-McLain Jane, Block Carolyn Rebecca, Campbell Doris, Curry Marry Ann, Gary Faye, Glass Nancy, McFarlane Judith, Sachs Carolyn, Sharps Phyllis, Ulrich Yvonne, Wilt Susan, Manganello Jennifer, Xu Xiao, Schollenberger Janet, Frye Victoria, and Laughon Kathryn (2003):

Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study, American Journal of Public Health, Vol. 93, No.7, pp. 1089-1097.

Campbell Jacquelyn C. (2004):

Helping Women Understand Their Risk in Situations of Intimate Partner Violence, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19., No. 12., Sage Publications, pp. 1464 - 1477.

Campbell Jacquelyn C., Webster Daniel W., Glass Nancy (2009):

The Danger Assessment, Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 4, Sage Publications, pp. 653-674.

Campbell Jacquelyn C., Intimate Partner Violence Risk Assessment: Implications for Women's Safety, http://www.ok.gov/health/documents/Lethality_Assessment.pdf, 16.11.2010.

CEDAW General Recommendation 19, A/47/38: Violence against women: 29.01.1992, Office of the High Commissioner for Human Rights, <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/300395546e0dec52c12563ee0063dc9d?Opendocument>, 16.11.2010.

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament (2005):

The Hague Programme: Ten priorities for the next five years The Partnership for European renewal in the field of Freedom, Security and Justice/* COM/2005/0184 final */ Brussels:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/116002_en.htm, 16.11.2010.

ЛИТЕРАТУРА

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee of 7 August (2006):

Commission communication COM/2006/437 final: EU Action Plan for the development of a comprehensive and coherent EU strategy to measure crime and criminal justice, Brussels:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/133264_en.htm, 16.11.2010.

Council of Europe (2002):

The Protection of Women against Violence, Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member States on the protection of women against violence, Division Equality between Women and Men, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg:

www.profeministimiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc, 16.11.2010.

Council of Europe Task Force to Combat Violence against Women, including domestic violence (EG-TFV) (2006):

Blueprint of the Council of Europe Campaign to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, EG-TFV (2006) 8 rev 5, Strasbourg:

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Blueprint_8_rev_5_EN.pdf, 16.11.2010.

Council of Europe Task Force to Combat Violence against Women, including domestic violence (EG-TFV) (2008):

Final Activity Report: Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence (EG-TFV): Gender Equality and Anti-Trafficking Division Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg,

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf, 16.11.2010.

D

Decker Michele R., Martin Sandra L., Moracco Kathryn E. (2004):

Homicide Risk Factors among Pregnant Women Abused by Their Partners, Violence against Women, Vol. 10, No.5, Sage Publications, pp. 498-513.

Dutton Donald, G., Kropp Randall, P. (2000):

A review of domestic violence risk instruments, Trauma, Violence & Abuse, Vol.1, No.2, Sage Publications, pp. 171-181.

Dutton, Donald, G. (2008):

Caveat assessor: Potential pitfalls of generic assessment for intimate partner violence. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 125 - 131.

Dutton Mary Ann, Goodman Lisa A., Bennett Lauren (2001):

Court-involved battered women's responses to violence: The role of psychological, physical, and sexual abuse. In O'Leary Daniel & Maiuro Roland (Eds.). Psychological abuse in Violent Domestic Relations. Springer, New York, NY, pp. 177-196.

E

Echeburúa Enrique, Fernández-Montalvo Javier, de Corral Paz, López-Go i José (2009):

Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 6, Sage Publications, pp.925-939.

Eurostat, European Commission (1998):

European Shortlist for Cause of Death, Luxembourg:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionid=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 16.11.2010.

Eurostat, European Commission (2009):

Crime and Criminal Justice, Luxembourg:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/crime/introduction>, 16.11.2010.

Eurostat, European Commission (2009):

Health (Public Health / Health and safety at work), Luxembourg:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/introduction>, 16.11.2010.

G

García-Moreno Claudia, Jansen Henrica, Ellsberg Mary, Heise Lori, Watts Charlotte (2005) WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women:

Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses, World Health Organization (WHO), WHO Press, Geneva: http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/en/, 16.11.2010.

Grann Martin, Wedin Ingela (2002):

Risk Factors for Recidivism among Spousal Assault and Spousal Homicide Offenders, Psychology, Crime & Law, Vol. 8, No. 1, pp. 5-23.

H

Hagemann-White Carol (2008):

Protecting Women Against Violence. Analytical study of the results of the second round of monitoring the implementation of Recommendations Rec (2002) 5 on the protection of women against violence in Council of Europe, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe, Strasbourg, 2008:

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/CDEG%20%282008%29%20rev_en.pdf, 16.11.2010.

Hanson Karl, Helmus Leslie, Bourgon Guy (2007): The Validity of Risk Assessments for Intimate Partner Violence: A Meta-Analysis. Public Safety Canada, Canada,

http://www.publicsafety.gc.ca/res/cor/rep/vra_ipv_200707-eng.aspx, 16.11.2010.

Hart Stephen (2008):

Preventing Violence: The Role of Risk Assessment and Management. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 7-18.

Heckert Daniel Alex, Gondolf Edward (2004):

Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19, No. 7, Sage Publications, pp. 778-800.

Hilton Zoe, Harris Grant (2004):

Predicting wife assault: A critical review and implications for policy and practice, Trauma, Violence and Abuse. Vol. 6, No. 1, Sage Publications, pp. 3-23.

Hilton Zoe, Harris Grant, Rice Marnie, Houghton Ruth, Eke Angela (2008):

An Indepth Actuarial Assessment for Wife Assault Recidivism: The Domestic Violence Risk Appraisal Guide, Law and Human Behavior, Vol. 32, No. 2, pp.150-163.

Howarth Emma., Stimpson Louise, Barran Diana, Robinson Amanda (2009):

Safety in Numbers, Summary of Findings and Recommendations from a Multi-site Evaluation of Independent Domestic Violence Advisors,

<http://drop.io/safetyinnumbers>, 3.10.2010.

ЛИТЕРАТУРА

Humphreys Cathy, Thiara Ravi (2003):

Neither justice nor protection: Women's experiences of post-separation violence, *Journal of Social Welfare and Family Law*, Vol. 25, pp. 195-214.

Humphreys Cathy, Thiara Ravi, Regan Linda, Lovett Jo, Kennedy Lorna, Gibson Andy (2005):

Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, London.

J

Jansen Henrica (2008):

Issues to consider in collecting population-based data, in: Council of Europe (2008): Proceedings of the Regional Seminar on Data collection as a prerequisite for effective policies to combat violence against women, including domestic violence, Lisbon, 5 July 2007 (EG-VAW-SEM3), Gender Equality, and Anti-Trafficking Division, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs: Strasbourg:

<http://www.docstoc.com/docs/26371240/COUNCIL-OF-EUROPE-CAMPAIGN-TO-COMBAT-VIOLENCE-AGAINST-WOMEN>. 16.11.2010

K

Killias Martin, Marcelo F. Aebi, Aubusson de Cavarlay Bruno, Barclay Gordon, Gruszczyńska Beata, Harrendorf Stefan, Heiskanen Markku, Hysi Vasilika, Jehle Jörg – Martin, Olena Shostko, Smit Paul, Pórisdóttir Rannveig, Jaquier Véronique (2010):

The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2010, fourth edition, Boom Juridische uitgevers, Onderzoek en beleid series, no. 285, Ministry of Justice, Research and Documentation Centre (WODC), Den Haag:

http://www.europeansourcebook.org/ob285_full.pdf, 16.11.2010.

Please find all earlier editions at: European Sourcebook of Crime:

<http://www.europeansourcebook.org/>, 16.11.2010.

Kropp Randall, Hart Stephen (2000):

The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders, *Law and Human Behavior*, Vol.24, No.1, pp. 101-118,

<http://www.springerlink.com/content/n1716vh2852l3637/>, 16.11.2010.

Kropp Randall (2003):

Validity of law enforcement officers' evaluations of risk. Paper presented at the 3rd Annual Conference of the International Association of Forensic Mental Health Services, Miami, Florida.

Kropp Randall (2008):

Development of the Spousal Assault Risk Assessment Guide (SARA) and the Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER). In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), *Intimate Partner Violence Prevention and Intervention*, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 19 - 31.

L

Logar Rosa, Rösemann Ute, Rösslhuber Maria, Zachar Alina (2006):

Bridging Gaps – from good intention to good cooperation. WAVE, Vienna,

<http://www.wave-network.org/start.asp?ID=289&b=15> , 16.11.2010.

M

Millar Allison (2009):

Inventory of Spousal Violence Risk Assessment Tools Used in Canada. Research and Statistics Division, Department of Justice Canada, Canada,

http://www.justice.gc.ca/eng/pi/rs/rep-rap/2009/rr09_7/index.html , 16.11.2010.

N

Nectoux Marc, de Suremain Marie-Dominique, Darlot Jean-Pierre, Elgard Marie-Christine, Gerday Yves, Mugnier Claude, Sengoelge Mathilde, Spector et Marcel, Albagly Maïté (2010):

Estimation de la mortalité liée aux violences conjugales en Europe - Rapport scientifique, IPV EU_Mortality, Daphne Project JLS/2007/DAP-1/140, Psytel, Paris:

<http://www.psytel.eu/violences.php>: 16.11.2010.

P

Program for Appropriate Technology in Health (PATH), InterCambios, Medical Research Council of South Africa (MRC), and World Health Organization (WHO) (2009):

Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability, Washington DC:

<http://www.path.org/publications/detail.php?i=1702>, 16.11.2010.

R

Robinson Amanda, L. (2004):

Domestic Violence MARACs (Multi-Agency Risk Assessment Conferences) for Very High Risk Victims in Cardiff, Wales: A Process and Outcome Evaluation. Cardiff University, Cardiff,

<http://www.cardiff.ac.uk/socsci/resources/robinson-marac.pdf>, 16.11.2010.

Robinson Amanda, L. (2006):

Reducing Repeat Victimization among High-Risk Victims of Domestic Violence, the Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. Violence against Women, Vol.12. No. 8, Sage Publications, pp. 761-788.

Roehl Janice, O'Sullivan Chris, Webster Daniel, Campbell Jacquelyn (2005):

Intimate Partner Violence Risk Assessment Validation Study, Final Report.

<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/209731.pdf>, 16.11.2010.

Romeva i Rueda Raül (2007):

Final report on murders of women (femicides) in Central America and Mexico and the role of the European Union in fighting this phenomenon (2007, 2025(INI), European Parliament, Committee on Women's Rights and Gender Equality, Brussels:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0338+0+DOC+PDF+V0//EN>, 16.11.2010.

Römkens Renée (2007):

Keynote speech at the Council of Europe Conference of National Focal Points and Contact Parliamentarians in Strasbourg, 4-5 June 2007, in Council of Europe Campaign to Combat Violence against Women, including domestic violence (2007):

Conference of National Focal Points and Contact Parliamentarians, EG-VAW-FP (2007) 1, Strasbourg, 4-5 June 2007 Proceedings, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg,

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-FP_2007_1_FPJune.pdf, 16.11.2010.

ЛИТЕРАТУРА

Römkens Renée (2008):

Violence Against Politics and the Scientific Data, in Domestic Abuse Intervention Centre Vienna: Ten Years of Austrian Anti-Violence Legislation, Federal Chancellery – Federal Minister for Women and Civil Service, Vienna, p.64ff:
<http://www.frauen.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=34228>, 16.11.2010.

Russell Diana E. H., Harmes Roberta A. (2001):

Femicide in Global Perspective, Teachers College Press, New York.

Ruuskanen Elina, Kauko Aromaa (2008):

Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states, European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe, Council of Europe, Strasbourg:
http://www.coe.int/t/dc/files/themes/violence_femmes/admin_data.pdf, 16.11.2010.

S

Saltzman Linda E., Fanslow Janet L., McMahon Pamela M., Shelley Gene A. (2002):

Intimate partner violence surveillance: uniform definition and recommended data elements, version 1.0., Centres for Disease Control and Prevention, National Centre for Injury Prevention and Control, Atlanta, Georgia
http://www.cdc.gov/ncipc/pub-res/ipv_surveillance/Intimate%20Partner%20Violence.pdf, 16.11.2010.

Sanmartín Esplugues José, Iborra Marmolejo Isabel, García Esteve Yolanda, Martínez Sánchez Pilar (2010):

3rd international report Partner Violence against Women Statistics and Legislation Serie Documentos 16, Instituto Centro Reina Sofia, Valencia International University, Valencia 2010:
<http://www.malostratos.org/images/pdf/010%20informe%20reina%20sofia.pdf>, 16.11.2010.

Sharps Phyllis, Koziol-McLain Jane, Campbell Jacquelyn C., McFarlane Judith, Sachs Carolyn, Xu X. (2001):

Health care provider's missed opportunities for preventing femicide, Preventive Medicine, Vol. 33, No. 5, Elsevier, pp. 373-380.

Snider Carolyn, Webster Daniel, O'Sullivan Chris, Campbell Jacquelyn C. (2009):

Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department, Society for Academic Emergency Medicine. Vol. 16, No. 11, pp. 1208 – 1216,
http://www.dangerassessment.org/webapplication1/pages/da/Snider_BriefIPVRiskAssessment_SAEM_AEM_blinded.pdf, 16.11.2010.

Stuart, E.P. & Campbell Jacquelyn C. (1989):

Assessment of patterns of dangerousness with battered women. Issues in Mental Health Nursing, Vol. 10, No. 3-4, Informa Healthcare, pp. 245-260.

T

Tierney Helen (1999):

Women's Study Encyclopaedia Revised and Expanded Edition A - F, Greenwood Press, Westport.

U

United Nations (U.N.) (1995):

Beijing Declaration and Platform for Action, Fourth World Conference on Women, Beijing:
http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/BEIJIN_E.PDF, 16.11.2010.

W

Walby Sylvia, Allen Jonathan (2004):

Domestic Violence, Sexual Assault and Stalking: Findings from the British Survey, Home Office Research Study 276, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, Crown, London:
<http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/hors276.pdf>, 16.11.2010.

Walby Sylvia (2005):

Improving the statistics on violence against women, Statistical Journal of the United Nations ECE22 (2005), ISO Press, London, p. 193 - 236:
<http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/walby-improvingstatisticsUN.pdf>, 16.11.2010.

WAVE (2008):

WAVE Country Report 2008

Weisz Arlene N., Tolman Richard M., Saunders Daniel G. (2000):

Assessing the risk of severe domestic violence: The importance of survivors' predictions, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 15, No.1, Sage Publications, pp. 75-90.

Winkel Frans Willem (2008):

Identifying domestic violence victims at risk of hyper-accessible traumatic memories and/or re-victimization through validated screening: the predictive performance of the Scanner and the B-SAFER. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 61 - 81.

Williams Kirk, Houghton Amy B. (2004):

Assessing the risk of domestic violence reoffending: A validation study, Law and Human Behavior, Vol. 24, No. 4, pp. 437 - 455.

World Health Organisation (WHO) 2007:

International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD), 10th revision, version for 2007, Tabular List of inclusions and four-character subcategories, Geneva:
<http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 16.11.2010.

WAVE Network & European Info Centre Against Violence

Bacherplatz 10 / 4, 1050 Vienna, Austria

phone: +43-(0)1-5482720

fax: +43-(0)1-5482720-27

ZVR:187612774

e-mail: office@wave-network.org

www.wave-network.org